ΟΙΚΕΙΩΝ

ΔΙΑΛΟΓΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

ϗ Ρωμαϊϛ ί.

FAMILIARIVM COLLOQVIORVM LIBELLVS

Græcè & Latinè,

Auctus & recognitus.

Acceſſit & utilis Dialogus de ratione ſtudiorum rectè inſtituenda.

ITEM

Oratio de ratione diſcendæ ac docendæ linguæ LATINAE & GRAECAE.

Autore *Iohanne Poſſelio.*

LONDINI,
Excuſum in Officina Societatis Bibliopolarum. 1622.

Ιωάννης ὁ Ποδέλιος

ΤΟΙΣ ΑΝΔΡΑΣΙ ΦΙΛΟ-

μούσοις καὶ πεπαιδευμένοις, τοῖς μετὰ τῆς εὐσεβοῦς παιδείας τὴν νεανίσκων τὰ ῥωμαϊκὰ καὶ ἑλληνικὰ γράμματα διδάσκουσιν, εὖ πράττειν.

Ὀρθῶς καὶ νενεχρότως ὑπό τινων τῶν σοφῶν εἴρηται; Ὅς μὴ ῥωμαϊκοῖς ἑλληνικὰ γράμματα μίξει, ὁ δώδεκα λοιπὰ τέκνα ἀνδρὸς ἔχειν. Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ ὑπὸ πάντων πεπαιδευμένων καὶ εὐφρονούντων ἀνδρῶν, τὴν ῥωμαϊκὴν λογοτέχνιαν, καὶ ποιητὰς πᾶσαν τὴν ἑαυτῆς παιδείαν καὶ σοφίαν, καὶ τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, παρὰ τῆς Ἑλλάδος εἰληφέναι, καὶ πλεῖστα ἐκ ἄλλας, πλὴν ἑλληνικῆς λέξεσιν, ἐκφωνεῖσθαι δώδεκα, μᾶλλον δὲ τὸν λόγον ῥωμαϊκὸν ἐκ ὀρθῶς γνωσθῆναι, ἢ δὲ γραφῆναι, ἢ δ' ἑρμηνευθῆναι, ἄνευ τῆς ἑλληνικῆς γλώττης οἷόντ' εἶναι. πλεῖστα τοιγαροῦν ὠφέλησαν πάντες, ὅσοι ἐν ταῖς ἑαυτῶν περὶ τὰ γράμματα σπουδαῖς, τὰ ῥωμαϊκὰ τοῖς ἑλληνικοῖς συνάπτουσιν, ὅπως ἐν ἀμφοτέροις ὁμοίως

ἰσχύοντες

ἐχόντες πυγχανώσιν. ἐγὼ δὴ ἵνα κατ' ἐμαυτὸν μέρος ἐν τῷ τὰς ἀμφοτέρας γλώττας ὀρθῶς καὶ ῥᾳδίως μαθεῖν, τοῖς φιλομαθέσι τῶν νεανίσκων βοηθήσω, τούτους τοὺς διλόγους ἐξέδωκα, αὐτὸς τῇ ἐμεινων ψυχῇ καὶ χρήσει σωφρονῶσας, τούτους εἰ σπουδαίως ἀναγνώσονται καὶ ἅμα χρήσονται πρὸς τὸν βίον, αὐδήσονται τούτοις τοῖς πόνοις πλεῖστον ὀνησιμόνοι. ἔρρωσθε, καὶ μετ' ἐμοῦ τῶν φρεῖ τὰς τέχνας καὶ γλώττας σπουδῶν εἰς τὸ τὸν Θεὸν, τὸν παίτων τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῷ βίῳ αἴτιον, δοξάζειν, καὶ τῶν ἐπιδημοῦντι φρεῖ αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἑαυτοῦ ἀγαπητοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ κυρίου ἡμῶν, διδαχῶν μηκυνεῖν, καταπίθεσθε, μεμνημένοι τὸ τοῦ Δανιὴλ· οἱ συνιέντες ἐκλάμψουσιν ὡς ἡ λαμπρότης τοῦ στερεώματος, καὶ οἱ ἐπιστρέψαντες πολλοὺς εἰς δικαιοσύνην, ὡς οἱ ἀστέρες εἰς τοὺς αἰῶνα καὶ ἐπ. ἐκ τῆς Ροδοπόλεως,

ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας

α φ π η.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
ΩΣ ΧΡΗ ΑΣΠΑΖΕΣΘΑΙ
ἀλλήλους.

Χαῖρε λιλάπτομαι σοί Νόμε.
Χαῖρε αὖθις φιλοφανέστατε.
Χαῖρε κύριε ἐνδοξότατε.
Χαῖρε πλεῖστον ἀδελφέ.
Χαῖρε συμμαθητά.
Χαίρετε συμμαθηταί.

ἀπόκρισις.

Χαῖρε καὶ σύ.
Χαῖρε ὁμοίως.
Σῶσον ὅτι ἐπῆλθες, ἥδομαι.
ἡδεῖα ἐμοὶ ἔστιν ἡ {παρουσία / ἄφιξις} σου.
Χάριν σοὶ ἔχω.
Δέομαι τοῦ θεοῦ, εὐδαίμονά σοι ποιῆσαι τὴν ἡμέραν ταύτην.

ἀπόκρισις.

Ταυτὸ καὶ σοὶ εὔχομαι.
εὔχομαί σοι νύκτα εὐτυχῆ.
ἐπεύχομαί σοι ὕπνον ἥσυχον.

ἀπόκρισις.

Τοιοῦτον καί σοι εὔχομαι, ὦ Παῦλε φίλτατε.
Λυσιτελείτω σοι τὸ βάπτισμα.
Εὐτυχὲς ποιείτω ὁ Θεὸς τὸ λουτρόν σου.

ἀπόκρισις.

SALVTANDI ET BENE PRECANDI formulæ.

Salve Doctor obſervande.
Salve vir ornatiſſime.
Salve Domine clariſſime.
Salve plurimùm frater.
Salve condiſcipule.
Salvete condiſcipuli.

Reſponſio.

Salve & tu.
Salve ſimiliter.
Salvum te adveniſſe gaudeo.
Iucundus eſt mihi tuus { adventus. / reditus.
Habeo tibi gratiam.
Precor Deum, ut tibi hanc diem felicem reddat.

Reſponſio.

Idem & tibi precor.
Precor tibi felicem noctem.
Precor tibi placidam quietem.

Reſponſio.

Talem & tibi precor, Paule chariſſime.
Proſit tibi balneum.
Deus fortunet lavationem tuam.

ἀπόκρισις.

ἔχω σοι χάριν.
ἡδέῶς μοί ἐστιν ἡ εὐχή σε.
ἔῤῥωσο εὐδαιμόνως.

καὶ σὺ ἔῤῥωσο { σύ. / κάλλιστα. / εὐτυχέως.

ἔῤῥωσθε.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ

ἐπὶ δαῖτα καλεῖν.

Χαῖρε διδάσκαλε.

Διδάσκαλος.

Χαῖρε καὶ σὺ φίλε { παῖ. / μαθητά. / Πέτρε.

παιδάριον.

πατήρ μέ δεῖται { ἀρίστου, / δειπνεῖν, } σε μεθ' αὑτοῦ τῇ ὥρᾳ { δεκάτῃ. / ἐνδεκάτῃ. / πέμπτῃ. / ἕκτῃ.

κύριος μέ αἰτεῖ ὅπως { ἀρίστῳ. / δείπνῳ. } συμβιῶναι αὐτῷ ἐν τῷ

πατρί.

βάδιζε { καλέσαι / προσάγειν } τοὺς κεκλημένους.

παιδάριον.

βαδίζω πάτερ.
πορεύομαι κύριε.
ἐκτελέσω τὰ προσταγμένα.

Χαῖρε { κύριε / καθηγητά } φιλανθρωπότατε.

ἀπόκρισις.

Χαῖρε καὶ σὺ παιδάριον φίλον.

παιδάριον.

Responsio.

Habeo tibi gratiam.
Grata mihi est precatio tua,
Vale feliciter.
Et tu { benè / optimè / feliciter } vale,
Valete.

INVITANDI AD CONvivium formulæ.

Salve Præceptor.

Præceptor.

Salve & tu mi { puer. / discipule. / Petre. }

Puer.

Meus pater rogat te, ut apud se { prandeas, / cœnes, } { hora decima, / undecima, / quinta, / sexta. }
Dominus meus petit à te, ut sis suus conviva in { prandio / cœna. }

Pater.

Abi { advocatum / adductum } convivas.

Puer.

Abeo Pater.
Vado Domine.
Fiet. Curabitur.
Sis salvus { Domine / Præceptor } humanissime.

Responsio.

Salvus sis tu quoque mi puer.

παιδάριον.

πατήρ } μὴ ἀμελήσῃ ἡ φιλανθρωπία σου, αὐτὴν, } ἄριστον / δεῖπνον } ἐλθεῖν.
μήτηρ } ταν ἐθέλῃ, ὅπι τὸ

Διδάσκαλε λαμπρότατε, πάντες οἱ κεκλημένοι ἤδη παρῆσι, μόνον σε ἀναμένοντες, ἢν ἐὰν μή σε ταχέως ἀκούσωσι, νῦν αὖ ἀνέκενντο,

διὰ τοῦτο δέονται σου, ὅπι τὸ } ἄριστον / δεῖπνον } ἐλθεῖν.

ὀπώρα } πέντε. / ἕκτη. / ἑβδόμη.
ὀπωρίσματα } ὥρα } ἑβδόμη.

ὁ τοῦ } ἀρίστου / δείπνου } χρόνος παρῆσι.

παρῆσιν οἱ κεκλημένοι ὅπι τὼ δύεται.
εἴσαγε τοὺς κεκλημένους.
ὑποδέχου τοὺς συνδείπνους.

ὑός.

Χαῖρε διδάσκαλε εὐδέπνε.
Κεχαρισμένως ἡμῖν ποιεῖς, ἀξιώσας ἡμέτερος εἶναι συμπότης.

πατήρ.

ἐπίμασον τὸ } ἄριστον / δεῖπνον } παιδάριον.
ἁλατοδόκης } τῷ τραπέζαν.
τράπεζα } ἄρτον. } ἀργυρᾶ. / ξυλίνη.
κοχλιάρια }
φέρε } κάρδοπον. / ὁ δίσκος. / πτύελα.
ἔκλυε } τῷ κύλικας. / τὸ ἀργυροῦν ποτήριον.

τὸν

Puer.

Pater } meus expectat, hu- } prandium } veniat.
Herus } manitatem tuã, } cœnam }
ea, ubi volet, ad }

Eximie Domine Doctor, omnes convivæ jam adsunt, unum te expectant, & nisi te expectarent, jam accumberent:

ideo te rogant, ut ad { prandium / cœnam } accedas.

Imminet / Instat } hora { quinta. / sexta. / decima. / undecima.

Prandendi / Cœnandi } tempus adest.

Adsunt invitati pro foribus.

Duc intro convivas.

Excipito convivas.

Filius.

Salve Præceptor observande.

Gratam rem nobis facis, quòd non dedignaris nostrum esse conviva.

Pater.

Para { prandium / cœnam } puer.

Adorna / Sterne } mensam.

Appone { panem. / cochlearia } { argentea, / lignea.

Adfer { panarium. / mappam. / pocula.

Elue { calicem. / argenteum poculum.

Circum

τὸν κύκλον ἐν μέσῳ τῆς τραπέζης τίθη.
τίθη καὶ τάττειν τὰς ἕδρας, καὶ προσκεφάλαια ὑπὸ τίθη.
φέρε ὕδωρ πρὸς τὸ νίπτειν τὰς χεῖρας.
νίπτε σὺ πρότερον.
νίπτε τὰς χεῖρας.
μίγνυμι ὁμοῦ.
ὕπνος μοι {χειρόμακτον. / ἀλοσδόχον.
ἔκματτε τὰς χεῖρας.
τί ἐστήκατε;
κάθιζεσθε.
κατακλίνεσθε.
Τὸ {ἄριστον / δεῖπνον / συμπόσιον} διαφθείρεται {ἀπὸ σίαν. / διὰ τὸ σιᾶν {ἀναβολιὰν. / βραδυπεψίαν.
Τὸ σιτίον παρατέθη, κάθιζεσθε ἴων.
Πῶς κελεύεις με καθίζεσθαι;
ἐν προώτῳ τῷ τόπῳ {κατακλίνου. / ἀνάπεσο.
ἀνάπεσον οἱ κεκλημένοι.
παιδάριον, εὐλόγησον τὴν τράπεζαν.
παιδάριον.
οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ βλέπουσι κύριε, καὶ τὰ λοιπά.
προσίδετε καὶ γνώμην ἀξιομνημόνευτον, ἣν νεανίσκος ἐν τῇ δημηγορίᾳ ἔφασεν.
πᾶν κτῆσμα κενὸν, καὶ ὕδὲν ἀπόλαυτον, μὴ εὐχαριστίας λαμβανόμενον, ἁμαρτάνει γὰρ διὰ λόγου θεοῦ, καὶ ἐντεύξεως, α. Τιμοθ. κεφ. δ.
φέρε {σιτία, προφὴν, ὄζω, / κρέα, {ὀπτά. / ἰχθύας, {ἑφθά.
δός μοι τὸ {ἔκπωμα / ποτήριον} ὑδρῆν.

ὕπνος

Circum in medium menſæ ponito.
Colloca ex ordine ſellas, & pulvinaria ſuperpone.
Adfer aquam ad lavandas manus.
Lava tu prior.
Lava manus.
Lavemus unà.
Porrige mihi { mantile. / ſalinum.
Abſterge manus.
Quid ſtatis?
Sedete.
Accumbite.
Prandium / Cœna / Convivium } corrumpitur tua { abſentia. / mora. / tarditate.
Cibus appoſitus eſt, accumbite igitur.
Vbi jubes me ſedere?
In primo loco { accumbe. / diſcumbe.
Accubuerunt convivæ.
Puer conſecra menſam.

Puer.

Oculi omnium in te ſperant Domine, &c.

Adde etiam ſententiam memorabilem, quam nuper ex concione ſacra didiciſti.

Quicquid creavit Deus, bonum eſt, & nihil rejiciendum, ſi cum gratiarum actione ſumatur. Sanctificatur enim per verbum Dei, & precationem, 1 Timoth. 4.

Adfer { epulas, cibum, acetum. / carnes, { aſſas. / piſces, { elixas.

Da mihi poculum vitreum.

Porrige

ἐπιθύς μοι τὸν { τὰ ἀργυρᾶ ἐκπώματα, καθαρὸν. πυρόν. ἄρτον. τὸ μαγειρεῖδιον.

εὐλογείτω ὑμᾶν { τοῦτο τὸ ποτόν / τοῦτον τὸν οἶνον. } ὁ χριστός.

ἅπερ ὑμῖν σωτῆρι ὅσα ὁ ζυθος.

γλύκιστο τοῦτο, φίλε παῖ, ἀμιλώ.

νὸς μαί τι { τῆς ὄρνιθος. τὸ ἀλέκτορος. τοῦ ἰχθύων. τοῦ ἄρτου.

βέλαι τι τοῦ { κρέως; / χλωδός; / ἰχθύος; } { ναί. / βέλεμαι. / ὐ βέλομαι.

ἔχες { ζύθον, / μελίκρατον, / οἶνον, } ἵνα πίωμεν.

ὐ θέλεις πίειν;

διὰ τί ὐ πίνεις;

κλαῖς μι ἐπέμπασας, παῦ γὸ λαλῶ.

ὔ λαλῶ. ἱκανὸς ἔπον.

ἀφοπίω σοι. ὁ θεὸς εὐλογείτω.

ἡδέως ἀμὲ σὺ λαμβάνω.

μὴ ὅλον ἔκπιε.

ἱκανόν σοι λείπω.

πλεῖόν σοι λείπω, ἢ μέλλω πίειν.

ζύθον / οἶνον / ὑδρόμελι } ὐκ ἔτι ἔχομεν.

ἀπότεμνέ μοι τι τοῦ κρέως ὀλιγολικοῦ, τοῦ καπνῷ πληρωθέντος.

αἶρε τὰ πίνακα τοῦτον, καὶ ἀφαιροῦ ἐδέσματα ἄλλα.

ἀπλήρωτα

Porrige mihi { argentea pocula. / cantharum. / caseum. / panem. / cultellum.

Sospitet vobis { hunc potum / hoc vinum } Christus.

Sit vobis saluti hæc cerevisia.

Id faxit Deus, chare puer. Amen.

Da mihi aliquid de { Gallina. / Gallo. / piscibus. / pane.

Vis aliquid de { pisce? / anfere? / carne? } { Etiam. / Volo. / Non volo.

Infunde { cerevisiam, / aquam mulsam, / vinum, } ut bibamus.

Non vis bibere?

Cur non bibis?

Rectè me mones, omnino enim sitio.

Non sitio. Satis bibi.

Propino tibi. Deus benedicat.

Libenter à te accipio.

Ne totum ebibas.

Satis tibi relinquam.

Plus tibi relinquam, quàm bibiturus sum.

Nihil { cerevisiæ / vini / aquæ mulsæ } reliquum est.

Abscinde mihi aliquid de carne bovina fumo indurata.

Tolle hanc patinam, & appone cætera fercula.

Explevi

ἀνεπλήρωσα } πλὴ ὄρεξιν.
ἔπαυσα }

σὺ μὸ { ὀλιγόστῳ } ἔι.
{ ὀλιγοζόφῳ }

ὐκ εἰμὶ ἀδηφάγος.

πῖνε · ὐκ ἀγνοεῖς τὸ τῆς σωμαϊῶν ἐλλιὼν, ἢ πῖδι, ἢ ἄπιδι.

ἀλλὰ βελπόν ὅζι τὸ τῆς χρεισῆ · προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαφωθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κρεπάλῃ καὶ μέθῃ.

παρέχετε ὑμᾶς { φαιδρὸς. / φιλοχαρεῖς. }

ὄπησον, ὦ παιδάριον, τὸν ἰχθὺ τῶτον ἐν ἐλαείῳ, καὶ φυλάπε μὴ καπακάηται.

φεύγπζε, ὅπως τὰ ὠὰ ἕψητε { μαλακώτερα. / σκληρότερα. }

τὰ ὠὰ ὅζι { μηλακά. / ὠμά. / τῆς λέοντος μηλακώτερα. }
ἄλλαπε σφαίρας.

ἄρτον { τὰ ἐλέσματα. τὸν ἄρτον. / τὸ βέπυρον. τὸν πυρόν. }

φιλαπθῆ λευκαίνῳ σὺν τῷ χειρομάκτρῳ.

ἔνεγκε τραγήματα, παιδάριον.

προμυπε τὸν λύχνον.

φιλαπθῆ { ὠῶλα. / κοκύμηλα. / λεπτοκάρυα. / ταρύλας. / ταρίδας. } { ἄπια. / κεράσια. / κάρυα. / αἰμυγδάλας. / ἄπια ὄπια. } { βασιλικά. / ῥοσικά. }

Ἐγὼ τῇ ὑμετέρᾳ φιλανθρωπίᾳ πεπιδικῶς, ὑπ { ἄειπον / δεῖπνον } { ἐυτελὲς ὑμᾶς ἐκάλεσα.

Οἱ

Explevi } famem.
Sedavi }

Tu perpauci cibi es.

Non ſum edax.

Bibe: non ignoras veterum Græcorum legem, Aut bibe, aut abi.

Sed melior eſt CHRISTI lex: Cavete vobis, ne quando graventur corda veſtra crapulâ & ebrietate.

Præbete vos { lætos. / hilares.

Torre, puer, hunc piſcem in craticula, & cave ne aduratur.

Cura ut ova coquantur { molliuſcula. / duriuſcula.

Ova { ſunt mollia. / ſunt cruda. / juſto molliora ſunt.

Muta orbes.

Tolle { cibum. / panem. } { butyrum. / caſeum.

Appone pelvim cum mantili.

Adfer bellaria, puer.

Emunge candelam.

Cave ne lychnum extinguas.

Appone { poma. / pruna. / nuces avellanas. / uvas. / uvas paſſas. } { pyra. / ceraſa. / juglandes. / amygdalas. / pyra toſta. }

Ego veſtra comitate fretus, ad { prandium frugale / cœnam frugalem } vos invitavi

Convivæ.

Οἱ κεκλημένοι.

Τὸ ἄριστόν σε ἐκ παροιμίας λέγειν.
Τὸ δεῖπνόν σε οὐκ εὐτελές, ἀλλὰ πολυτελὲς ὄζει.
Τὸ δεῖπνον σε μεγαλοπρεπέστερον τοῦ δέοντος γίγνε.
Ὅπ ἀπολογίαν ποιεῖς, τοῦτο μόνον κατηγορητέον ὄζει.
Ὦ οἰκεῖοι φίλτατοι, δέομαι ὑμῶν, τοῦτο τὸ δειπνίδιον, καίπερ εὐτελὲς, δέξασθε.
Ἔχω σοι χάριν; ὅπι ἐπὶ τοῦτο τὸ δεῖπνον πολὺ ἥδιστόν με ἐκάλεσας.
Οὐδέν ὄζειν ἄπορον τοῦ εὐχαριστεῖν.
Ἐγὼ ὁμολογῶ σοι χάριν ὀφείλειν, ὅπι εἰς τοῦτο τὸ δεῖπνον λειπόν ἐλθεῖν ἠξίωσας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ αἰτεῖσθαι π παρὰ διδασκάλου.

Αἰδέσιμε παιδαγωγέ, δέομαί σε συγχωρῆσαί μοι τῆς σχολῆς ἀπεῖναι τὴν ὥραν ταύτην, τοῦ λύειν ἕνεκα.
Ἀξιῶ σε, δοῦναί μοι ἐξουσίαν οἴκοι μένειν· δεῖ γὰρ με ἀποτελέσαι π.
Ἀναγκαίως ἔχω σωὶ τοῖς τοκεῦσιν εἰς ἀγρὸν βαδίζειν. Τοῦτο σοῦ συγχωρήσαντος γνῶναι ἀξιῶ.
Δός μοι ἐξουσίαν ἐξελθεῖν ἔξω, ἕνεκα τοῦ {ἀποσκάλλειν. / ἀποπατῆσαι. / ἐφῆσαι.}
Δός μοι ἐξουσίαν εἰς σχολὴν ἀναδραμεῖν πρὸς τὸ κομίζειν βιβλίον π.
ἐξέστω μοι {τοῦ διδασκαλικοῦ / τῆς σχολῆς} ἐξελθεῖν πρὸς {πάππον. / πατέρα. / ἄρτον.} τὸ ἀγοράζειν
πρός τ δύσεως τις σάς ἐπιθυμεῖ με πρυτανεῖον. δέομαι ὦν σε δοῦναί μοι ἐξουσίαν πρὸς τοῦτον ἐξιέναι.
Κύριός μοι ἐκέλευσέ με {δεκάτῃ, / πρωΐτῃ, / ἑσπέρᾳ,} {τοῦτο ἵνα μοι ἐξῇ ποιεῖν; / ἀξιῶ.}
Πατὴρ οὐκ ἔπαιδε ἐλθεῖν τὴν ὥραν

ἀλγῶ

Convivæ.

Prandium tuum ſupra modum ſplendidum fuit.
Cœna tua non frugalis, ſed ſumptuoſa eſt.
Cœna tua magnificentior fuit, quàm æquum eſt.
Quod excuſas, id unum habes, cur accuſandus ſis.
Amici chariſſimi, quæſo ut cœnulam noſtram, licet tenuem, æqui boníq; conſulatis.
Habeo tibi gratiam, quòd ad hanc cœnã longè ſuaviſſimam me vocaſti.
Non eſt quod gratias agas.
Ego agnoſco me tibi gratiam debere, quòd ad hanc tenuem cœnam venire non dedignatus es.

PETENDI QUIPPIAM à Præceptore formulæ.

Obſervande Præceptor, quæſo ut liceat mihi ſchola abeſſe, hora prima, lavandi cauſſa.
Precor, ut facias mihi facultatem manendi domi. Eſt enim mihi aliquid efficiendum.
Eſt mihi abeundum rus cum parentibus meis, id ut tua pace fiat, oro.

Concedas mihi poteſtatem exeundi, cauſſa { levandi alvi. / ſolvendi ventrem. / reddendæ urinæ.

Liceat mihi recurrere domum afferrendi libelli cujuſpiam gratia.

Liceat mihi { ludo literario / ſchola } exire ad emendũ { papyrũ. / pennã. / panem.

Quiſpiam me præ foribꝰ conventũ expetit. Quæſo itaque ut liceat mihi tua pace ad hunc exire.

Dominus { meus juſſit me / domum redire } { decima, / prima, / tertia, } hora { id ut mihi liceat facere, oro. }
Pater

ἀλγέω { τὴν κεφαλήν. / τοὺς ὀδόντας. / τὴν γαστέρα.

Ἡ ῥὶς σάζει αἷμα.

Κακῶς ἔχω, τούτου ἕνεκα δέομαί σου ἐξελθεῖν μοι οἰκάδε ἀπελθεῖν.

Φίλτατε καθηγητά, Ἰωάννης αὐτὸν ἀμπὼ ἀπόντι συγγνώμην ἔχειν.

Ἰωάννης τῷ Παύλῳ αὐτοῦσι σφισὶν αὐτοῖς ἀπόντοις συγγνώμην ἔχειν.

Φίλτατε διδάσκαλε, χθὲς βιβλίον τι ἀπώλεσα, ὃ ἔπρω ἀνήλαλον. διὰ τοῦτο δέομαί σου, μαθητῶν τοὺς συμμαθητὰς, ὅπως, εἴ τίς ποτε αὐτὸ ἔυρῃ, μοι ἀποδῷ.

Ἐνδοξότατε καθηγητά, δίδαξόν με ὃν τρόπον λέξω ἑλληνιστί, Iohannes me verberavit.

Διδάσκαλος.

Κατὰ τοῦτον τρόπον λέξεις, Ἰωάννης ἔπληξέ με.

Παιδάριον.

Δέομαί σου διδάσκαλε, γράφειν μοι τοὺς τῶν στοιχείων ἑλληνικῶν χαρακτῆρας, ὡς τῷ γράφειν αὖ μιμῶμαι.

Διδάσκαλος.

Πῦ ἔχεις τὴν ἀρχέτυπον, ὃν ὠῇ ὀλίγων ἡμερῶν σοι κατέγραψα;

Παιδάριον.

Τοῦτον διὰ ἀμελείας ἀπώλεσα.

Ἰωάννης αὐτὸν μοι διεσπάραξε.

Διδάσκαλος.

Ἰδὲ ἔχεις νῦν ἄλλον, φέρητε ὅπως μὴ τοῦτον ἀπολέσῃς.

Παιδάριον.

Δέομαί σου διδάσκαλε, ὠῇπαρασκευάζειν μοι τὸ πρῶτον τοῦτο.

Διδά-

Dolet mihi caput.
Dolent mihi dentes.
Dolet mihi ventriculus.
Naſus ſtillat ſanguinem.
Malè habeo, ideo quæſo, ut mihi liceat domum ire.
Amantiſſime Præceptor, Ioannes petit ſibi abſenti veniam dari.
Ioannes & Paulus petunt ſibi abſentibus dari veniam.
Clariſſime præceptor, heri libellum quendam amiſi, quem nondum recepi. Rogo igitur te, ut admoneas condiſcipulos, ut, ſi quis fortè eum invenerit, mihi reſtituat.
Clariſſime præceptor, doce me quibus verbis dicam Græcè, Iohannes me verberavit.

Præceptor.

Sic dices: Iohannes &c.

Puer.

Oro te Præceptor, ut mihi deſcribas figuras elementorum Græcorum, quas ſcribendo imiter.

Præceptor.

Vbi habes archetypum, quem ante paucos dies tibi præſcripſi?

Puer.

Eum per incuriam amiſi.
Iohannes eum mihi diſcerpſit.

Præceptor.

En habes jam alium, cave ne & hunc perdas.

Puer.

Quæſo præceptor, ut præpares mihi pennam hanc.

Διδάσκαλος.

Ποῖον πρεσβύτερον θέλεις;

Παιδάριον.

προσάρμοζε τῇ χειρί σου.

Δίδαξόν με ταῦτα ἀναγινώσκειν.

Τίνα τρόπον ταῦτα ἀναγνώσομαι;

προσάξον μοι ὅσον χρή με ἀναμανθάνειν ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ.

ἄγε μοι γραμμάς.

οὐκ ἔχω μέλαν γραφικόν.

οὐκ ἔστι μοι { μελανδοχεῖον, μαχαιρίδιον, / χρήματα, πτερὸν γραφικόν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ ΤΟΝ διδασκάλῳ δεῖ τὰ ἀπεῖναι ποιεῖσθαι τὰς ἀπολογίας.

Διδάσκαλος.

Διὰ τί οὕτω βραδέως ἦκες;

Οἱ ἡμέτεροι βραδύτερόν με ἤγειρον.

Βραδύτερον ἀνέστην παρὰ γνώμην.

Βραδύτερον ἐξυ- { συμπόσιον, / πνίθην διὰ τὸ { δεῖπνον } εἰς μέσην νύκτα ἀναβεβλημένον.

Τὸ φροντιστήριον ἡμῖν διήμαρτε.

διὰ ἀμέλειαν κατέλιπον βίβλον οἴκοι ἕνεκα τοῦ κομίζειν ταύτην, ἐκ τῆς ὁδοῦ οἰκαδε ἀνέδραμον.

Ἐβοήθησα τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τῷ ἀποδεῖναι τὰ ξύλα.

ἀπέστειλέ με ποι { μαστής, μάστιγα. / πατήρ, μήτηρ.

Ἤνεγκα { οἶνον / ζύδον } τῷ πατρὶ, τῇ κυρίᾳ.

Καθηγητής.

Τίνος { ἕνεκα, / διὰ τί } { πόσου χρόνου / ἐκ ἦλθες εἰς } τὴν σχολήν; / τὸ διδασκαλεῖον.

διὰ

Præceptor.

Qualem pennam cupis?

Puer.

Attempera ad manum tuam.
Doce me hæc legere.
Quomodo hæc legam?
Præſcribe mihi quantum ediſcam hac hora.

Duc mihi lineas.
Non habeo atramentum.
Non eſt mihi { atramentarium, cultellus, / pecunia, penna.

FORMULÆ EXCUSANDI apud Præceptorem abſentiæ.

Præceptor.

Cur tam ſerò venis?
Noſtri ſeriùs me ſomno excitaverunt.
Seriùs ſurrexi præter voluntatem.
Seriùs expergefactus ſum propter { convivium, cœnam / in mediam noctẽ prolatam.
Horologium noſtrum aberravit.
Per negligentiam reliqueram librum domi, hunc ut afferrem, ex itinere domum recurri.
Adjuvi familiam in ſeponendis lignis.
Miſerat me quopiam { herus, hera. / pater, mater.
Attuli { vinum, cereviſiam } patri, hero.

Præceptor.

Cur / Quam ob cauſam { tanto tempore ſcholam? / nõ veniſti in ludũ literariũ?

διὰ τί ὐ παρεγένου τῇ ὥρᾳ { πρώτῃ / τετάρτῃ / ἕκτῃ } τῇ ἀναγνώσει;

Τῇ δημηγορίᾳ ἱερᾷ. Τί ἐκώλυσέ σε σήμερον ὐ φοιτᾶν τῇ ἀναγνώσει;

Μαθητής.

κακῶς / ἀῤῥώστως } εἶχον.

ἤλγησα τὴν { κεφαλήν. / γαστέρα.

ἐπύρεττον.

ὐχ ὑπῆρχόν μοι { σκιλεαί. / ὑποδήματα.

Ἐλέομβρ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ.

Οἱ γονεῖς ὐκ ἤθελόν με εἰσιέναι εἰς σχολὴν, διὰ { τὸ ὑπερβάλλον ψύχος. / τὸ φοβερὸν θάλπος. / τὸν ὑετὸν, τὸν ὄμβρον.

ἐσφάξαμβρ { χοίρους. / βόας. / πρόβατα.

Γάμος ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν, ᾧ οἱ γονεῖς ὤθελόν με φοιτᾶν.

Δέομαί σε διδάσκαλε, συγγνώμην μοι ἔχειν. Μετὰ παῦτα γὰρ ὑποδιδῶς καὶ σωφρονῶν ἔσομαι ἐν τῇ σχολῇ.

Διδάσκαλος.

Ἰδὲ βλέπομβρ τί φοιτᾷ Πέτρος, ὅπ ἐν τῷ νυκτὶ ἄπεστι τῶν διδασκαλείων.

Μαθητής.

Ποιήσω διδάσκαλε. πρόθυμός εἰμι.

Χαῖρε Πέτρε.

Χαῖρε καὶ σὺ συμμαθητά.

Ιωαννης.

Ὁ διδάσκαλος ἐμέλλησεν ἐρωτῆσαι, τί φοιτᾷς, ἢ ἀναγνώστην ὐ φοιτῶντα.

Πέτρος.

Cur non interfuisti hora { prima / quarta / sexta } lectioni, concioni?

Quid te impedivit, quo minus hodie interfueris lectioni?

Discipulus.

Malè habui.

Ægrotavi.

Doluit mihi { caput. / venter. }

Laboravi febri.

Non erant mihi { tibialia. / calcei. }

Lavimus domi nostræ.

Parentes noluerunt me frequentare scholã propter { intensum frigus. / vehementem æstum. / pluviam, imbrem. }

Mactavimus { porcos. / boves. / oves. }

Nuptiæ celebratæ sunt domi nostræ, quibus parentes me voluerunt interesse.

Rogo te Præceptor, ut mihi veniam des, posthâc enim ero diligens, & assiduus in schola.

Præceptor.

Eas visum quid agat Petrus, quod nunc non sit in schola.

Discipulus.

Faciam præceptor. Vado.

Salve Petre.

Salve & tu condiscipule.

Johannes.

Præceptor jussit interrogare, quid agas quòd lectionibus non interfis.

Πέτρος.

Ορᾷς με { ἀχολέμυλον. / κακῶς ἔχοντα. / νοσοῦντα.

διὰ τοῦτο δέομαί σε, ὥσπερ μὲ ἀπόντος ἀπολογεῖσθαι.
Ὅταν βέλτιον ἔχειν ἄρξομαι, ταχέως ἀπαντήσω πρὸς ὑμᾶς εἰς τὸ σχολεῖον.

Μαθητής.

Διέταξα διδάσκαλε, ὅσα προσέταξας.

Πέτρος λέγει { ἀσχολεῖσθαι. / κακῶς { ἔχειν. / ἐρρῶσθαι. / ἐπιστολὰς γεγραφέναι.

Κεῖται ἐν τῇ κλίνῃ τρεῖς ἡμέρας συνεχῶς.
Οἱ γονεῖς Πέτρου λέγουσιν αὐτὸν ἀποδημῆσαι.
Οἱ γονεῖς Ιωάννου φασὶν, αὐτῷ ἔδειμίαν ὑπάρξειν πραγματείαν, διὰ { κολάζειν { αὐτὸν, ὅταν εἰς τοῦτο δέονταί σου / ῥαβδίζειν } σχολεῖον ἐπανέλθῃ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ καταχρῆσαι μαθητῇ πρὸς διδασκάλῳ.

Φίλτατε διδάσκαλε, Ιωάννης παρέχει μοι πρᾶγμα.

Ἐνοχλεῖ με.
ὄχη ἐᾷ με. ᾠδεῖ με. θλίβει με.

Ιωάννης { καταγελᾷ { μου. / με. / προσβάλλει μοι πόδα, ἵνα πτῶ. / κλίνει τὰς πτέρνας μου. / ὄχη ἐᾷ με διαβαίνειν.

Ἐνοχλεῖ

Petrus.

Vides me { occupatum esse. / malè habere. / ægrotare.
Ideo oro, ut me absentem excuses.
Vbi melius habere cœpero, statim revertar ad vos in scholam.

Discipulus.

Curavi præceptor, quod mandasti.
Petrus dicit se { occupatum esse. / malè { habere. / habuisse. / literas scripsisse.
Decumbit in lecto jam tres dies totos.
Parentes Petri dicunt, ipsum peregrè profectũ esse.
Parentes Iohannis dicunt, ei nihil fuisse negotij,
ideo rogant te, ut { punias / virgis cædas } ipsũ, cùm in scholã fuerit reversus.

FORMULÆ DEFERENDI discipulum ad Præceptorem.

Carissime Præceptor, Iohannes exhibet mihi negotium.
Est mihi molestus.
Non finit me. Trudit me. Premit me.
Iohannes { illudit { mihi. / me. / objecit mihi pedem, ut caderem. / convellit mihi capillos. / non finit me transire.

Inter-

Ενοχλεῖ με { γελῶντα. / ὀνειδίζοντα. / ἀνακινώσκοντα τὴν ἀναίγνωσιν.

Κατέχει τὸν τόπον μου.

ἐκβάλλει με ἐκ τόπου μου.

Ἔπληξέ με { βακτηρίᾳ. / μελανδρυΐνῳ, κολαφῳ.

ἐπολάβισέ με.

Ἔκβαλεν εἰς ἐμὲ { βιβλίον. / λίθον. / χόρτα.

Ἔβαλέ με λίθῳ.

Ἐτραυμάτισέ με { ξίφει. / μαχαιρίῳ.

Ἐνέπτυσεν εἰς { χλαῖναν / εἷμά / ἱμάτιόν } μου.

Κατεπάτησέ με.

Ἀτίμως με ὠνόμασε.

Ἠπείλησέ μοι δεινῶς.

Ἀσχήμως με λοιδορεῖ.

ἐπαύσεν } τὸν βίβλον.
ἔκλεψε }

ἐρρύπηνε { τὸ βίβλον / τὸ πῖλον / τὸ πιλίδιόν } μου.

ὀφείλῃ μοι { χρήματα. / δηνάρεια.

θέλεταί μοι { ἀποπίειν. / ἀποδῦναι, ἐνδύειν.

δαιμονᾷ { ἅπαξ / βεβαίως / ἐπιπλησσόμενος } ἐκ ἐνέωξε τὸ κιφαλίν.

παρέσχεν ἑαυτὸν εὐπειθῆ τοῖς γονεῦσι.

Απο-

Interturbat me { ſcribentem. / ediſcentem. / relegentem lectionem.

Occupat locum meum.

Extrudit me ex meo loco.

Percuſſit me { baculo, / atramentario, pugno.

Colaphum mihi impegit.

Conjecit in me { librum. / lapidem. / nivem.

Petijt me lapide.

Vulneravit me { gladio. / cultello.

Conſpuit { pallium / veſtimentum / veſtem } meum.

Imprecatus eſt mihi, Maledixit mihi.

Appellavit me ignominioſo nomine.

Comminatus eſt mihi graviter.

Petulanter me calumniatur.

Diſcerpſit / Aduſſit } librum meum.

Commaculavit { libellum / pileum / pileolum } meum.

Debet mihi { pecuniam. / denarium.

Non vult mihi { perſolvere. / reddere, ſolvere.

Tranſeunte { Conſule / Senatore / Concionatore } non aperuit caput.

Non præbuit ſe obedientem parentibus.

Excuſatio.

Απολογία.

οὐχ ὅτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.
Ιωάννης Φαύστῳ.

Πέτρος {μισεῖ με. / Λυσιμαχὸς ἔχει πρός με, διὰ τοῦτο ταῦτα πλάττει κατ' ἐμοῦ.

οὐκ ἔβλαψα αὐτόν.
οὐκ ἠφάνισα αὐτοῦ δακτύλιον.
οὐκ ἐκὼν ἔπταισα.
διὰ ἀγνοίαν ἐποίησα.
οὐκ ἐγὼ εἰς αὐτόν, ἀλλ' αὐτὸς εἰς ἐμὲ ἐξήμαρτε.
μεταμέλει μοι τοῦ ἔργου.
μεταμέλει μοι ὧν εἰς Πέτρον ἐξήμαρτον.
οὐδὲν τοιοῦτο μὴ ταῦτα ποιήσωμαι.
οὐχ ὑπῆρξέ μοι {γενέσθαι / μαθεῖν} ταῦτα σχολὴ τοῦ
διὰ τὴν ἀσχολίαν οὐκ ἐδυνάμην παρεῖναι.
ἀπολογοῦμαι / ἐπαγγέλλομαι βέλτιονα.

πρὸς σὲ {πατήρ; / μήτηρ; / διδάσκαλος; } {οὐκ οἶδα. / ἀγνοῶ.}

Εἰσὶν ἐν τῷ {μυσείῳ. / ταμείῳ. / ὑποκαύστῳ. / ἀφεδρῶνι. / κήπῳ. / σάθμῳ. / μαγειρείῳ. / βαλανείῳ. / κοιτῶνι. / ὑπερῴῳ vel ἀνωγείῳ. / σανιδώματι. / ὑπογείῳ. ταμείῳ. vel ἱερῷ.

Οἰκο

Excuſatio.

Non ita ſe res habet.
Iohannes mentitur.
Petrus { odit me. / mihi malè vult, ideo hæc comminiſcitur in me.
Non læſi eum.
Non attigi ipſum digito.
Non volens feci.
Per imprudentiam feci.
Non ego in illum, ſed ille in me deliquit.
Pœnitet me facti.
Pœnitet me illorum, quæ in Petrum deliqui.
Nihil tale deinceps faciam.
Non fuit mihi otium { ſcribendi / diſcendi } hæc.
Propter occupationes non potui adeſſe.
Promitto / Polliceor } meliora.
Vbi eſt { pater? / mater? / præceptor? } { Neſcio. / Non ſcio.
Eſt in { muſæo. / penu, vel promptuario. / æſtuario. / latrina. / horto. / ſtabulo. / culina. / balneo. / cubiculo. / ſuperiori ædium parte, h. cœnaculo. / tabulato ſeu contignatione ædium. / cellario, templo,

Domi

Οἶκοι ἐκ ἔσι.

Ἐξεπορεύετο { τῆς θύρας. / τῆς πόλεως. / τῆς οἰκίας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ τοῖς συμμαθηταῖς προσομιλεῖν.

Προσέρχε / προσέλθε δεῦρο } ὦ Πέτρε.

Ἴσα / μάλε } ὀλίγον χρόνον.

Ἔχω σοί τι εἰπεῖν.

Ἔστιν ὃ σε αἰτήσω.

Ἔστιν ὁ δεῖ σε αἰτήσω.

Δέομαί σου, συγγνώμην μοι δὸς τῷ διδασκάλῳ προσελθεῖν. ἀσχολοῦμαι γὰρ περὶ ῥητὰ προάγματα. διὰ τοῦτο νῦν ἐν τῷ διδασκαλείῳ εἰμὶ οὐ διατριβόμενος.

Ἀσμένως ποιήσω.

Ἐπιτελέσω μὲν, ἀλλὰ περὶ ταύτης τῆς ὁμολογίας, ὅπως καὶ σὺ τὸ αὐτὸ ποιήσῃς, εἴποτέ σοι δεήσῃ.

Ἐρμηνεύσει μοι ταῦτα.

Πόσον χρὴ ἡμᾶς ἀπὸ σίτου ἐκπεῖν τὴν ὥραν προτίτην, δευτέραν;

Ταῦτα ἡμᾶς ἀπὸ μνήμης ἐκπεῖν δεῖ.

Ἀκριβῶν με ἀπὸ στόματος ἀναγινώσκοντος, ὅσα ἐδέξαν ὀφείλομεν, μὴ ταῦτα ἐναντίως σε ἀκούσω.

Διαμαρτάνειν τῆς ἀναγνώσεως.

Κακῶς ἀναγινώσκεις.

Λέγε βραδέως.

Μὴ ἀναγνῶθι προπετῶς.

Βέλτιόν ἐστι βραδύτητι, ἢ ταχύτητι ἁμαρτάνειν ἐν τῷ λαλεῖν.

Τὰ ῥήματα ἐν τῇ γνώσει, καὶ ἐκ ἐν τῷ στόματι γίνεσθαι δεῖ.

δάρσει,

Domi non eſt.

Egreſſus eſt { extra fores. / urbe. / ex ædibus.

Agendi cum condiſcipulis formulæ.

Accede } Petre.
Veni huc }

Reſiſte } pauliſper.
Mane }

Habeo quod tibi dicam.

Eſt quod te rogem.

Eſt quod à te petam.

Rogo te, ut me excuſes apud præceptorem abſentiæ. Nam ſum certis negotijs occupatus, quo fit, ut nunc in ſchola eſſe non poſſim.

Libenter faciam.

Expediam, ſed ea conditione, ut & tu idem facias, ſi fortè mihi opus erit.

Interpretare mihi hæc.

Quantum eſt nobis pronunciandum memoriter hora prima, ſecunda?

Hæc nobis memoriter recitanda ſunt.

Audi me memoriter pronunciantem quæ ſcire debemus, poſtea viciſſim te audiam.

Aberras pronunciando.

Malè legis.

Dic ſenſim.

Ne præcipites verba.

Satius eſt tarditate, quàm celeritate peccare in loquendo.

Verba in pectore, non in ore, naſci debent.

Θάρσει, ὁ φόβος βλάπτει ἢ μνήμην.

Πῶς ἔχον { τὸν βίβλον. / τὸ βιβλίον.

Τῇ μνήμῃ, καὶ μὴ ἐν βίβλοις πιστεύειν δεῖ.

Τοσοῦτον ἕκαστος ἐπίσταται, ὅσον μνημονεύει.

Πόθεν ποιήσομαι τὴν ἀρχήν;

Ἔξαρχε ὅπου ὕσατα ἔλιξας.

Ἀρέσκει σωκρατογνωζεδαί μοι ἐν τῷ γεφύρᾳ γεγράμματα;

Ἀρέσκει μοι, ἀλλ' ἀπορῶ { παπύρου. / πτέρου. / μέλανος γεφυρικοῦ.

Δός μοι ὀλίγον π { τῆς παπύρου. / τοῦ μέλανος γεφυρικοῦ.

Τίνος ὄζει ἡ βίβλος; { ἐμή ὄζει. / ὄζει πέπερι.

Ἀπόδος μοί ποτε τὸν βίβλον μου, ἄλλως αὐτὴν χρησάμενος.

Ἄπελε λαλῶν / παύε γελῶν { ὁ διδάσκαλος { προσέρχεται. / πάρεστι.

Τίνα βίβλον ἔχεις;

Γραμματικήν ὄζει.

Συγχώρησόν μοι ὀλίγον ἢ βίβλον σου ἐσοράν.

Σίγα, καὶ τὸ πρόσταγμά πρᾶττε.

Οὐχ ὅπως τοῖς διδασκάλοις, ὡς αὐτῷ τῷ Θεῷ προσκρύεις, μὴ πειθαρχῶν.

Καίπερ ὁ διδάσκαλος ἄπιστιν, ὅμως ὁ Θεὸς πάρεστιν, ὁ πάντα εἰδὼς καὶ ἐισορῶν.

Σημειῶ σε { τῆς ὀπιχωρείκ λέξεως. / τοῦ σολοικισμοῦ. / τοῦ βαρβαρισμοῦ.

Λάλησον { Ρωμαϊστί. / Ἑλλωιστί.

χρῶ λόγῳ { ῥωμαϊκῷ, / ἑλλωικῷ.

ἀγροικίς

Sis præſenti animo: metus officit memoriæ.

Claude { librum. / libellum.

Fidendum eſt memoriæ, non libris.

Tantum quiſque ſcit, quantum memoria tenet.

Vnde faciam initium?

Incipe ubi proximè deſijſti.

Placétne mecum certare pingendis literis?

Placet quidem, ſed deeſt mihi { charta. / penna. / atramentum.

Da mihi paululum de tua { charta. / atramento.

Cujus eſt liber? { meus eſt. / Petri eſt.

Redde mihi tandem librum meum, eo ſatis uſus es.

Deſine fabulari, } Præceptor { advenit. / Deſiſte ridere, } { adeſt.

Quid libri habes?

Grammatica eſt.

Fac mihi copiam tui libelli parumper inſpiciendi.

Tace, & quæ tibi mandata ſunt, fac.

Non tam præceptores, quàm ipſum Deum offendis, ſi non obtemperas.

Licet præceptor abſit, Deus tamen adeſt, qui omnia ſcit & intuetur.

Noto te { vernaculi ſermonis. / ſoloeciſmi. / barbariſmi.

Loquere { Latinè. / Græcè.

Vtere ſermone { Latino. / Græco.

ἀγνοεῖς τὴν {ῥωμαϊκὸν λόγον, ἑλλωνικὸν τῷ} {ῥωμαΐσι λαλεῖν ἑλλωνισὶ κτυδῆναι;}
Μάτην μανθάνομεν πολλά, ἐὰν μὴ τὰ αὐτὰ τῇ γραφειν καὶ τῇ λαγεῖν χρώμεθα ὡσὲι τὴν βίον.
Ἄπε μοι τὸν τὴν λύχνον.
Ἔνεγκε λυχνεῖαν. λυχνοῦχον.
ἀπόμυπε καθάιρε} τὴν λύχνον.
Συσκιάζω πῦρ ἐν {τῇ θερμάστρᾳ. τῇ ἑστίᾳ. τῷ καμίνῳ.}
σαπίδει ξύλου δαγὸς ἐν τῷ βαύνῳ.
δαίδει
πλείους ῥάβδους πλείω ξύλα} φρυγανίδει.

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Τίς κόπτει τὴν θύραν;
Ἐγώ εἰμι. τίς ὁ ἐγώ;
φθέγγου τὸ ὄνομά σου.
Ὄνομά σοι τί ὀστί;
Ἐστί μοι ὄνομα Ἰωαννης.
Εἴσδεχου με. ἄνοιγε τὴν θύραν.
ἡ θύρα ἀνεῳγμένη ὀστί.
Ἐζήτησέ σε τις.
Τὶς ὡδὲ θυρῶν ἐκτὸς σε ὡδεπαρεῖν ἐπιθυμεῖ.
παιδὴ τοῦτο λέγεις, ἢ παίζεις;
χωεὶς παιδιὰς φημί.
οὐ παίζω, ἀλλὰ παιδάζω.
τίνος ἕνεκα τί} δακρύεις;
Τί κακὸν ἔπαθες;
ἐπτώθην.

ἔσφηκα

An ignoras { Latinũ / Græcũ } { ſermo- / nem } { latinè / græcè } { loquendo / cõparari ?

Fruſtra diſcimus multa, niſi eadem ſcribendo & loquendo ad uſum transferimus.

Accende mihi hanc candẽlam.

Adfer candelabrum, laternam.

Emunge / Purga } candelam.

Strue ignem in { fornace. / foco. / camino.

Compone / Protrude } titiones in fornace.

Plus aſſularum / Plus lignorum } appone.

ALIUS DIALOGUS.

Quis pulſat oſtium ?

Ego ſum. Quis ego ?

Ede nomen tuum.

Quod eſt tibi nomen ?

Eſt mihi nomen Ioanni.

Intromitte me. Aperi januam.

Ianua aperta eſt.

Quæſivit te quiſpiam.

Quidam pro foribus ſtans te conventum expetit.

Serio ne, an joco iſtud dicis ?

Extra jocum dico.

Non jocor, ſed ſeria ago.

Quam ob cauſam / Cur } fles ?

Quid mali tibi accidit ?

Cæſus ſum.

ἔδωκε σημείαν τῷ διδασκάλῳ.
τί δεινὸν ἐπείπασας; ὕδωρ.
κοινὴ αὕτη ὅτι πάντων τῶν παιδαρίων ἀπόκρισις, ἢν μὴν ὅτε δικαίως τύπτονται.
περὶ τίνος ὑμῖν ἡ ἔρις ἐστί;
ἀναγκέλλομαι τοῦτο ἀμφισβήτημα τῷ διδασκάλῳ.
ἃ κομίζεις τὸ βιβλίον ὃ σοι ἔχρησα;
φεῦ, πάντως ἐκεῖνο ἐλαθόμην.
ἐκ ὀπὶ νῦν ἦλθέ μοι τῆς οἰκίας ἐκβαίνοντι.

ἀληθῶς κομίσω { σήμερον. αὔριον.

Τίνος ὅτι νῦν χρηναῖον ἡμῖν λύχνον;
Τίνα χρὴ ὕδη ἀγοράζειν ξύλα;

Τίνος ὅτι { σαρῶν / χαλκεύειν } τὸ μικτέον;

ἐμόν
Ἰωάννε { ὅτιν.
σόν

ἀπορῶ σαρώθρου.
ἐκ. ἔστι μοι σάρωθρον.

σάρωθρον { πρὸς κλίνην. τὸ λέχος.

ἄπαγε λύχνον.
τὰς βίβλους αὖθις εἰς τοῦτον ἑαυτῷ πάρει.

ΑΛΛΟΣ.

Τί σκυθρωπότερος εἶ, ἢ εἰώθας;
ἦ χρὴ πάντα κατὰ νοῦν ἔχειν;
ἀπόλωλα τὸ βιβλίον μου.
δεινῶς ἔπεσον, Πέτρος ἠπείλησέ μοι πληγάς.
Διὰ τί πεσὼν χαίρεις;
Ὅπ ἐνόδιον ἡμῖν τοῦ βαδίζειν οἰκαδε ἡδύ.

Ἐνόδιον

Dedi pœnas præceptori.
Quid mali feceras? Nihil.
Hæc communis est omnium puerorum responsio, etiam cùm meritò vapularunt.
Quid controversiæ est inter vos?
Referamus de hac controversia ad hypodidascalum.
Affers ne libellum, quem tibi commodatò dederam?
Vah, istud mihi omnino exciderat.
Non venit mihi in mentem cùm domo exirem.
Certò afferam { hodie. / cras.
Cujus est nunc ministrare nobis candelam?
Quem oportet nunc emere ligna?
Cujus est { verrere / purgare } { } musæum?
Meum / Tuum / Iohannis } est.
Desunt mihi scopæ.
Egeo scopis.
Sterne { lectum. / lectulum.
Accende lychnum.
Libros in suum locum repone.

ALIUS.

Quid tristior es solito?
Salva ne res est?
Perdidi libellum meum.
Graviter cecidi, Petrus minatus est mihi verbera.
Quid tam lætus es?
Quia facta est nobis abeundi domum copia.

Εὐθὺ ἡμῖν τοῦ παίζειν ἐξουσία.
Εἰς πόσην ὥραν ἐπιτηδείως ἐπανήξειν εἰς τὴν σχολήν;

εἰς ὥραν {
ἕκτην.
ἑβδόμην.
ὀγδόην.
ἐνάτην.
δεκάτην.
ἑνδεκάτην.
δωδεκάτην.
πρώτην.
δευτέραν.
τρίτην.
τετάρτην.
πέμπτην.
}

ποῖον δὴ βασίζεις;
πορεύομαι οἴκαδε.
εἶμι ἀγορεύσων {
πάππου.
μέλαν γραφικόν.
πηροῦ.
ἄρτον πύεινον.
}
Πῶς ἔχει Ἰωάννης;
Ἐξῆλθε {
ἔξω.
τῆς σχολῆς.
πρὸς τὸ ἀποπατεῖν.
}
Ἐξεπορεύετο τοῦ διδασκαλείου, τοῦ ὑρεῖν ἕνεκα.
πόσου {
ἠγόρασας
ἐωρίου
} ταύτην τὴν βίβλον;
Ἠγόραζον {
τριῶν δηναρίων
τεσσάρων χρυσῶν
πέντε δραχμῶν
} ὑπὸ βιβλιοπώλου.
ὀλίγου
πολλοῦ
} ἠγόρασας.
ὠνεῖς {
πρασιάτου
πωλεῖ
} ἄλλης τιμῆς.

τοῦ

Data est nobis ludendi venia.
Ad quotam horam sumus jussi redire in scholam?

Ad horam { sextam. / septimam. / octavam. / nonam. / decimam. / undecimam. / duodecimam. / primam. / secundam. / tertiam. / quartam. / quintam. }

Quò nunc vadis?
Eo domum.

Abeo emptum { papyrum. / atramentum. / pennas. / panem triticeum. }

Vbi est Iohannes?

Exivit { foras. / schola. / ad requisita naturæ. }

Egressus est è ludo literario, reddendæ urinæ causa.

Quanti { mercatus es / emisti } { hunc libellum? }

Emi { tribus denarijs / quatuor aureis / quinque drachmis } { à bibliopôla. }

Parvo precio / Nimio } { emisti.

Nemo { divendit / vendit } { alio precio.

ΤΟΥ ΧΡΗΣΑΙ ΠΑΡΑδείγματα.

Χρῆσόν μοι { πορὸν γεωφικόν. / ῥαφίδα σιδηρᾶν. / τιὺ βίβλον.
ἀπορεῖν ἤδη ἔδωμαι.
αὐτὸς νῦν ἐκείνῃ χρῶμαι.
Χρῆσον, ἵνα ὅτι ταῦτας ταῖς ὁμολογίαις, ὥστε σῶον ἐμοὶ ἀποδόσεις, καὶ ἐν καιρῷ, ἵνα μὴ αὐτὸς χρείαν ἔχῳ, ὅτε χρῆσον ὄζιν.
εἰδὲ ἔχεις, ἀλλ' εὐλαβοῦ μὴ { ῥυπαίνῃς. / καταρυπαίνῃς.
ὁ διδάσκαλός μου ἔδωκε μοι βιβλίον ἐκ τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ χρῆσαι, ἐπ' ὀλίγον χρόνον, καὶ διαθήκην ἑλληνικήν.
ἔδωμαι ἐν τῷ παιδίῳ αὐτῷ χρῆσαι.

Τοῦ δανείζειν.

Ἀναγκάζομαι σοῦ διδασκάλε χρήματα δανείζειν.
Ἐδανεισάμην χρήματα εἰς τὸ ἀγοράζειν ἱμάτια.
Δέομαί σου { δανείζειν / χρῆσαί } μοι { ἔδωμάειον. / λύχνον. / χαρτίου παπύρου. }
Αἴτει παρ' ἄλλου τινός, ἐμοὶ γὰρ οὐδὲν μέλλεις ἀπόχρη.

Ἄλλος.

Πόσῃ ὄζιν ἡ ὥρα; { πρωΐ. / δευτέρα. / τρίτη. / τετάρτη. / πέμπτη. }
ἕκτη ἡμέρα ἡ ὥρα ἕκτη.

COMMODANDI formulæ.

Commoda { pennam. / acum cum filo. / librum.

Carere nunc non poſſum.

Ipſe eo nunc utor.

Commodabo, ſed ea lege, ut ſalvum mihi reſtituas & maturè, ne ipſe egeam, cùm mihi utendũ erit.

En habes, ſed vide ne { commacules. / labeculis aſpergas.

Præceptor meus rogat, ut ſibi mittas utendum in breve tempus Teſtamentum Græcum.

Non poſſum in præſentia ei commodare.

Mutuari.

Cogor à præceptore pecuniam mutuari.

Mutuatus ſum pecuniam ad emendas veſtes.

Oro te ut mihi mutuò des { denarium. / candelam. / chartam papyri.

Pete ab alio quodam, mihi ipſi enim vix ſufficit.

ALIUS.

Quota eſt hora? { prima. / ſecunda. / tertia. / quarta. / quinta.

Imminet hora decima.

Effluxit

ἐξερύησεν } ἡ ὥρα { ἐξοδύμη.
παρῆλθεν } { ὀψύη.
ὐκ ἠείθμησα τὰς ὥρας.
τὸ ὡρολογεῖον ἀναμυρταίνει.
ἀναμυρταίνεις τὸ ἀριθμεῖν.
τὸ κλέφαμμον ἴσατται.
κίνει τὸ κλέφαμμον.
ἐπανόρθω { τῷ ὀδοντολιῷ / τῷ γεφύη / τοῦ σίχυος } μι.
Δέομαί σε ἀναμνῶσκειν ἢ γεαφεῖν ἢ ἐμοὶ, ἢ ἐαν σφάλμα τι ἴυρῃς, αἴρειν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ αἰτῆσαι τὸν διδάσκαλον.

Ευδία ἦλι ὄζι.
Ο ἥρανὸς ἔβαναλεῖ ἐοὶς τὸ παίζειν.
Εξέλθωμεν παίζειν.
ὐκ ἔξεσι παίζειν ἀνδ ἐξυσίας.
χρὴ πάμπαν πνὰ, ὃς τῆς τῦ παίζειν ἐξυσίας ἡμῖν τυγχαίοι.
Πορδύεδω ὁ Παῦλος, πολυλόγος γάρ ὄζι καὶ τολμηρός.
ἄδεις ἐοὶς παῦτιν τὴν φρεσβείαν ἱκανώτερος ὄζι τῦ Πέτρυ.
Γ'δι Πέτρε αἰτῆσαι ἡμῖν τῦ παίζειν ἐξυσίαν.
Πορδύεδω ὅστις βέλει, ἐγὼ βέλομαι μᾶλλον ἀπαρῆσαι, ἢ αἰτῆσαι.
Πορδύε ὦ φίλτατε, πολλῆς χάειτος παρὰ παίτων ἡμῖν τυδξόμενος.
Επεὶ τοσῦτον αἰτεῖτε, χαείσομαι ἢ δώσω ἢ ἰμετέραις.
χαῖρε κύριε διδάσκαλε.

Χαῖρε

Effluxit } hora { septima.
Præterijt } { octava.
Non numeravi horas.
Horologium aberrat.
Aberras numerando.
Clepſammon ſubſiſtit.
Move clepſammon.
Emenda { epiſtolam meam.
{ ſcriptum meum.
{ verſus meos.
Rogo te, ut relegas ſcriptum meum, & ſi quid errati deprehenderis, tollas.

ROGANDI PRÆCEPtorem formulæ.

Nunc aër ſerenus eſt.
Cœlum invitat ad ludendum.
Exeamus luſum, vel ad ludendum.
Non licet ludere abſque venia.
Mittendus eſt quiſpiam, qui ludendi veniam nobis impetret.
Eat Paulus, nam benè linguax eſt, & audax.

Nemo ad hanc legationem magis idoneus, quàm Petrus.
I Petre oratum nobis ludendi veniam.
Eat qui volet, ego carere malo, quàm rogare.

I quæſo, ab omnibus nobis magnam initurus gratiam.
Quandoquidem tantopere id contenditis, obſequar precibus veſtris.
Salve Domine Præceptor.

Salve

χαῖρε καὶ σὺ Πέτρε.
οἱ μαθηταί σε αἰτοῦσι φιλανθρωπίαν σε τοῦ παίζειν ἐξεσίαν.

Διδάσκαλος.

Παιζέτωσαν, ἀλλὰ ἀγχίθυρον ἐν τόπῳ τεταγμένῳ, καὶ ἐν καιρῷ οἰκαδε ἀναχωρέτωσαν.
Ἀμφὶ ὥραν πέμπτην ἐπανερχέσθω εἰς πόλιν.

Παιδάριον.

Εὐφραινώμεθα, ἐπύγχανον ἐξεσίας, καὶ ὧδε ἀναχωρῶ.
ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ φυλακτέον δοκῶ, μήπ ἁμαρτάνωμεν.
σὺν τοῖς τῶν παιδιᾶς χάριν ἐν τῷ πεδίῳ βαλλοστίζωμεν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΙΣ συμμαθηταῖς συλλήγειν.

πόθεν ἔρχῃ ὅπου φοιτᾷς;
ἐκ τῆς κοινῶνος ἡμῶν.
πότε ἀνέστης;
μικρὸν πρὸ τῆς ὥρας ἔκτης.
τίς ἐξήγειρέ σε;
πατήρ, μήτηρ. ἀδελφός. ἀδελφή.
προσέκρουσας τῷ Θεῷ;
προσήυξω τῷ Θεῷ;
ὅτε προσῆλθον ὀπτάνισα τὰς χεῖρας, καὶ ἐνιψάμην τὰς χεῖρας, καὶ τὸν ὄψιν, καὶ τὸ στόμα, προσηυχόμην.
Πῶς προσήυξω.
Καίμλας τὰ γόνατα καὶ σωθεὶς τὰς χεῖρας, ἐξῆλθον τὸν ἐκκλησίαν, καὶ σύμβολον ἀποστολικὸν, καὶ τὸν προσευχὴν κυριακὴν, καὶ προσέθηκα τὸν προσευχὴν γοητικὸν, καὶ τὸν εὐχαριστίας.
πόσα διηγέκτω εἶωθας προσεύχεσθαι;

Τότε

Salve & tu Petre.
Discipuli tui orant tuam humanitatem ludendi veniam.

Præceptor.

Ludant, sed gregatim in loco ad id constituto, & maturè se domum recipiant.
Sub horam quintam redeant in urbem.

Puer.

Simus hilares, impetravi veniam, quanquam ægrè.
Sed interim cavendum est, ne quid peccemus.

De lusus genere in campo consultabimus.

COLLOQUENDI CUM condiscipulis formulæ.

Vnde venis tam manè?
Ex cubiculo nostro.
Quando surrexisti?
Paulò ante horam sextam.
Quis excitavit te?
Pater. Mater. Frater. Soror.
Adorasti Deum?
Egisti Deo gratias?
Cùm primùm pexui crines, & manus, faciem ac os lavi, precatus sum.

Quomodo precatus es?
Flexis genibus & conjunctis manibus recitavi Decalogum, Symbolum Apostolicum, Orationem Dominicam, & addidi notam precationem, cum gratiarum actione.
Qua lingua soles precari?

Aliàs

Τότε μὲ τῇ πατρικῇ, τότε καὶ τῇ ῥωμαϊκῇ, ἐνίοτε καὶ ἑλληνικῇ.

Εὐσεβῶς ἅμα καὶ κλινῶς ποιεῖς ὦ φίλε παῖ. Φράσον ὅπως τοῦτο τὸ ἔργον σε μέρος ἐποιήσατο ἀλεξάνδρης.

Φράσω μὲν ἀκριβῶς. Θεὸς δίδοντος, μεμαθήκασι τὸν λόγον σου Χριστοῦ· χρεὼν ἐμὲ τὰ δίκαια ποιεῖν ἀεί. Ἐπὶ καὶ δεῖ παίστε σωφρονεῖν. καὶ μὴ ἐπικαμνεῖν.

σοῦ πρᾶγμα ἐστὶν οἰκεῖα πράττομαι.

ἆρα ἕτοιμος εἶ λόγον δοῦναι τῶν εἰς τὰ γράμματα παιδός σου;

ἕτοιμος εἰμι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

δὸς ἓν λόγον, καὶ θάρσει.

Τῇ ἄρα { ἕκτῃ / ἑβδόμῃ / ὀγδόῃ } ἡκέσαμεν { Κικέρωνι. / Τερεντίῳ. / Ἰσοκράτει. }

ἐπικόαμεν ἐξηγηθῆναί τι ἐκ τῆς ἐπιστολῆς.

Τῇ ἄρα ἑνάτῃ ἠσκήσαμεν τὸ γεωφικὸν δικαίωμα.

Διὰ μνήμης φέρεις τὰ ἀναγνωσθέντα;

μικρὸν δεῖν. ὀλίγου δεῖν. σχεδόν.

ἀρᾶν ἐθέλεις, ὅπως ἀνταλλάξωμεν μεθ' ἡμῶν;

μᾶλλον ἐθέλω.

ἄρχου ὦν. ποῖον τὸ ἀρχήν.

ποιήσομαι ἀσμένως, ἐπειδὰ σὺ σεσιγηκὰς τὸν, ἵνα ἐπανορθώσῃς, εἴ τι ἁμαρτήσω.

ἅπαξ		
δὶς		
τρὶς		
τετράκις		
πεντάκις		
ἑξάκις		πέμπτης.
ἑπτάκις		
ὀκτάκις		
ἐννάκις		
δεκάκις		

Aliàs vernacula, aliàs Latina, nonnunquam etiam Græca.

Piè & rectè facis chare puer. Tu cura ut hanc officij tui partem nunquam negligas.

Dabo operam ſedulò, Deo dante, memor dicti Chriſti: Sine me nihil poteſtis facere. Item: Oportet ſemper orare, & non defatigari.

Quò vadis? Domum eo.

Es ne paratus ad reddendam rationem ſtudiorum tuorum?

Paratus ſum, ut mihi videor.

Redde igitur rationem, & ſis præſenti animo.

Hora { ſexta / ſeptima / octava } audivimus { Ciceronem. / Terentium. / Iſocratem. }

Audivimus aliquid explicari in epiſtolis.

Hora nona exercuimus ſtylum.

Tenes memoria prælectionem?

Propemodum. Ferè. Propè.

Vis ne repetamus unà?

Maximè velim.

Incipe igitur. Ordire tu.

Faciam libenter, ſed tu attentè auſculta ut corrigas, ſi quid peccavero.

Iam { ſemel / bis / ter / quater / quinquies / ſexies / ſepties / octies / novies / decies } erraſti.

Me

Ω' ταλαι ἐγὼ, ἐνόμιζον καλῶς εἰδέναι.
Τὸ αὐτὸ κ) ἐμοὶ εἰώθει συμβαίνειν, ὅτε μ) μήπω ἄχ
ἄλις ἐσπευκ).
μακρὰν ὁ, ὅστις μήπω μὲν ἀγαθὸν ἔχει.
μέγα ὡς ἀληθῶς ἐυεργέτημα.
ἀλλ' ὁ χρόνος ὁ διέρχε), ἄγε δὴ μοι νῦν ἀκόω, ἀπα-
γόρδε.

Μαθητής.

αἰδέσιμε γραμματοδιδάσκαλε, ἀνάγκη τῆς ἀναγκαίης
με ὑπισχνέε)ε τὴν παρέδρα, ὅ ἵνα μοι συγ-
τῶν γονέων, χαρῇς δοκῶ
τῶν συγγενῶν, σε.

Διδάσκαλε αἰδέσιμε, ἐγὼ ἔτι πρὸς ὑμᾶς τὴν ῥάδδον
σε ἐν τοῖς γράμμασι διαπίψας, φιλικῶς κ) πιστῶς
ὑπό σε ἐδιδάχθην. νῦν κ) τοῖς γονεῦσι, τοῖς φίλοις,
τοῖς ὁμηλικίοις ἀρέσκω, ἐμὲ ἐντεῦθεν εἰς ἀκαδημίαν
πρὸς ἀπῄδειν, ὅπως πλείω μανθάνειν, κ) ὕστερον τῷ
Θεῷ ἐν κλήσει τινὶ κλῆ χρησιμώτερον διακόνειν, κ)
ἄλλοις ἀνθρώποις λειτουργεῖν δυναίμην. διὸ πολλὴν
σοι ἔχω χάριν, αὐτὶ πολλῶν εἰς με ἐυεργεσιῶν σε.
κ) ὑπισχνέομαι μὴ μόνον ἐπείρων εἰς τὸν ἅπαντα
χρόνον μνημονεύσειν, ἀλλὰ κ) ὡδὶ πᾶσιν ἀγα-
θοῖς ἀνδράσι εὐχαείσῳ ψυχῇ κ) γλώσσῃ ἐγκωμιά-
σειν μέλλειν.

Γραμματοδιδάσκαλος.

Κεχαεισμένη μοί ὄζι, ὦ φίλτατε μειράκιον, ἡ δι-
άλεκτος τῆς σωφροσύνης κ) εὐχαειτίας σε, ἣν τούτῳ
τῷ λόγῳ σε δεδείκνυες. εἰδὲ κ) ἐν τούτῳ τῷ διεφ-
θαρμένῳ αἰῶνι, κ) τοῖς βλαβεροῖς τῆς νεότητος τρό-
ποις, πλείες τοιοῦτοι εἶεν, τὰ σὰ ἐν τῷ μανθάνειν
τὰ γράμματα, κ) τῷ διοικεῖν τοὺς τρόπους ἀσφαλῶς
μιμήμενοι. Ἐγὼ δ' ὑμῖν ἀσμένως σοι τ' ἀπελθεῖν
εἰς

Me miſerum, putabam me præclarè tenere.
Idem & mihi ſolet accidere, cùm memoria non ſatis confirmata eſt.
Felix qui memoriâ bonâ prædituſ eſt.
Magnum revera beneficium.
Sed tempus abit, audi igitur & nunc me: audio, recita.

Diſcipulus.

Obſervande Ludimagiſter, neceſſitas quædã cogit me inviſere { patriam, parentes, cognatos, } { quod ut mihi per te liceat, oro.

Præceptor venerabilis, ego aliquot jam annis ſub tua ferula bonis literis operam navans, diligenter & fideliter à te inſtitutus ſum: Nunc verò parentibus, amicis, tutoribus meis viſum eſt, ut hinc me ad Academiam aliquam conferam, ubi ampliorem ingenij cultum capere, & DEO poſtea in functione aliqua honeſta utiliùs ſervire & alijs hominibus prodeſſe poſſim. Quare tibi gratias ago maximas, pro plurimis tuis in me beneficijs, & polliceor, me illa non ſolùm perpetuò meminiſſe, ſed etiam apud omnes bonos, grata mente & lingua prædicare velle.

Ludimagiſter.

Grata mihi eſt, cariſſime adoleſcens, ſignificatio modeſtiæ & gratitudinis tuæ, quam hac tua oratione declaras. Vtinam verò hoc corrupto ſeculo, & his perditis juventutis moribus, plures tales eſſent, qui tuam diligentiam, in diſcendis literis, & regendis moribus, imitarentur. Ego verò non ſolùm libenter tibi abeundi

εἰς τὴ πατρίδα· δόξαν ἀδιάμ. ἀγαπᾷ καὶ θεὸν αὐτῷ ὕστερόν σε κυβερνῆσαι καὶ εὐδύνειν, ἵνα ὧδε κἀκεῖ ὄντα καὶ πολλῶν διατελέσῃς, ἀδὲ σεαυτὸν τοῖς σῶν φίλων ἀνθρώποις, πολλῶν δὲ πάντα καὶ ὄντων ἀφθόνοις δείγμασι καὶ ὁμιλίᾳ διαφαρῆναι ἐάσῃς, ἵνα μικρῷ ὕστερον τῇ μὲν ἐκκλησίᾳ, καὶ τῇ πολιτείᾳ ὠφέλεια, τῇ δὲ πατρίδι καὶ τοῖς φίλοις δόξα, τοῖς καὶ γονεῦσιν ἡδονὴ καὶ εὐφροσύνη ὧν τυγχάνῃς.

ὕπαγε εἰς εἰρήνην.

Α Λ Λ Ο Σ.

Τί θεάπεις; {ἵππαν. / ἀδὲν θεάπω.

Ὁρῶ. ἀλλὰ πῶς ἔχει τὰ θεάγματά σου.

Οὐχ ἅλις εὐδαιμόνως· κάλλιστα ἔχει.

Ἴσως σοι δεῖ σπουδαία ἀχολωμόν ἐπιτυχαίνειν.

Μᾶλλον καὶ χολαίζοντι. ἤδη γὰρ ἔλαξε μοι τ' χολῆς κόσος, καὶ σαμοῦλι ἐπεδύμησα.

Ἴσως {ἐμποδίζω / παράπω} τὰ θεάγματά σου.

Μᾶλλον καὶ τ' τ' χολῆς κόσον ἀφαιρεῖς.

σύγνωθι εἰ ἦκα ἐν καιρῷ σοι ἐπέτυχον.

ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ σοι ἐπῆλθον.

ἡ ἄφιξίς σε παύ μοι ἡδεῖα ἔζι.

ἴσως σπουδαῖόν τι μεῖ' ἀλλήλων θεάπετε, ὃ μὲ ἐγὼ ἀ βιολόιμιν ἐμποδίζειν.

ἀλλὰ δεῖ σε ἀποιέμβα παὺ λέγεις.

Ῥαδίως πιεύω, καὶ γάρ μοι δοκεῖ ῥαδίζοντι ὑπερβαίνοντος ἦχησε τὸ ὦς.

πότερον; τὸ ἀριστερὸν. ἀφ' ἓ χολαίζομαι, ἀδὲν κάλλιον δεῖ μὲ εἰρημένον ἔῃ.

μᾶλλον καὶ παύπα κάλλιστα.

ἀλλὰ τί ἔζτο ἔστι;

φασὶ

in patriam veniam do, ſed etiam DEVM oro, ut deinceps te regat & gubernet, ut ſicut pulchrè incepiſti, ita peragas, nec te pravorum hominum, quorum ubique magna copia eſt, exemplis & ſodalitio corrumpi ſinas, ut paulò poſt Eccleſiæ & Reipublicæ emolumento, patriæ & amicis honori, parentibus verò voluptati & ſolatio eſſe poſſis.

Vade in pace.

ALIVS.

Quid agis? { Sedeo. / Nihil ago.

Video. Sed quomodo ſe habent res tuæ?

Non ſatis feliciter. Peſſimè habent.

Fortaſſis te occupatum ſerijs negotijs interpello.

Imò maximè vacuum. Iam enim me cœperat otij tædium, & congerronem deſiderabam.

Fortaſſis { interturbo / impedio } { tua negotia.

Imò tædium otij diſcutis.

Da veniam, ſi te parum in tempore interpellarim.

Imò in ipſo tempore advenis.

Adventus tuus eſt mihi vehementer gratus.

Fortaſſis aliquid ſeriæ rei inter vos agitur, cui ego nolim eſſe impedimento.

Imò de te locuti ſumus.

Facilè credo, nam mihi huc venienti mirè tinniebat auris.

Vtra? Siniſtra. Vnde conjicio nihil magnificè de me fuiſſe dictum.

Imò nihil non honorificum.

Sed quid eſt bonæ rei?

φασί σε κωμῳδεῖν γεγονημένον.
καὶ ὕλη ἐστὶ τοῖς δικτύοις μία δύο ἢ λεία, ἣν ἐθήρευον.
Τίς ἄρα;
Χαρίεσσα κόρη, ἣν μεταύριον γαμήσω. διὸ δέομαι ὑμῶν, τότε τῇ ὑμετέρᾳ παρουσίᾳ τὸν γάμον μὴ κοσμῆσαι.
Τίς δή ὅτι νύμφη;
Δωροθέα, ἡ τοῦ ἡμετέρου ἐκκλησιάρχου θυγατήρ.
Ταύτης σοι εἰκότως συγχαίρομεν· ἡ μόνον γὰρ καλή ὅλη ἐστίν, ἀλλὰ καὶ αὐτεπαίμενη, καὶ ὡς τὸ οἰκυρῆσαι ἄριστα πεπαιδαγώγηται.

Οἰκιακὸς διάλογισμός.

Ὦ παιδάριον, ἀγρεῖς ἐκπορεύῃ;
Οὐκ οἶμαι διαῤῥήξει τὴν θύραν. εἰκὸς οἰκεῖόν πρᾶγμα ἔστι.
Ὦ φίλε, τί κομίζεις φίλε Πέτρε;
ἐμαυτόν.
Σὺ δήπου πρᾶγμα ἡ πολλοῦ ἄξιον δεῦρο ἐκόμισας.
καί τοι πολλὰ ἀνήλωσεν εἰς με ὁ πατήρ μου.
πιστεύω αὐτὸν πλεῖω εἰς σε δαπανῆσαι, ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν.
Ἀλλ' ἐγὼ Ἰωάννης οἶκαδε εἰμί;
οὐκ ἀκριβῶς οἶδα, ἀλλὰ εἶμι βλεψόμενος.
ἢ μᾶλλον ἴδω σὺ οἶκοι εἶ.
ἐρωτήσω, εἰ ἐθέλει ἤδη οἶκοι εἶναι.
Ὦ Πέτρε, οἶκοι εἶ; οὐκ εἰμί.
Ἀναίσχυντε, ἐγὼ ἀκούω σε λεγόντος;
Μᾶλλον καὶ σὺ ἀναισχυντότερος, ἐπεὶ καὶ τῇ σῇ δεσποίνῃ ὅτι δοῦλος, σε οἶκοι οὐκ εἶναι, καὶ σὺ ἀπιστεύεις ἐμοὶ αὐτῷ.
Δίκαιον λέγεις, ἴσον γὰρ ἴσῳ ἐπιφέρεις.
ἀλλά σὺ μοι δοκεῖς κοχλίου βίον ζῆν.
διὰ τί;

ὅτι

Aiunt te venatorem factum esse.

Imò jam intra cassles meos est præda, quam venabar.

Quæ nam?

Lepida puella, quam perendie ducturus sum. Ideo oro vos, ut tunc vestra præsentia nuptias cohonestetis.

Quæ nam est sponsa?

Dorothea, Concionatoris nostri filia.

De hac meritò tibi gratulamur: nam non solùm pulchra est, sed etiam benè educata, & ad domi manendũ, ac curanda negotia domestica, optimè instituta.

Domestica confabulatio.

Heus puer, nemo huc prodit?

Hic opinor effringet fores. Verisimile est familiarem aliquem esse.

O amice, Quid adfers mi Petre?

Meipsum.

Tu certè rem haud magni pretij huc attulisti.

Atqui magno constiti patri meo.

Credo, eum sumtus majores in te feciſſe, quàm pro dignitate.

Sed est ne Iohannes domi?

Non certò scio. Sed abi visum.

Vel abi tu potiùs interrogatum, an { domi sit. / velit jam domi esse.

Heus Petre, num es domi? Non sum.

Impudens, non ego audio te loquentem?

Imò tu impudentior. Nuper enim ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, & tu non credis mihi ipsi.

Æquum dicis. Nam par pari refers.

Sed tu mihi videris cochleæ vitam agere.

Quid ita?

ὅτι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου οἶκοι καθέζῃ, καὶ μηδαμόσε ἔρπῃς.

ἔστι μοί, ὁ φεράπον οἶκοι, ἔξω τῆς οἰκίας ἡδύ μοί ἐστι φεῦγμα, καὶ εἴ τι ἂν ἔσῃ, ὅμως αὐτὴ αὐφεά με ἡμέρας πνεῦ τοῦ δημοσίου ἀν ἀπείργοι.

ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι δῆλον ὑφεαυτὸς ὅτι, καὶ φθαμενεῖ ὑπὸ τὸ φειπατεῖν.

Εἰ φειπατῆσαι ἀρέσκῃ, ἔκ ἀναίνομαι.

Ἀδιαλείπτως φθαμενεῖς τοῖς βιβλίοις.

Ἀμέτρῳ αὐτῇ ἐκπίκτῃς σεαυτόν.

Ἐθέλω αὐτῇ ἐκτίκτῃς μᾶλλον, ἢ τῷ ἔρωτι.

ἔχει δῶτε ὁ φειπατός σοι ἡδὺς ἐγλύστο;

ἐγὼ μὲ καθ' ὑπόβολιν αὐτῷ ἤθλιν.

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Εὔχομαί σοι πολλὴν εὐτυχίαν.

Καὶ ἐγώ σοι διπλῆν δύχομαι πᾶν ὅ,τι ἔυχῃ ἐμοί.

Τί φεάπεις; σωομιλέω.

Τί; σωομιλεῖς μόνῳ;

Ναὶ, ἡδίστῳ σωομίλῳ σωομιλῶν τυγχάνω.

Τίνι;

τῷ { ἀνίῳ Παύλῳ. / Κικέρωνι.

τοῦτο μὲ πολλάκις φεάπεις,

ἀλλὰ τὸ ποικίλον ἡδύ.

Σὺ μὲ ἀδιαλείπτως } ἐν τοῖς γεάμμασι διατρίβῃς.
Σὺ μὲ νύκτας καὶ ἡμέρας }

ἔκ ἔστιν ἡδεῖς ἄνευ γεαμμάτων κόσμος.

ἀληθὲς μὲ, ἀλλὰ μέτριον ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον.

ἡδὲν ἡδὺ ἀδιάλειπτον ὄν.

κατὰ τὸ εἰωθός σοι ποιεῖς.

καταγνῶς μου, ὡς εἰωθώς.

αὐτὰ

Quia perpetuò domi sedes, nec usquam prorepis.
Est quod agam domi, foris nihil mihi est negotij: & si quid esset, tamen hæc aura me dies aliquot à publico cohibuisset.
Sed nunc serenum est cœlum, & invitat ad deambulandum.
Si prodeambulare lubet, non recuso.
Nimium assides libris.
Immodico studio te maceras.
Malo studio marcescere, quàm amore.
Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio?
Ego quidem vehementer ea delectatus sum.

ALIUS DIALOGUS.

Opto tibi multam felicitatem.
Et ego tibi conduplicatũ opto quicquid optas mihi.
Quid agis? confabulor.
Quid? Confabulare solus?
Certè cum lepidissimo congerrone confabulor.
Quo?
Cum { Divo Paulo. / Cicerone.
Istud quidem sæpè facis.
Sed varietas grata est.
Tu perpetuò / Tu noctes & dies } literis incumbis.
Nulla est literarum satietas.
Verum est; sed modus in omnibus optimus.
Nihil suave, quod perpetuum.
Tuo more facis.
Rides me, ut soles.

αὗται αἱ βίβλοι κονιορτῷ κεκαλυμμέναι μὴ πυρῶσι ἡμᾶς } ὦ γράμματα λατεινιστί.
περὶ τὰ γράμματα ἀπωλῶ.

μὴ ἀπωλῆς } λέγω.
ἀπωλῇ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟτάττειν καὶ ὑπισχνεῖσθαι.

Δέομαί σου, τοῦτο τὸ θεώγμα σοι μέλειν.
ἀξιῶ σε ὡς μάλιστα μάλιστα τούτῳ τῷ πράγματι θεραπεύειν.
εἰ ἐμὲ ἀγαπᾷς, τοῦτο ὀπιτελέσεις πιστῶς καὶ ὀπιμελῶς.
ἐγώ σοι τοῦτο ἐξεργάσομαι, καὶ μὴ ὡς ὅπ τάχιστα.
Τὸ ἀκλαὲ ἡμᾶς διάφορα κατεργαζέσθω, τοῦτο ὑπισχνοῦμαι, ἐμοὶ ἡδὲ πίστιν ἡδὲ ἀπωλίαν ὀπιλείψειν.
Τῷ λόγῳ ἡδὲν ὑπισχνοῦμαι, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ λαμπρύζομαι πᾶν ὅ,τι δεῖ φίλοις γενέσθαι, καὶ παντὶ θυμῷ εὐτόνῳ.

διὰ τί οὐκ ὀπισκέπτῃ;
διὰ τίνα αἰτίαν πρώτην χρόνον ἡμᾶς οὐκ ἐπισκέπτῃ.
Τί ζωώδες, ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἐφ' ἡμᾶς οὐκ ἦλθες;
Τί δεκαλυσθ' σε συχνὸν ἔδη χρόνον φεύγειν θεὸς ἡμᾶς.

οὐκ ἐξελῶ.
οὐκ ἐξελῶ διὰ ἀσχολίας.
οὐκ ὑπάρξει μοι σχολή.
Εθέλησε μέ, ἀλλ' οὐκ ἐδόθη μοι ἐξουσία.
αἱ ἀσχολίαι, αἷς ἐμπεπλεγμένος ἦν οὐκ εἴασαν ἀπαλλάξεσθαί σε.
Δέχομαι μὲν τὴν ἀπολογίαν σοῦ, ἀλλὰ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ, ἵνα μὴ πλειοτάκις αὐτῇ χρήσῃ.

Ipſi libri pulvere obducti teſtantur { meam in ſtudijs diligentiam. / de mea in ſtudijs diligentia.

Seriò / Ex animo } loquor.

MANDANDI AC POLLICENDI formulæ.

Quæſo, ut hæc res tibi cordi ſit.

Etiam atque etiam rogo, ut hoc negotium tibi curæ ſit.

Si me amas, hoc efficias fideliter & diligenter.

Ego tibi hoc effectũ reddam, & quidem propediem.

Eventum præſtare non poſſum, illud polliceor, mihi nec fidem, nec ſtudium defuturum.

Oratione nihil polliceor, ſed re præſtabo quicquid eſt amici ſinceri, & ex animo bene volentis.

Cur non viſis?

Propter quam cauſam tamdiu nos non inviſis?

Quid accidit, quòd tam longo tempore ad nos non acceſſeris?

Quid obſtitit, quo minus jam diu ad nos veneris?

Non licuit.

Non licuit per occupationes.

Non fuit mihi otium.

Volui equidem, ſed non data eſt mihi facultas.

Negotia quibus implicatus eram, non patiebantur, ut te ſalutarem.

Accipio tuam excuſationem, ſed hac lege, ne ſæpiùs utaris.

Excu-

ἡ ἀπολογία σῦ ἀναιτία ἐστὶν ἢ βουλοίμην ἄν, ἢ γὰρ
ἡ νόσος αἰτία ἐγένετο.
διὰ ταύτην τὴν ὁμολογίαν ἀποδέχομαι τὴν ἀπολογίαν
σου, ἐὰν τὸ ἐναλλαγὲν μὴ πυκνὰς ὁμιλίας ἀναπαράσχῃ.

Τὸ συμβεβηκός.

Τὸ πρᾶγμα ἀπίθανον βέλτιον τῆς λέξεως
πλείονος ἐπιγίνεται ἢ ἂν ἀπόλωνται ἀμφότερα.
πᾶν τὸ πρᾶγμα ἐκβέβηκε κατὰ τὴν εὐχήν.

Χάρις.

Χάριν σοι ἔχω ἢ ἕξω, μέχρι ἂν ζῶ, μεγί-
στην.
διὰ ταύτης τῆς εὐεργεσίας σῦ ἴσθι ἔχειν χάριν μείζω
δυνάμει, ἀποδοῦναι οὐ δυνάμενος.
Ὅπου τὸ ἐμὸν πρᾶγμά σοι μέλει, ἀγαπῶ σε ἢ χάρι-
ν ἔχω.
Πάσης μὲν εὐεργεσίας, ἃς μοι πολλὰς σὺ εὐεργέτηκας
ἐμοὶ, αὕτη ἡδίστη τυγχάνει οὖσα.

ἀπόκρισις.

Μείζων ὀφείλεται φιλία ἡμῖν, ἢ ἵνα σὺ ἐμοὶ, ἢ ἐγώ σοι
διὰ πολλῶν εὐεργεσιῶν ὀφείλω χάριν ἔχειν.
ἑαυτὸν εὐεργετεῖ ὁ φίλον εὐεργετῶν.
Ὁ φίλον εὐποιῶν, οὐκ εὐεργετεῖ, ἀλλὰ δανεί-
ζει.
Εἰ μετ' ἀληθείας ἀποδέχῃ τὴν εἰς σε ἀναφερομέ-
νην ἐργασίαν μου, χρῶ πλεονάκις.

Α Λ Λ Ο Σ.

Ἀεισήνους } σήμερον οἶνος;
δεπηήσεις }

δεῖ

Excusatio tua justior est, quàm vellem, siquidem morbus fuit in causa.

Hac lege accipio excusationem tuam, si quod neglectum est, crebris alloquijs compenses.

Successus.

Res successit opinione melius.

Plus impetravi, quàm ausus fuissem optare.

Res omnis cecidit ex sententia.

Gratia.

Gratiam tibi & habeo & habiturus sum, quoad vivam, maximam.

Pro isto tuo beneficio pares agere gratias vix possum, referre nequaquam.

Quod meum negotium tibi cordi est, amo te, & habeo gratiam.

Ex omnibus beneficijs, quæ tu plurima in me contulisti, hoc est longè gratissimum.

Responsio.

Major est nostra necessitudo, quàm ut vel tu mihi, vel ego tibi pro ullo beneficio debeam gratias agere.

Qui amico benefacit, sibi est beneficus.

Qui benè meretur de amico, non dat beneficium, sed fœnerat.

Si ex animo probas officium in te meum, fac utare sæpius.

ALIUS.

Prandebis } hodie domi?
Cœnabis }

Oportet

δεῖ με { πανδημῶ / πανδημεῖ / ζαμβοῦν, / κηδεῦσαι, / ὑπαίτιον } συναριστᾶν. / συνδειπνεῖν.

εἰς ἐμὲ αὔριον ἔν σε ὀπί { ἄριστον / δεῖπνον } καλέω.

δέομαί σου αὔριον μετ' ἐμοῦ { ἀριστᾶν. / δειπνεῖν.

Δύομαι μὴ ἃ δύναμαι.
εἰς ἃ δύναμαι δέδοικα.
ἐλεύσομαι, εἰ ἐξέσται.
ἀλλὰ δέδια, μὴ ἐκ οἷός τ' εἰμί.
διὰ τί; τίνος ἕνεκα;
διὰ τίνα αἰτίαν;
τί κωλύει σε ἐλθεῖν;
Τότε μοι ἐμοὶ οἴκοι μὴ στέον ὅλη.
αὔριόν μοι ἐξελθεῖν ἐκ ἐξέσται.

αὐτὸς μὲ τότε { σαυτείσεις / συνδειπνεῖς } πρὸς ἐμαυτόν.
ἃ δύναμαι ὑποτρέσω.
ἐκ οἶδ' ὅστ' οὐκ ἐπαγγέλλεσθαι.
ἐλεύσομαι, ὅταν ἑτέρῳ ἡμῶν δόξῃ μάλιστα εὖ ἄριστον.
Ἀλλ' ἐγώ σε καλέσω, ἄλλος ἴσως προδυσόμενον.
μᾶλλον γὰρ ἐγώ σε, οἶμαι.
ἀλλὰ αὔριον διὰ μακροτέρων ὁμιλήσομεν.
αὔριον πλείω φλυαρήσομεν.
ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἔρρωσο.
ἐν τῷ μεταξὺ φρόντιζε, ὅπως ὑγιαίνῃς.

Oportet me apud { socerum / socrum / generum / affinem / consulem } { prandere. / cœnare. }

In crastinum igitur te ad { prandium / cœnam } voco.

Oro te ut cras mecum { prandeas. / cœnes. }

Timeo ne non possim.
Vt possim metuo.
Veniam si quidem licebit.
Sed metuo, ne non queam.
Quare? Cur?
Propter quam caussam?
Quid obstat, quo minùs possis venire?
Tunc quidem mihi domi manendum est.
Cras mihi exire non licebit.

Ipse tunc { compransores / concœnatores } aliquot expecto.

Non possum polliceri.
Nequeo promittere.
Veniam, ubi utrique nostrum videbitur esse commodissimum.
Sed ego te detineo, aliò fortassis iturum.
Imò ego te, opinor.
Sed cras latiùs confabulabimur.
Crastino die plura nugabimur.
Interim cura, ut valeas.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ συγχαίρειν ἢ ἐπαυδᾶν ἴσασι.

Μαθητὴς καὶ Λυγάς.

Μ. συγχαίρω σοι {εἰς πατρίδα ἀνακάμψαντι. / ἢ ἐπαυδῶ εἰς πατρίδα.}

Λ. κἀγώ σοι ζῶντι, ὦ Ματθαῖε.

Μ. ἀνέστρεψας ἡμῖν πότερον μακρότερος ἢ ἐπύγχανες ὤν.

ἀπῆλθες {ἀπών, / ἀχθόμενος.} ἐπανῆλθες {μακροπώγων. / ἀχθόμενος.}

Λ. ἐκολοβίλων ἂν μᾶλλον ἐπανελθεῖν σαφῶς ἢ ἐλλογιμώτερος.

Μ. συγχαίρομαί σοι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, ὅτι ζωὸς καὶ ὑγιαίνων ἡμῖν ἀπεδόθης.

Λ. ἐγὼ ἐθαύμαζον ὑμᾶς, ὅτι σῶοι ὄντες ὑμᾶς σώους εὗρον.

ὅτι σε ὑμαίνοντα εὗρον, χαίρω καθεζομένους.

Μ. τί σημαίνει ἐκεῖνο ἢ ὠχρότης; τί ἰχθύης; τί αὖ τὸ αὐτόπτῳ ῥυπᾷς;

Λ. ποῖα ἡ τύχη, τοιαῦτα ὄζει καὶ ἡ τοῦ σώματος σκέψις.

Μ. ἄθαμβε κακῶς σκέπτεις;
ἄθαμβε σοι ἀηδές τι σωλῆνι;

Λ. καλῶς ὑλίνα χρέμον ἡ τυχὴ φιλικῶς εἶχε πρὸς ἐμέ, ὅμως ὑλίποτέ μοι μᾶλλον, ἢ νῦν ἰναυπάτει.

Μ. ζωοθρέψω σοι.
λυποῦμαι διὰ τὴ συμφορᾶν σε.
ἀλλὰ τί τοῦτο τὸ κακόν ὄζει;

Λ. παῖτα

FORMULA GRATULandi de reditu.

Matthæus & Lucas.

M. Gratulor tibi { in patriam reverso. / de reditu in patriam.

L. Et ego tibi superstiti, Matthæe.

M. Redijsti nobis obesior & procerior solito.

Abijsti { sine barba: / imberbis: } redijsti { barbatus. / prolixam barbam habens. / pulchra barba præditus.

L. At quidem mallem redire prudentior & doctior.

M. Gratulamur & tibi & nobis, quòd vivus & valens nobis restitutus sis.

L. Ego vicissim lætor, quòd incolumis vos incolumes offenderim.

Quòd te salvum repererim, vehementer gaudeo.

M. Quid sibi vult ille pallor? quid macies? quid in fronte rugæ?

L. Qualis fortuna, talis est & corporis habitus.

M. Nunquid malè tecum agitur?

Nunquid tibi aliquid acerbi accidit?

L. Etsi nullo fere tempore fortuna mihi favit, tamen nunquam mihi magis, quàm nunc adversata est.

M. Doleo vicem tuam.

Dolet mihi calamitas tua.

Sed quid istud mali est?

L. Vni-

Λ. πάντα τὰ χρήματα ἐναυάγησε.
Μ. πῦ, ὦ φίλτατε;
Λ. ἐν τῇ θαλαττῃ βαιτικῇ, ἀπὸ Καμβάϊας εἰς Γερμανίαν πλέοντων.
Μ. ἐκ ἄδηλον ἦν, ἅπαντα διηγεῖσθαι σοι πρὸς ἡμᾶς;
Λ. ἐδέποτε ἀποδαυσόμενον.
Μ. ὁμολογεῖς τοιγαροῦν ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον· ὃ μὴ εἰδὼς σοφὸς γένοιτο, μαθὼν τοῦτο πλεῖον;
Λ. ὁμολογῶ, καὶ γὰρ τῆς ὄργης πεῖραν ἔλαβον.
Μ. κομψῶς ἔχει, ὅτι αὐτὸς ἡμῖν ζωὸς ἐξεκολύμβησας. βέλτιον ὃν τὰ χρήματα, ἢ σὺ ζωὸν ναυαγῆσαι. ὁρᾷς ἂν σὺ παιδείαν, καὶ ἀρετὴν ἀσφαλέστατον πλοῦτον ὄντα, καὶ μηδὲ ἁρπασθῆναι δυναμένην, μηδὲ βαρύνοντα καὶ βαπτίζοντα.
Μ. κομψῶς σὺ μὲν φιλοσοφεῖς, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐγὼ λυποῦμαι.

Διαπαίζεσθαι ἑτέρου.

διαπαίζω τοὺ γονεῖς μου.

διαπαίζω τὴν { ὕπατον / ποιμένα / πανδοκέα / κηδεστὴν } παρ' ἐμοῦ.

παῖ βασίζεις Νικόλεως;
ὁδοὶ τῆς πατρίδος.
εἰδὼς ὀλίγον, ἔστιν δ' σοι διαπαίσω.
ἀλλὰ παίζω ἢ ἀρμόσει φορτίον.
μὴ διαπάσω σοι μέγα βάρος.
τί ἦ τοῦτο ἐστι;
ἵνα παύσας τοὺ διδασκάλους, καὶ τοὺ οἰκείους μου, τοὺς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ροστοκικῇ, παρ' ἐμοῦ φιλικῶς διατρίβῃ.
εἰ μηδὲν ἄλλο φορτίον διαπάσῃς, πολὺ ἀσυμφυὲς, ῥᾳδίως διαχωρήσω.
ἐγὼ δ', ἵνα μὴ ἀκούσῃ τοῦτο ποιῆς, εὔχομαί σοι Χριστὸν τῆς ὁδοῦ σῦ (συνακόλουθον εἶ).

L. Vniversæ pecuniæ naufragium feci.
M. Vbinam charissime?
L. In mari Baltico ex Dania in Germaniam navigaturus.
M. Non dubium igitur est, quin diligenter oraveris?
L. Nunquam diligentius.
M. Fateris igitur verum esse quod dicitur; Qui nescit orare, discat navigare?
L. Fateor, nam re ipsa expertus sum.
M. Benè habet, quod ipse nobis vivus enarasti. Melius est pecuniæ, quàm vitæ jacturam facere. Vides igitur doctrinam & virtutem tutissimas divitias esse, quæ nec eripi possunt, nec gravant circumferentem.
L. Polchrè tu quidem philosopharis, interim tamen ego ringor.

Salutare per alium.

Saluta parentes meos.
Saluta { Conflem / Pastorem / Socrum / Affinem } { meo nomine, vel meis verbis }
Quò vadis Nicolae?
Rectà in patriam.
Resiste paulisper, est quod tibi mandem.
Sed pediti non convenit sarcina.
Non imponam tibi magnum onus.
Quid autem rei est?
Vt omnes præceptores, & familiares meos in Academia Rostochiana, amanter salutes.
Si nihil aliud sarcinæ imponis præter salutationes, facilè perferam.
Ego autem, ne gratis istud facias, precor, ut Christus tibi comes itineris sit.

Λ. παύτα τὰ χρήματα ἐναναλῶσα.
Μ. πῦ, ὦ φίλτατε;
Λ. ἐν τῇ θαλαπίῃ βλητικῇ, ἐκ Κιμβρίας εἰς Γερμανίαν πλόσων.
Μ. ἐκ ἄδηλον ἔν, ὅτι ἀδιμεί πως σοφοτυχε;
Λ. ἀδέποτε σπουδαιότερον.
Μ. ὁμολογεῖς τυγαρῦν ἀληθὲς εἶ) τὸ λεγόμενον· ὃ μὴ εἰδὼς σοφοτυχεῖν, μαθέτω πλεῖν;
Λ. ὁμολογῶ, κ) δὸ τὴ ἔργω πεῖραν ἔλαβον.
Μ. καλῶς ἔχει, ὅτι αὐτὸς ἡμῖν ζωὸς ἐξεκολύμβησας. βέλτιόν ὅζι τὰ χρήματα, ἢ τ ζωλιὼ ναναλῶσα. ὁρᾷς ἔν τ σπουδαίαν, κ) τ ἀρετὴν ἀσφαλέσατον πλοῦτον ὄσαν, τ μηδὲ ἀφαιρεθῆναι δυνάμενον, μηδὲ βαρύνοντα τ βαστάζοντα.
Μ. καλῶς σύ μὼ φιλοσοφεῖς, ἀλλ' ἐν τῷ κατεξὺ ἐγὼ λυπᾶμαι.

Λ. παύζεσθαι δ' ἕτερα.

παυσάζω τὸν γονεῖς μου.

παυσάζω τὴν { ὕπατον / ποιμένα / πενθερὸν / κηδεστὴν } παρ' ἐμοῦ.

ποῖ βαδίζεις Νικόλεω;
ἐδὲς τῆς πατρίδος.
εἰδὲ σοὶ ὀλίγον, ἔστιν ὅ σοι ὀφείλω.
ἀλλὰ πάζω ἔχ ἀρκοῦσαν φορτίον.
ἢν ὀφείλω σοι μέγα βάρος.
πῶ ἢ τοῦτο ἔστι;
ἵνα παύσας τὸν διδασκάλους, κ) τὸν οἰκείους μου, τὸν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ροστοκικῇ, παρ' ἐμοῦ φιλικῶς ἀπαίσῃ.
εἰ μηδὲν ἄλλο φορτίον ὀφείλῃς, πλὴν ἀπασμὸς, ῥᾳδίως διακομίσω.
ἐγὼ ἢ, ἵνα μὴ ἀναδὲ τοῦτο ποιῇς, εὔχομαί σοι Χριστὸν τῆς ὁδοῦ σου (συνακόλουθον εἶ).

ὅ,τι

L. Vniverſæ pecuniæ naufragium feci.
M. Vbinam chariſſime?
L. In mari Baltico ex Dania in Germaniam navigaturus.
M. Non dubium igitur eſt, quin diligenter oraveris?
L. Nunquam diligentiùs.
M. Fateris igitur verum eſſe quod dicitur; Qui neſcit orare, diſcat navigare?
L. Fateor, nam re ipſa expertus ſum.
M. Benè habet, quòd ipſe nobis vivus enataſti. Melius eſt pecuniæ, quàm vitæ jacturam facere. Vides igitur doctrinam & virtutem tutiſſimas divitias eſſe, quæ nec eripi poſſunt, nec gravant circumferentem.
L. Pulchrè tu quidem philoſopharis, interim tamen ego ringor.

Salutare per alium.

Saluta parentes meos.

Saluta { Conſulem / Paſtorem / Socrum / Affinem } meo nomine, vel meis verbis.

Quò vadis Nicolae?
Rectà in patriam.
Reſiſte pauliſper, eſt quod tibi mandem.
Sed pediti non convenit ſarcina.
Non imponam tibi magnum onus.
Quid autem rei eſt?
Vt omnes præceptores, & familiares meos in Academia Roſtochiana, amanter ſalutes.
Si nihil aliud ſarcinæ imponis præter ſalutationes, facilè perferam.
Ego autem, ne gratis iſtud facias, precor, ut Chriſtus tibi comes itineris ſit.

ὅ,τι σὺ θέλῃ, γένοιτο.
Χειρὸν γὰρ ἔχων συνοδίτην, καὶ πάντων κινδύνων ἐξηρκότως τετειχισμένος εἰμι, οἶδα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ἐρωτᾶσαι περὶ τῆς ὑγιείας.

Γεωργίου. Λεόντος.

Γ. Οὐχὶ ὑγιαίνεις; Λ. εἰσόρα τὸ πρόσωπον. Γ. διὰ τί μᾶλλον σὲ ὧδε καλοῦσι; σεσάθαι νομίζεις με εἶναι; οὐκ ἐρωτῶ εἰ ὑγιαίνεις, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αὐτὸ μηνύει σε κακῶς ἔχειν τὸ σῶμα, ἀλλὰ πῶς σεαυτῷ ἀρέσκεις; Λ. τὸ σῶμα μὲν οὐκ ἔχει, ἀλλ' ἡ ψυχὴ κακῶς διάκειται. Γ. ὁ μὲ ὑγιαίνει, ὁ τοῦτο τὸ μέρος νοσῶν. Λ. ὅπως ἔχει τὰ ἐμά. τὸ μὲν σῶμα ὑγιαίνει, ἡ δὲ πρᾶξις ἀσθενεῖ. Γ. ῥᾳδίως ταύτην νόσον ἰάσεται ἡ μήτηρ. πῶς ἔσχηκας ἕως ἄρτι; Λ. ποικίλως, ὡς τὸ εἰκὸς ἀνθρώπου ὄζει. Γ. ὑγιὴς αἰεὶ εἶ ἐχεις καλῶς; Λ. καλλίστα, δόξα τῷ Θεῷ; ἐγὼ Θεῷ διδόντι διὰ παντὸς αἰεὶ τὴν χεῖρα ἐρρωμένην ἔπιχορηγῶν. μέχει τοῦ νῦν συμβαίνει μοι ὑγιαίνειν; Γ. δότω Θεὸς τοῦτο εἶναι συνεχὲς καὶ ἴδιον, ἡδέως τοῦτο πυθόμενος συγχαίρω σοι. δόξα τῷ Θεῷ. χάριν ἔχω τῷ Θεῷ. εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ ὡς δυνάμει μάλιστα. ἀλλ' ἔστιν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ σοι συνέβη κακόν τι; Λ. οὐδέν, πλὴν ὅτι τῆς ὁμιλίας τῆς ὑμετέρας ἐκ ἐξεῖν ἀπολαύειν.

Ἀρρώστως ἔχειν.

Γ. μὴ ἐρρωμένῳ εἶ; Λ. βελόμην ἄν. οὐκ ἐρρωμένῳ εἰμὶ καὶ πάντα, ὅπως ἔχω τὸ σῶμα. οὐκ ἀδιάκειμαι τὸ σῶμα ὡς εἴωθα. διάκειμαι καὶ τὸ δοκεῖν τῷ Θεῷ. ἕτερος ἂν βελόμην ἄν. ἔστω διάκειμαι τὸ σῶμα, ὡς εἰώθασιν, οἷς ὀφὸς τοῦ ἰατροῦ φαρμακὰ ὄζει.

Γ. μὴ

Quod precaris, faxit Deus.
Si enim Christum itineris comitem habuero, contra omnia pericula me satis munitum esse scio.

FORMULÆ INTERROgandi de valetudine.

Georgius. Lucas.

G. Vales ne? *L.* Contemplare vultum. *G.* Quin magis lorum jubes? An me putas medicum? Non rogo an valeas, nam facies ipsa loquitur tè bellè valere, sed quomodo tibi placeas? *L.* Corpus quidem bellè habet, sed animo malè est. *G.* At non valet, qui ista parte laborat. *L.* Sic habent res meæ, corpus valet, sed ægrotat crumena. *G.* Facilè isti morbo medebitur mater. Vt valuisti huc usque? *L.* Variè uti sunt res mortalium. *G.* Fuistine semper prosperâ valetudine? *L.* Prosperrima, gratia Deo. Ego Dei beneficio perpetuò bellissimè valui. Hactenus bona valetudine fui. *G.* Faxit Deus ut istud sit perpetuum ac proprium. Lætus istud audio, Gratulor tibi. Gratia Deo. Gratiam habeo Deo, Gratias ago Deo quantas possum maximas. Sed nihil interim tibi molestiæ fuit? *L.* Nihil nisi, quòd vestra consuetudine frui non licuit.

Malè valere.

G. Rectè ne vales? *L.* Vellem quidem. Non valeo per omnia. Vtcunque valeo. Non admodum benè valeo corpore, ut soleo. Valeo ut Deo visum est. Secus quàm vellem valeo. Vt solent, quibus cum medicis res est.

Γ. μὴ γένοιτο, ἀνδρὸς πλέγλε. φοβοῦμαι σε θαρσεῖν. χρὴ σε ἀνδρωδῶς φέρειν. μεγαλοψύχως σε χρὴ τῆς νόσου ἔχειν δεῖ. πολὺ βοηθεῖ ἐν τῇ δυσυχίᾳ ψυχὴ ἐμφρὴν. πηνὶ νόσῳ ἐλήφθης; τίς νόσος κατέλαβέ σε; πῶς νοσήματι φθείρεσθε; πόσον νόσον ἀντλεῖς; Λ. οὐκ οἶδα, χὴ διὰ τῦτο νοσῶ ἐπισφαλέστερον. Γ. ἀληθεύεις. ὀρθῶς λέγεις. φρόνιμον μὲ χὴ φρεῖς τὴν ὑγιείαν ὄζι, τὸ δὲ νόσον γνῶναι. ἐδεινὶ σωφρόνισας ἰατρῶ. Λ. πολλοῖς μοῦ. Γ. τί ἀπεκείνον); Λ. ὁ μὲ ἀρνεῖται; ὁ δὲ λέγλ, ὁ δὲ βελτίονος δεῖν οἴεται. ὁ δὲ τῷ με παλαίπωρον εἶ) ὁμονοῦσι. Γ. πόσος χρόνος ὄζιν, ἐξ ὃ πονηρᾶς ἔχεις; πόσον χρόνον ἐνόσησας; Λ. ὀκτὼ ἡμέρας. μικρὸν δεῖν, ὅλος ὅδε μὴν μὲν ὄζι. τρεῖς, τέτταρας, ἢ πέντε μῆνας ὅλως ἀῤῥωστῶ. δέκατον μῆνα τῦτον χειμῶνα, ὅλον δὲ ἔτος ἀῤῥωστῶ. Γ. πειρατέον οἶμαι ἐγὼ, τὴν νόσον ἐκ γένος ἐξοικειῶν. μὴν ὕδρωψ ὄζι; Λ. ἀρνεῖ). Γ. μὴν δυσεντερεία; Λ. οὐκ οἶμαι. Γ. μὴν πυρετός; Λ. πεύω εἶ). Γ. ποῖος ὄζι πυρετός; πότερον συνεχὴς, ἢ ἀμφημερινὸς, ἢ τεταρταῖος, ἢ τριταρταῖος; Λ. νομίζω νέον εἶ) τὸ πυρετὸν εἶδος, ὡς ἐν τῷ νυὶ πολλοὶ νέοι γίγνον) νόσοι, σεβαστέον ἀγνωστι. Γ. ἀλλ' ἄλις λὺ τῶν παλαιῶν. Λ. ὅτως ἀρέσκει τῷ Θεῷ τὰ νέα ἁμαρτήματα νέοις νοσήμασι κολάζοντι. Γ. πόση ἡμέρᾳ ἀνακέχει τὸ ἄλγημα; Λ. πόση ἡμέρᾳ λέγλς; μᾶλλον χὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν πλειονάκις, ἢ ἐλάττος. Γ. ὦ τῶν κακῶν βδελυκτῶν, πόθεν ἐπιτηδεύω τὸ νόσημα; πόθεν νομίζλς τῶν τὸ κακὸν εἶ) ; Λ. οὐκ οἶμαι. Γ. ἀλλ' οὐκ ἐπιστασθαι τοσῦτο εἶ) δεισιδαίμων, ὥστε νηστείᾳ σεαυτὸν ἀποκτείνειν. Λ. οὐκ ἐυσέβειᾳ, ἀλλὰ ἀπειρία. ἐγὼ δὲ ἐδόθη ξοφή. ἐν ψύχυς ῥυέσθαι οἶμαι. ἐν μήλων ὠμῶν τὸν τῦ οἰσοφάγυ ὠμότητα ὑπαρχὴν ἠγῆμαι. Γ. φυλάττε μὴ ἐξ ἀμέτρυ χὴ ἀκαίρυ φεῦ τὰ γεύμματα ἀνεδὴς τῦτο τὸ κακὸν ὑπαπάσῃς, ἢ ἐκ πότυ ἀμέτρυ, ἢ ὀκ μέθης, ἀλλὰ διὰ τί ὑ φαγεδαίνης ἰατρόν τινα;

Λ. δίδα

G Avertat Deus, rem mihi peracerbā narras. Bono sis animo oportet. Virum te præstes oportet. Forti infractoque animo contra morbū esto. Multum juvat animus in re mala bonus. Quo morbo teneris? Quis te morbus tenet? Quid habes morbi? Quo morbo laboras? *L.* Nescio, & ideò laboro periculosiùs. *G.* Verū dicis. Rectè dicis. Primus n. ad sanitatē gradus est novisse morbū. Nullū ne consuluisti medicū? *L.* Multos equidē. *G.* Quid respondent? *L.* Alius negat, alius deliberandū censet. In hoc consentiunt oēs, me miserū esse. *G.* Quantū temporis est, quod te malū hoc corripuit? Quampridē habet te hic morb'? *L.* Octo dies. Fermè integer jam mensis est. Tres, quatuor, aut quinque integros menses malè habeo. Decimū jam mensē laboro. Integrū jam annū ægroto. *G.* Adnitendū censeo, ne morbus fiat familiaris. Num est hydrops? *L.* Negant. *G.* Num dysenteria? *L.* Nō arbitror. *G.* Num febris? *L.* Credo esse. *G.* Qualisnā est febris? Continuáne, an quotidiana, an tertiana, an quartana? *L.* Opinor novā esse febris speciem, ut nunc novi subinde morbi exoriuntur antehac incogniti. *G.* At plus satis erat veterū. *L.* Ita est visum Deo nova peccata novis morbis punienti. *G.* Quoto die recurrit dolor? *L.* Quoto die narras? imò quotidie, fæpiùs quàm Euripus. *G.* O malū abominandū! Vndè contraxisti morbū? Vnde suspicaris hoc esse collectū mali? *L.* Ex inedia. *G.* At non soles usque adeò esse superstitiosus, ut te jejunio macer es. *L.* Non erat religio, sed inopia. Non enim dabatur cibus. E frigore natum arbitror: E crudis malis contracta est stomachi cruditas. *G.* Vide ne ex immodico, aut intempestivo studio conciliaris tibi hoc mali, aut ex potatione largiore, aut ex ebrietate. Sed cur non accersis medicum?

Λ. Μέλλω μὴ θᾶττον τῆν νόσον αὔξαν ἢ θεραπύσῃ. φοβοῦμαι μὴ αὐτὴ φαρμάκων τεχνικὸν δηλῷ. Γ. δεῖ γῶν ἐλθεῖν τινά, ὃς ἀδεῶς πιστεύοις αὖ. Λ. εἰ χρὴ θανεῖν, βέλομαι μᾶλλον ἅπαξ τελευτᾶν, ἢ πολυτοῖς φαρμάκοις ἐκπυνθανόμενος. Γ. φρόνιμον ἦν, ὅπως αὐτὸς σεαυτῷ ἰατρὸς τυγχάνῃς ὤν. εἰ ἀνδρὶ ἰατρῷ ἀπιστεῖς, δύναμαί σοι ὁ Θεὸν ἐν ἰατροῦ μέρει εἶναι. ἔστιν δὲ εὐθυμάθυμοι ἐνθῆτα μοναχοῦ, ἀνερρώδηκε. Λ. τὸ αὐτὸ ἴσως συμβέβηκεν αὖ, εἰ λεοντῆν ἐνεδυμένοι αὖ ἦεν. ἀλλὰ ταῦτα τῷ ἀπιστοῦντι οὐδὲν συμφέρει. Γ. πῶς οὖν ἦν, ἵνα ἀνάκτισης. ἄλλοι πολλοὶ ἀπολλάχθηται τοῦ νόσου, ποιησάμενοι τινὶ τῆν ἄλλων ὑποχώρησιν. Λ. ἀλλὰ οὐδὲν δοκεῖ μοι πρὸς τὸν ἀγλυς συμβόλαιον. Γ. τυγχάνω σὺ τὸν Χριστὸν, ὃς μὴ πιστεύεις, αἰτεῖ τινὰ τῆν ὑγιείας χάριν. Λ. ἀλλ' οὐκ οἶδα, εἰ χάρις δοκεῖ. Γ. πῶς ἐχὶ χάρις δοκεῖ, τῆς νόσου ἀπαλλαγῆναι; Λ. ἐνίοτε τινὰ τῶν βέλτιον δοκεῖ. ἐγὼ γὰρ τοῦ Χριστοῦ μηδὲν δέομαι πλὴν ὅπ αὐ ἄριστον ᾖ. εὐσεβὴς σὺ μὴ φιλοσοφεῖς, ὅτε μὴ τὸ αἰτοῦμαι τὸ Θεὸν ἀγαθὰ τοῦ πρὸς τοῦτον τὸν βίον ἀναγκαῖα, ἀεὶ προσδεῖναι δεῖ τοῦ, Κύριε ἐὰν θέλῃς. πολλαπλασίως γὰρ αἰώνια ἀγαθὰ, αὖθ ὁμολογίας τῷ Θεῷ ἀξιᾷ ὀφεῖλ, ἀλλὰ ἐρρωσο, ὦ φίλε Λάζαρε. Λ. ἐρρωσο εἰς πολὺν αὖριον ὦ φίλτατε Γεώργιε.

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Γ. Οὐχὶ ἐγλυκύτατοι σοι αὕτη ἡ ὁδοιπορία εὐτυχὴς καὶ χρήσιμος; Λ. ἐγλυκύτατο μετρίως, πολὺ ὅτι οὐδεὶς τύπος ἀκινδυνίας ἔχει ἢ πρὸς ληστάς. Γ. πεζὸς ἦκεις, ἢ ὑποζυγίου; Λ. τὰ μὲν πεζῇ πορεία. τὰ καμάξῃ, τὰ ἵππῳ, τὰ δὲ νηΐ. Γ. πῶς ἔχει τὰ δὲ ἐν Γαλλίᾳ βελγικῇ; Λ. σπανιαπλῶς. πολλαὶ μὲν ἐκεῖ πολέμων ἀπειλαὶ εἰσι. Γ. ἀλλὰ ταῦτα ἐάσωμεν. οὐδὲν γὰρ ἡμῖν καὶ τῷ Ἄρει. τὰ δὲ σὰ πῶς ἔχει. Λ. ἄριστα, καλῶς, καλλίστα. Γ. οὐχὶ κακῶς θεραπεῖς; Λ. καλλίστα,

L. Timeo. ne citiùs morbum augeat, quàm curet. Metuo ne pro remedio venenum det. *G.* Diligendus eſt igitur, cui tutò fidas. *L.* Si moriendum eſt, malo ſemel mori, quàm tot pharmacis excarnificatus. *G.* Fac igitur, ut ipſe tibi ſis medicus. Si diffidis homini medico, precor ut ſit tibi medici vice Deus. Sunt qui induti veſte monachi convaluerunt. *L.* Idem fortaſſe eveniſſet, ſi leonis pelle tecti fuiſſent. Verùm iſta diffidenti nihil conducunt. *G.* Fide igitur, ut reviviſcas. Alij morbo levati ſunt, nuncupatis alicui divorum votis. *L.* At ego cum divis non paciſcor. *G.* Proinde tù à Chriſto, cui fidis, pete ſanitatis beneficium. *L.* At ego, an beneficium ſit, neſcio. *G.* An non beneficium eſt, liberari morbo? *L.* Nonnunquam mori felicius eſt. Ego autem à Chriſto nihil peto, niſi quod optimum ſit. *G.* Piè tu quidem philoſopharis. Cùm enim petimus à Deo bona ad hanc vitam neceſſaria, ſemper addendum eſt, Domine ſi tu vis. Spiritualia autem & æterna bona ſine ulla conditione à Deo petenda ſunt. Sed vale mi Luca. *L.* Vale in craſtinum & tu, cariſſime Georgi.

ALIUS DIALOGUS.

G. Fuitne tibi hoc iter fauſtum & commodum? *L.* Sic ſatis, niſi quod nihil uſquam tutum eſt à latronibus. *G.* Pedes advenis, an eques? *L.* Partim pedeſtri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. *G.* Quo in ſtatu ſunt res Belgicæ? *L.* Sanè turbulento. Magnæ bellorum minæ ſunt. *G.* Sed hæc omittamus. Nihil enim nobis cum Marte. Tuæ res quomodo habent? *L.* Benè, pulchrè, optimè. *G.* Nonne benè tecum agitur?

Λ. καλλίστα, εὐτυχέστατε. Γ. ἦ γὰρ εὐτυχεῖς; Λ. μᾶλλον ἢ δυσυχῶ, τὰ μὲν ἐμὰ χείρονα ἔχειν ἢ δύνανται. Γ. ἦ ἐάλωκας, ὅταν ἐθήρευες; ἦ σωίζη ἢ λεία, ἢ ἐπιζέλωσας; Λ. ἐθήρευον μὲν, ἀλλὰ τῆς Ἀρτέμιδος ὀρχιζομένης. Γ. ἐλπὶς ἐστὶν λοιπὴ ὅτι; Λ. ἐλπὶς μὲν πολλὴ, πρᾶγμα δ' οὐδέν. Γ. ὁ δ' ὕπατος ἐλπίδων ἐλπίδα δίκην ἐδίδου; Λ. ὅλας ἀμάξας, ὅλας νῆας, ἀλλὰ περὶ τούτου οὐδέν. Γ. οὐδὲν ἐπ' ἐπιμψεν. Λ. ἐπέμψατο μὲν δαψιλῶς, ἀλλ' οὐκ ἔπεμψεν ὁλόλυγα ὑδάτων. ἐπιχρεῖται μὲν πολλὰ λόγῳ, ἔργῳ δ' οὐδὲν ποιεῖ. Γ. χρὴ δὲν τὴν ψυχὴν τῇ ἐλπίδι τρέφειν. Λ. ἀλλὰ ταύτῃ ἡ παίνεται ἡ κοιλία. Γ. διὰ τοῦτο δὴ περὶ τὸ ὀδοιπορεῖν ἐπύγχανες ὢν ὀπτηδειότερος, ὑδὲν φορτίον ἐν τῇ ζώνῃ ἔχων. Λ. ὁμολογῶ, καὶ ἀσφαλέστερος. ὑδενὰ γὰρ ἅπλα μᾶλλον ἐλαύθερα τῆς λησταῖν ὄζειν. ἀλλ' ἐγὼ μᾶλλον ἂν βουλοίμην καὶ τὸ φορτίον καὶ τὸν κίνδυνον. Γ. οὐδὲν σε ἀφήρηται ἐν τῇ ὁδῷ; Λ. μὰ δῆ ἐμέ; τί ἀφαιρήσεις ἀνθρώπου γυμνοῦ; οἱ δ' ἄλλοι μᾶλλον ἐφοβοῦντό με, ἐξὸν ἐμοὶ γυμνῷ ὁδοιπορεῖν διὰ ὅλης τῆς ὁδοῦ ᾄδειν καὶ πτυρᾶν. Γ. ποῖ δ' νῦν βαδίζεις; Λ. ἐνθὺ τῆς οἰκίας, ἀπασσόμενος τοῦ γυναίκα, καὶ τοὺ γοργεῖς; πολλοῦ δέω χρόνου ἐκ ὁράσθαι. Γ. δοκεῖ, σε πάντα ἔχει ῥᾴδια ἰδέα. Λ. αἴθε τοῦτο βούλοιτο Θεός. ὑδὲν κακὸν συμβέβηκεν ἐν τῷ μεταξὺ ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑμῶν; Γ. ὑδὲν, πλὴν ὅτι ἀφήσεις τὸν οἶκον ὀλίδοσιν εἰληφότα. καὶ γὰρ ἡ ἀλέκτορίς σε ἔτεκε σοὶ ὠὸν κλῆρον. Λ. κλῶς λέγεις, κατὰ ταύτης τῆς ἀγγελίας δίδωμί σοι δῶρον, ταυτὶν τὴν κανοῦν διαθήκην ἐν Λαπιθίᾳ νεωστὶ κομιζὸς τυπωθεῖσαν. Γ. κλῆρον, μὰ τὸν Θεὸν, εὐαγγέλιον. ἔστί μοι τοῦτο τὸ δῶρον ὡς ὄπ' ἄριστον. σκέλομαι δ' ὅπως δύνασθαι ποτε χάριν ἀξίαν ἀποδοῦναι δυνηθῶ. Λ. ἐξαρκοῦντα αὐτὰ πεποιηκέναι νόμιζε, εἰ ἀγαπήσεις.

ΑΛΛΟΣ.

L. Optimè, feliciſſimè. *G.* Nonne proſpero fortunæ ſtatu uteris? *L.* Imò maximè adverſo. Res in pejori ſtatu eſſe non poteſt. *G.* Non cepiſti, quod captabas? Non contigit præda, quam venabaris? *L.* Venabar equidem, ſed iratâ Dianâ. *G.* Nihil reliquum eſt ſpei? *L.* Spei permultum, ſed rei nihil. *G.* Conſul nihil oſtendit ſpei? *L.* Tota plauſtra, totas naves, ſed præterea nihil. *G.* Nihil adhuc miſit? *L.* Promiſit quidem largiter, ſed ne obulum quidem miſit. Promittit quidem multa verbis, ſed re præſtat nihil. *G.* Ergo ſpe alendus eſt animus. *L.* Sed hac non ſaginatur venter. *G.* Ideò autem eras ad iter expeditior, quòd nihil eſſet oneris in zona. *L.* Fateor, atque etiam tutior. Nulla enim ſunt arma certiora adversùs latrones. Sed ego malim & onus & periculum. *G.* Nihilne tibi ademptum eſt in via? *L.* Mihíne? Quæſo quid eripias nudo? Alijs citiùs periculum erat à me. Licuit mihi vacuo viatori per totum iter canere & eſurire. *G.* Quò autem nunc abis? *L.* Rectà domum, ſalutaturus uxorem & parentes jam diu non viſos. *G.* Precor ut illic offendas omnia læta. *L.* Vtinam ita velit Deus. Nihil interim extitit novi domi noſtræ? *G.* Nihil, niſi quòd reperies auctam familiam, nam tua gallina peperit tibi pulchrum ovum. *L.* Benè nuncias. Pro hoc nuncio do tibi munus, videlicet, Novum Teſtamentum Lutetiæ recèns eleganter excuſum. *G.* Pulchrum, ita me Deus amet, Euangelium. Eſt mihi hoc munus longè gratiſſimum. Diſpiciam unde poſſim hoc donum penſare. *Lucas.* Abundè te penſaſſe, puta, ſi boni conſulueris.

ALIVS.

Α᾽ΛΛΟΣ.

Γ. Οὐχὶ καινά πνα ἐκ τῆς παρεΐδος κομίζεις; ἆρ᾽ ἔν καινὸν ἔχεις τὴν ἡμετέρων φέρεις; πῖσα καινὰ ἀγγέλλεις; Λ. καινὰ μὲν πολλὰ, ἀληθὲς δ᾽ οὐδέν. πασῶτα μὲν ψεύδη φέρω, ὅσα μόλις μία ναῦς ἄροι. Γ. ἀποφορτίζου ὦν ὡς τάχιστα, ἵνα μὴ ὑπὸ πλείστου τὸ μέγεθος φορτίου ἀπολῇ. Λ. οὐδὲν ἔχω, πλὴν ὅτι ἐν τοῖς κυρείοις, καὶ ἀμάξαις, καὶ ναυσὶ θρυλλεῖται. Γ. πῦ, ὦχ᾽ ἡ παρεὶς ἡμῖν τὰ λοιπὰ ἐλευθέρα ἔζι; Λ. ὦχ᾽ ὅλως, ἀλλὰ σωεχὴς οὐκ ἔστιν, ἐνίοτε γὸ ἀνίησι, πάλιν δ᾽ παροξυνέ). Γ. οὐχ ἁλὶς ἦν κακῶν, ὅπου πόλεμο ὢν τυγχάνει; Λ. ὦ μῖ, εἰ μὴ ἄλλως αὖ ἐδόκει τῇ Θεῖ. Γ. ἀνάγκη αὐτόθι στοδέαν εἶ). Λ. παίτων ἐκεῖ ἔνδεια ἔζι; πλὴν τῆ χείλιωτάτων σραπωτῆ. Γ. ὅπου οἱ σραπῶντα κυειώσιν, ἐκεῖ οὐδὲ τῆ ἀλίων ἱερῶν, οὐδὲ τῆ μικρῶν φείδον). Λ. ὀρθῶς ὃν καὶ σοφῶς ὁ λέγων Ξενοφῶν φησι· εἰρήνη δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν εἶ) τοῖς ἀνθρώποις, πόλεμο μέγα κακὸν, ἀλλὰ ὑ καθέζω σε πλείονα χρόνον. ἐν ἑτέροις καιροῖς διὰ πλειόνων ποιησόμεθα τ᾽ ζωκρίαν, ὅποτε ἑκατέρῳ ἔσαι ὁπηδέιον. νῦν ἄλλοσε με κλεῖ σεάγματά πνα.

Α᾽ΛΛΟΣ ΔΙΑ᾽ΛΟΓΟΣ.

Γ. πωθανόμαί σε νεωσὶ τὴν παρεΐδα ὁπισέψαδ. Δ. ἐπεσκεψάμην. πολὺ γὸ χρέον τῶν γονέων ὑχ ἑωρᾶκειν. ὐκ ἐδυνήθην πλείονα χρόνον φέρειν τὸν τῆς παρεΐδο καὶ τ᾽ φίλων πόθον. Γ. εὐσεζῶς ἐποίησας, φιλανθρωπος τυγχάνεις ὤν, ταῦτα ἐνθυμούμενο, ἅπαντες γὸ σφόδρα σέργομεν τ᾽ χώραν, τὴν ἡμᾶς θρέψασ καὶ φύσασαν. ἀλλ᾽ ἄγε, πῶς ἐκεῖ

ALIUS.

G. Nihil ne novarum rerum ex patria adfers? Nihil novi à noſtris portas? Quænam nova nuncias? *L.* Nova permulta, at nihil veri. Tantum mendaciorũ adfero, quantum vix una navis vehat. *G.* Exonera igitur te quamprimùm, ne ſuccumbas tanto oneri. *L.* Nihil habeo, præter ea quæ in tonſtrinis, in vehiculis, & in navibus jactantur. *G.* Quid, eſt ne patria noſtra immunis à peſtilentia? *L.* Non omnino, ſed perpetua non eſt: aliquando remittit ſeſe, deinde recrudeſcit. *G.* Nonne ſatis erat malorum, ubi bellum graſſatur? *L.* Erat quidem, niſi aliter viſum eſſet Deo. *G.* Annonæ caritatem iſtîç eſſe oportet. *L.* Omnium rerum illic inopia eſt, præterquam ſceleratorum militum. *G.* Vbi milites dominantur, ibi nec ſacris Templis, nec Muſis ipſis parcunt. *L.* Rectè igitur & ſapienter Xenophon inquit: Pax videtur hominibus eſſe magnum bonum, bellum verò magnum malum. Sed non te morabor diutiùs. Aliàs pluribus colloquemur, cùm erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant negotia quædam.

ALIUS DIALOGUS.

Georgius. Audio te patriam nuper reviſiſſe. *Lucas.* Reviſi. Diu enim parentes meos non videram. Non poteram diutiùs ferre patriæ & amicorum deſiderium. *Georgius.* Piè feciſti, humanus es, qui iſta cogitas. Ducimur enim omnes admirabili quodam amore ejus regionis, quæ nos aluit & edidit. Sed dic quæſo, quonam

in

ὀκεῖ ἐωρακας παντα ἔχοντα; Λ. παντα καινά. πάντα μεταβεβλημένα. ἐδόκουν εἰς ἄλλον ἐλθεῖν κόσμον. ἔτη δέκα μόλις ἀπεγνώμεν. ἐκ ἄλλως ἅπαντα ἐθαύμασα, ἢ Επιμηθέως ὁ τῆς ἀνοησύνης ἄρχων, μόνος παλαιπαῖον ἀνεγερθείς. Γ. πῖον τίς ἐτός ὅτι μῆθον; Δ. λέξω δή· εἰ χολὴ σοί ὄζιν ἀκέειν. Γ. ὑδὲν ἐμοὶ ἥδιον ἔστω. Λ. ἔδραν ἂν σοὶ παρασκευάσω μοι πάντες κάλλει. Γ. ὀρθῶς ὑπέμνησας, καθήμενον γὰρ ῥᾷον φιλολογήσεις. Λ. μυθολογοῦσιν οἱ ἱστορικοὶ τὸν Επιμηθέα τινὸς Κρητέως, ὃς μόνον πρὸς πρόπαππον ἔξω τρίχας πορφύρεον, ἐπειδὴ διὰ τὸν ὕπνον συνεχῆ ἀπήλαυον ἡμέρας ἐκάθευδε, τεσσεράκοντα ἔτη ἐν ἔνδον διετέλεσε. Γ. ἀλλ' εὐτυχῶς ἔπαυξεν ὁ Επιμηθέως, ὁ τὰ παλαιπαῖα ἑαυτὸν ἀνήκοον. πολλοὶ γὰρ τῆς ἐλλογίμων ὕποτε ἀναγείρονται ἐκ τῆς ἐνυπνίων ἐυτυχῆς. ἀλλὰ πρόττειε ἀξίως ἀνδρὸς ποιητοῦ, ἔμμενε ἐν τῷ φιλολογεῖν. Λ. Επιμηθέως ὃν ἀνεγερθεὶς, ἐκ τῆς παλαιᾶς πορευόμενος, περισκοπῶ, ὁρῶ πάντα μεταβεβλημένα, τὰς ὕλας, τὰς ὄχθας, τοὺς ποταμοὺς, τὰ δένδρα, τοὺς ἀγροὺς, ὡς ἢ ζαυτόμως εἰπεῖν, πάντα καινά. βαδίζων ὃν εἰς τὸν πλησίον ἐρωτᾷ, διατρίβων αὐτόθι χρόνον τινὰ, ὑδὲ ἔγνων ὑδένα, ὑδὲ ὑπ' ἐμοῦ ἐγνώσθη. ἄλλο γὰρ τῆς ἀνθρώπων φρόνημα, ὑδὲ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἢ λέξεις μεταβέβληται, οἱ τρόποι διαφέρουσι. ὑδὲ θαυμάζω τοῦτο τῷ Επιμηθεῖ μὴ τοσαῦτα ἔτη συμβεβηκέναι, ἐπειδὴ μικρὸν δεῖν, ἐμοὶ τὸ αὐτὸ συνέβη τῷ ὁλίγα ἔτη τῆς παιδίου ἀποχρωμένῳ. Γ. σὺ γονεῖς σοῦ, ὑχὶ βιῶσι; Λ. βιῶσι μὲν ἀμφότεροι, καὶ διάκεινται ὁπωσοῦν, γήρᾳ, καὶ νόσῳ, καὶ συμφοραῖς τῆς πολέμων ἐπινενοημένοι. Γ. οὕτω ὅτι τὰ ἀνθρώπινα βίου κωμῳδία. τὰ ὄντα τοιαῦτα, ὑδὲν ἐν τούτῳ μένει.

ΠΕΡΙ

in loco illic offendisti omnia? *L.* Vniversa nova: Mutata omnia. Videbar mihi in alium venire mundum. Vixdum decennium abfueram, non secus omnia mirabar, quàm Epimenides somniatorum princeps, vix tandem expergefactus. *G.* Quænam est ista fabula? *L.* Dicam equidem, si vacat audire. *G.* Nihil fuerit jucundius. *L.* Sellam igitur cum pulvino mihi poni jube. *G.* Rectè admones, nam sedens commodiùs mentieris. *L.* Fabulantur Historici de Epimenide quodam Cretensi, qui deambulandi gratia solus urbem egressus, cùm subita pluviæ vi compellente in quandam speluncam ingressus obdormisset, quadraginta septem perpetuos annos somnum continuarit. *G.* Sed benè cum Epimenide actum est, qui tandem ad sè rediit. Multi docti nunquam expergiscuntur à suis somnijs. Sed facis ut Poëta dignum est. Perge igitur mentiri. *L.* Epimenides igitur somno solutus, è spelunca prodit, circumspicit, mutata videt omnia, sylvas, ripas, flumina, arbores, agros, breviter, nihil non novum. Accedit ad urbem, percontatur, manet illic aliquandiu, neque novit quenquam, neque à quoquam agnitus est. Alius hominum cultus, nec idem vultus, mutatus sermo, diversi mores. Neque miror hoc Epimenidi post tantum annorum eveniisse, cùm mihi idem propemodùm evenerit, qui pauculos annos abfuissem. *G.* Quid uterque parens, vivuntne? *L.* Vivunt ambo, & valent utcunque, senio, morbo, denique bellorum calamitate confecti. *G.* Hæc est humanæ vitæ comœdia. Tales sunt res humanæ, ut in eodem nihil duret statu.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΤΗΝ ΕΝΤΗ φιλοσοφία ασκῶν ὀρθῶς διατάξῃ.

Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος.

Μ. Ἐπαινῶ, ὦ διδάσκαλε φίλτατε, σωτόμως σε σπουδαίως, ἵνα τρόπον χρὴ τῷ θεῖ τὰ γεγράμματα ἀσκῶν εὐδύνειν, ἐαν γέ σοι σχολὴ καὶ ἱκανὸς χρόνος γένηται. Δ. χρόνον σὺ μὲ ἐσπάρασας, ὦ νεανίσκε, μάλιστα ὀπωδείαν· θεὸς ᾖ τοῦτο τὸν ἐλάττονον καὶ κακὸν πόνον σε τῶν ἐμῶν μειζόνων ἀσχολιῶν αὐ θεραπόντων ἀπαίνως. διόσω ἀφέμενοι τὰ περιμάζεσθαι, ἵνα καὶ τῷ ἐμῷ σε ἀκριβέστερον γνῶ, καὶ ἐγώ σοι τῷ ἐμῷ εὐνοίαν τῷ θεῷ σε μᾶλλον ὑποδείξω, ἐμὲ θεῖ ἐκόντων, ἃ εἰδέναι ἐθέλεις, ἁπλῶς ἐρώτησον. Μ. Εὐσεβῶς καὶ καλῶς ποιεῖς ὦ διδάσκαλε ἐνδοξότατε, τοσαῦτα θεάγματα με ἐμμελῶς παιδεύειν ὐχ ὁσιῶν. θεῶτον μὲν ἓν παρά σε πυθέσθαι βέλομαι, π τὸ θεῶτον τῆς θεῖ τὰ γεγράμματα τὰ ἡμέτερα ἀσκῆς τέλος ὄντιν, εἰς ὃ, ὥσπερ εἰς σκοπὸν, ἅπαντας τοὺς ἡμετέρους τ μαθητῶν πόνους σωτείνειν δεῖ. Δ. εὐσημόνως σὺ μὲ θεῖ τόδε ἐρωτήματος τῷ ἀρχῷ πρῶτ. γένοντες γὰρ τὸν σκοπὸν θεῆς ὃν βλέπομεν, ῥᾷον καὶ τὰ θεῆς τὸν σκοπὸν ἐξαιρεῖσθαί ὀφ. Δύο δ' ὀφὶ τῶν ἀνθρώπ χαλεώτατα καὶ μάλιστα θεσπεσίοντα ἀγαθά, οἷς πάντων ἄλλων ζώων θεφέρει, ὁ θεὸς καὶ ὁ λόγος. τὸν ἀκριβῶς τε καὶ ὀρθῶς ἐμποιοῦντων, οἱ ἄνθρωποι ἐ μόνον τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλὰ ἀλλήλων διαφέρουσι. θεσπέσιε παγαρόν τῷ θεῖ τὰ γεγράμματα ἀσκῶν εἰς δύο ταῦτα ἐγγύτατα καὶ ἀληθέστατα τέλη σωτείνειν, ὅπως διλονότ τὸν νοῦν τῇ σοφίᾳ, ἢ τῇ τ Θεῦ,

Δύο τῶ ἀνθρώπω θεοτεύοντα ἀγαθά.

Δύο τ θεῖ τὰ γεγράμματα ἀσκῆς τέλη.

DE RATIONE STUDIORUM rectè instituenda.

Discipulus & Præceptor.

DCupio, mi carissime præceptor, breviter ex te audire, quæ sit ratio studiorum rectè instituenda, si modò tibi est otium, & tempus his rebus commodum. *P.* Tempus tu quidem, adolescens captasti commodum. Deinde tuum illud liberale & honestum desiderium vel maximis occupationibus meis anteferrem libenter. Quare omissa præfatione, ut & ingenium tuum melius cognoscam, & tibi meam erga te benevolentiam magis probem, me de singulis rebus, quas scire cupis, simpliciter interroga. *D.* Piè & honestè facis, clarissime Præceptor, quòd me de his tantis rebus benevolè erudire non gravaris. Primùm itaque ex te scire cupio, quis nam præcipuus studiorum nostrorum finis sit, ad quem, velut ab scopum, omnes nostri discendi labores, referri debeant. *P.* Rectè tu quidem ab hac quæstione ordiris. Intellecto enim scopo & meta, ad quam tendimus, faciliùs etiam media, rectà ad istam metam ducentia, eligere poterimus. Duæ autem sunt propriæ & præcipuæ hominis dotes, quibus reliquo animantium generi antecellit, *Ratio* & *Oratio*. His studiosè & rectè excultis, homines non solùm cæteris animalibus, verùm inter se alijs alij hominibus præstant. Dirigenda igitur sunt *Studia* Literarum ad hosce duos fines proximos & immediatos, ut *Rationem* sapientia, seu cognitione Dei,

Duæ hominis præcipuæ dotes.

Duo studiorum fines.

Θεῦ, καὶ τῆς φύσεως, καὶ τῶν νόμων γνῶσει, καὶ τῇ ἀρετῇ ἐκπονήσομεν· καὶ δυνάμεν τὸ λόγῳ, κομψῶς καὶ φανερῶς πράγματα ἀγαθὰ ἐξηγεῖσθαι, ἡμῖν αὐτοῖς πραγματευόμεθα. Μ. ἀρ' οὐ ταῦτα δύο τὰ τέλη φέρει τοῖς λογογράφοις ζωγραφεῖν ἀσεμνότερον ἀνθρώπους ποιοῦντας; Δ. μάλιστα. Περικλῆς μὲν γὰρ φησὶ θαυμάζειν σωφροσύνῃ, καὶ ἀκριβῶς περιεργάζεσθαι γνῶναι τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεύσαι ταῦτα· Λυκιανὸς ἢ συβάριν καὶ δυνάμεν ἑρμηνευτικὴν ἀποκλείει, τυτέστι Σοφίαν καὶ λογιότητα. Μ. τί ἢ σὺ σοφίαν ὀνομάζεις; Λ. σοφίαν μέν, ἃς τὰ θεῖα γράμματα λαλεῖ, ὁρμαζομένην τὴν ἀληθινὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἄλλων χρημάτων ἀγαθῶν γνῶσιν, μεμιγμένην τῇ περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ· ἀφροσύνην ἢ, τὸ μὴ γνῶναι τὸν Θεὸν, μηδὲ πιστεῦσαι αὐτῷ. Μ. Τί ἢ λογιότης; Δ. τὴν λογιότητα Πλάτων πάνυ εὐημέρως δείκνυσι, τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένα λέγειν δύνασθαι. εἰς τοῦτο γὰρ τὸ ἔργον τέλος ἅπαντες ἄνθρωποι τὰς πράξεις ἐντεῦθεν ζωγραφεῖν ὀφείλουσιν, ὅπως Θεὸς ὁ κτίσας ὀρθῶς ὑφ' ἡμῶν μιμήσηται τε καὶ θεραπεύηται. α. πρὸς τοῦ Κοεῖν. λ. Πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ πρέπει. Διόπερ ἐν ταῖς ἡμετέραις πρέπει τὰ γράμματα ἀπαιδαῖς, καὶ ἐν πάσαις ἕλκυσι τοῦ βίου πράξεσιν, ἀεὶ τοῦτον τὸν ὠφελιμώτατον κανόνα περὶ ὀφθαλμῶν τίθεσθαι δεῖ· Ἀρχὴν ἁπάντων καὶ τέλος ποίει Θεόν. ἔστω τοιγαροῦν τέλος τῶν πάντων τῶν ἡμετέρων ἡ σοφὴ καὶ λόγιος εὐσέβεια. Μ. Δέομαί σε, εἰπὲ λέγων, ἐκ ποίων παιδείων ταύτην τὴν σοφίαν, καὶ τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα μάλιστα λαβεῖν δεῖ; Δ. τὴν σοφίαν, ἣ τὸ γνῶναι τὰ δέοντα, τοῖς ἀνθρώποις ἐξεργάζονται ἡ Θεολογία, καὶ ἡ Φιλοσοφία, ἢ τὴν γνῶσιν τῶν νόμων, ἢ τῶν πραγμάτων τὴν ἰδέαν, καὶ τὰς ἱστορίας τὰ παραδείγματα τῶν νόμων παρεχόμενας, καὶ τὴν τῶν φυσικῶν γνῶσιν, καὶ τὰ μαθήματα

Σοφία.

Λογιότης.

Τέλος τῶν πάντων ἡμῶν.

Τὴν σοφίαν ὁπόθεν λαβεῖν δεῖ.

Dei, naturæ, legum, & virtute excolamus: & *Orationis* purè ac perſpicuè res bonas explicantis, facultatem nobis comparemus. *Diſcipulus.* Extantne hi duo ſtudiorum noſtrorum fines apud autores brevioribus verbis deſcripti? *Præceptor.* Maximè. Pericles enim apud Thucydidem breviter & rotundè nominat, Scire quæ oportet ſcire, & ea poſſe eloqui: Lucianus autem appellat, rerum cognitionem, & facultatem diſertè eas explicandi, id eſt, Sapientiam & Eloquentiam. D. Quid autem vocas ſapientiam? *Præceptor.* Sapientiam, ut ſacræ litteræ loquuntur, nominamus veram notitiam Dei, & aliarum rerum bonarum, conjunctam cum vera pietate erga Deum: Stultitiam verò, ignorationem Dei, & inobedientiam erga Deum. *Diſcipulus.* Quid autem eſt eloquentia? *Præceptor.* Eloquentiam graviſſimè Plato definit, *Deo grata dicere poſſe.* Nam ad hunc ultimum finem omnes homines ſuas actiones referre debent, ut Deus conditor rectè à nobis agnoſcatur & colatur. 1 Corinth. 10: Omnia ad gloriam Dei facite. Quapropter & in ſtudijs noſtris, & in totius vitæ actionibus, ſemper in conſpectu eſſe hæc utiliſſima Regula debet: Exordium rerum fac & finem Deum. Sit igitur finis ſtudiorum noſtrorum, *Sapiens & eloquens pietas.* *Diſcipulus.* Dic quæſo, ex quibus doctrinis Sapientia illa, & Eloquentia potiſſimùm petenda ſit? *Præceptor.* Sapientiâ ſeu recto judicio de rebus cognitione digniſſimis, mentem hominis inſtruunt Theologia, & Philoſophia, quæ ſcientiam legum ſeu præceptorum de moribus; Hiſtorias, quæ exempla legum ſuppeditant, cognitionem naturalium rerum, & Mathe-

Sapientia.

Eloquentia.

Finis ſtudiorum noſtrorum.

Sapientia unde petenda ſit.

ῥήματα συλλαμβανόμεν. Μ. πρὸς ἢ τὸ τῆς ἄλλας λόγων σωίεναι, καὶ πρὸς τὸ τὸν ἡμέτερον ὀρθῶς μορφῶσαι, τί μάλιστα ἀναγκαῖον ὄζι; Δ. τὸν λόγον τὸν ἐν τοῖς τῆς σοφῶν καὶ τῆς δεινῶν λέγειν γράμμασιν ἱεροῖς καὶ ἀνιέροις, χρησῶς γνῶναι; διδάσκουσιν αἱ τῶν λέγειν τέχναι, μάλιστα ἢ πασῶν ἡ Γραμματικὴ Ῥωμαϊκὴ, καὶ Ἑλληνικὴ, καὶ Ἑβραϊκή. Τούτων γὰρ τῆς γλωττῶν μνημείοις ἐπειδὴ αἱ ἐξαίρετοι τῆς τεχνῶν, καὶ αἱ ἰσοτίμαι συλλαμβάνονται, ἡ αὐτῆς γνῶσις ὥσπερ θύρα καὶ κλεὶς τῆς πυγχάνει ὄσα, ἢ πρὸς τὴν τῆς παιδειῶν ὁπτικήμην ἡ πρόσοδος ἀνοίγεται. πρὸς ἢ τὸν ἡμέτερον λόγον καλῶς μορφοῦν, χρεὼς τῶν τῆς λέγειν τεχνῶν καὶ φύσις ὁπτικὴ εἶα, καὶ τῶν συγγραφέων ἐλλογίμων ἀνάγνωσις τε καὶ μίμησις, καὶ τῆς λέγειν καὶ γράφειν ἄσκησις ζωηρὰ, μάλιστα ἀναγκαῖα ὄζι. Μ. Ἐπειδήπερ ἢ τὸν τῶν τῆς λέγειν τεχνῶν διδασκάλματα ἁ τέλεα τῆ ἡμετέρης πρὸς γράμματα ἀπαιδῆς ὄζιν, ἀλλ' ὄργανα μόνον, ὧν ἐν τῇ μείζοσι τέχναις, ἢ τὰς τῆ σοφίας καὶ τῆ λογικότητος πηγὰς συλλαβόντας, καὶ τὸν βίον ἀνθρώπινον κυβερνήσαντας καὶ διασωζήσαντας, ἡμῖν πρόσοδοι, ὥσπερ σέ ποτε ἐν τῷ διδάσκειν διηγούμενον μέμνημαι, ἔρχε σε πυθέσθαι ὀπόθυμῶ, πόσον χρόνον δεῖ ταύτας τέχνας διατρίβειν δεῖ; Δ. καλῶς με ὑπέμνησας, ὦ νεανίσκε. ἁ μὲ γὰ φρέατι ὅλον τὸν βίον ἐν τῷ διδασκάλῳ τὸ τῆ διηγεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς ὄργανον, καταζῆν, ἀλλὰ τοὺ μεμαθηκότας τὰ διδαγγέλματα πρὸς τὸ καλῶς φρονεῖν καὶ λέγειν ἀναγκαῖα ὄντα, (ἃ μὲ ἐὰν γέ τι φιλομαθεῖ νεανίσκω πρὸν καθηγητὴν ἔχειν τι μεβάνῃ, ἐντὸς ἑνὸς ἔτους διαχθῆναι ῥᾳδίως οἶα τ' ὄζι) ταχέως πρὸς τὸ κράτησαι τῆ τεχνῶν τῆ τῆ συνέσιν ἐχόντων βαδίζειν, καὶ τῆ τῆ παραγγελμάτων ἄσκησιν προσιδέναι δεῖ. Μ. Τοιγαροῦν ὥσπερ ἐν τῆ ἄλλαις τῆ τεχνῶν μηχανικῶν, ἕτω καὶ ἐν τῇ δεῖ τὰ γράμματα ἀπαιδεῖς, νομίζεις τὴν χρῆσιν καὶ ἄσκησιν τεχνικὴς ἐξεργάζεδαι; Δ. μάλιστα, ἄλλως τε

Γραμματικὴ.

Τὰ πρὸς τὸ λόγον ὀρθῶς μορφῶσαι ἀναγκαῖα.

Πόσον χρόνον δεῖ τὰς τῆ λέγειν τέχνας διατρίβειν δεῖ.

Ἡ χρῆσις καὶ ἄσκησις ἀναγκαία.

themata complectimur. *D.* Ad orationem aliorum intelligendam, & ad noſtram rectè formandã, quid præcipuè requiritur? *P.* Orationem in ſapientium & eloquentium autorum ſcriptis, ſacris & prophanis, rectè intelligere docent, Artes dicendi, Grammaticæ in primis linguæ Latinæ & Græcæ & Ebreæ. Quarum LINGVARVM monumentis cum præcipuæ artes & hiſtoriæ contineantur, COGNITIO earum velut Ianua & CLAVIS eſt, qua ad Doctrinarum ſcientiam aditus aperitur. Ad noſtram verò orationem rectè formandam, præter dicendi artes, Natura idonea, & ſcriptorum eloquentium lectio, atque imitatio, & dicendi ac ſcribendi excercitatio aſſidua inprimis neceſſaria eſt. *Diſcipulus.* Cum autem dicendi artium præcepta non finis ſtudiorum noſtrorum ſint, ſed inſtrumenta tantummodo, quibus in ſummis illis artibus, quæ ſapientiæ & eloquentiæ fontes continent & vitam humanam gubernant ac tuentur, nobis opus eſt, ut te aliquando inter docendum diſſerere memini; ex te ſcire cupio, quantum temporis artibus iſtis tribuendum ſit? *Præceptor.* Rectè me mones, adoleſcens. Non enim tota ætas in Dialecticæ & Rhetoricæ inſtrumento comparando aſſumi debet: ſed cognitis præceptis ad rectè de rebus judicandum & dicendum neceſſarijs (quæ ſi fidelis monſtrator ſtudioſo adoleſcenti contingat, intra unum annum percipi & cognoſci facilè poſſunt) ſtatim ad ſummas artium, quæ rerum doctrinam continent, progrediendum, & Exercitatio præceptorum adjungenda, eſt. *Diſcipulus.* Ergo ut in cæteris artibus mechanicis, ita in ſtudijs doctrinarum, judicas artifices, qui faciat, ſolum uſum eſſe? *Præceptor.* Maximè, præſertim

Grammatica.

Ad orationem rectè formandam quæ neceſſaria ſint.

Quantum temporis diſcendis artibus dicendi tribuendũ.

Vſus & exercitatio neceſſaria.

ἄλλως ἐὰν φύσει ὐκ ἄμυσ☉, ϗ διδάσκ☉ χρήσιμ☉, ϗ κυβερνήτης πρὸς, ϗ τῆς ἀσκήσεως ἔμπειρος ἀφ☉ρμήν. M. τῦ δ' ὄντι τὰ γεγραμμένα ἀπειδῆς τέλως ἀπολωδέντος, ὃ μὲ δ' σοφὸν ϗ ἀλλόγιμον εὐσέβειαν εἶ) ἔλεξας, τί πρὸς τύτοις πιστέον; Δ. πρῶτον μὲ χρὴ τάξιν νόμιμον, ἵν' καθηγήτης πρὸς ϗ τ' ἐμπειρίας τετυχηκὼς δείξει, δεῖ τὰς τέχνας τὰς τῦ βίῳ χρησίμως, μανθάνειν, ϗ ὡς διὰ κλίμακ☉, ἀπὸ τ' κάτω ὁπὶ τὰς ἄνω μεταβαίνειν. M. ἴσως οἱ πάλαι σοφοὶ τύτε ἔνεκα τῦ πίνακας ἐν τῇ Σχολαῖς διέταξαν; ϗ αὐτὰς τὰς τέχνας διένειμαν, ἵνα διαλαβὴ ἑκάστ☉ ὥσπερ εἰς τάξεις κοσμίως διηρημένας, ἐφεξῆς ϗ εὐκαίρως μανθάνειν ῥᾷον εἰ νεώτεροι γινωσκῶν. Δ. κομψῶς σὺ μὲ φρονεῖς, ἀδύνατον γὸ χρὴ ξενοφῶντα, πολλὰ τετεχνημένον ἄνδρα, ταῦτα καλῶς ποιεῖν. ϗ σοφὸς παὶ ὁ τῦ Πλάτων☉ νόμ☉, ὃς ἕνα μὲν τὴν πολιτῶν μίαν τέχνην μόνον μανθάνειν, ϗ ἄλλως διδάσκειν κελεύων. ἵν' πνα ἐν τέχνῃ οἱ νεανίσκοι χρὴ τὸ σφέτερον τῦ παιδαγωγῦ μανθάνειν ἀφαιρήσων), ταύτην ἀπαρχῆς ἐξ ἑνὸς βιβλίου μόνον, τῦ μεθοδικῶς δ' τ' τέχνης ἀφεσχὼ εἰς ῥητὸν τόπ☉ ἀεὶ ζομβάλλω, διδάσκ☉ν, μανθάνοντα, μηδὲ ἐν τῷ μεταξῦ χείνω, ἀλλα τῆς αὐτῆς ἐπανθέσεως βιβλία εἰσορᾶν), ἐᾷν αὐτὸ εἰς ἀκριβῆ μνήμην πθῶσι. M. ὅσα πρεῖ τὰς τῶν τεχνῶν ἀφορμὰς ϗ κεφάλαια ἐξ ἑνὸς μόνου βιβλίου, πεπαιδαμμένως γεγραμμένου, μανθάνειν διελέχθης, παῦτα παῦτα πᾶσι ἐπαληθεύω. νυῦ δ' τί ἐν τῶν εὐκτίμων συγγεγραμμάτων αὐτὰ γνώσει ποιητέον ἔτι, ἐξ σε πυθέσθαι ἐπιθυμῶ. Διδάσκαλ☉. ἐν τῷ τὰ συγγεγραμμένα χρηστῶς αὐταγνῶναι (ὡς πρεῖ τῆς ἀρχαίας ἀκροάσεως, ϗ τῆς οἰκείας ἐπαιδηψεως, ἧς ὐδαμῶς ἀμελητέον, ὐκ εἰπεῖν) μέγα συμβέρει, κοινὸς τόπους διὰ τάξεως διανενεμημένους ἔχειν, πρὸς ὃς ἅπαντα, τὰ ἐν

ῥητῇ τάξει τὰς τέχνας μανθάνειν δεῖ.

οἱ πάλαι ἐν σχολαῖς διὰ τί διετάξαμεθοι.

ἐξ ἑνὸς μόνου βιβλίου τὰ τῆς τεχνῶν κεφάλαια μανθητέον.

προσήκει σωτάπειν κοινοὺς τόπους φιλοσοφικοὺς.

ſertim ſi natura idonea, ſi Magiſter boni judicij, ſeu gubernator exercitationis uſu peritus & fidelis accedat. *Diſcipulus.* Conſtituto igitur fine ſtudiorum, quem ſapientem, & eloquentem pietatem eſſe dixiſti, quid porrò agendum eſt? *Præceptor.* Primùm ordine certo, quem fidus & uſu peritus præceptor monſtrabit, artes vitæ neceſſariæ diſcendæ, & velut per gradus ſcalarum ab inferioribus ad ſuperiores tranſeundum eſt. *Diſcipulus.* Fortaſſe eo conſilio ſapiens antiquitas gradus in Scholis inſtituit, & artes ipſas diſtinxit, ut videlicet ſingulas velut in claſſes ſuo loco diſtributas, ordine & tempore conveniente, faciliùs & rectiùs percipere juvenilis ætas poſſit. *Præceptor.* Rectè ſentis. Nam impoſſibile eſt, ut quis multa ſimul faciat, & eadem rectè, ut veriſſimè Xenophon dixit. Et ſapientiſſima lex eſt Platonis, quæ unumquemque civem, unam tantunmodò artem diſcere & profiteri jubet. Quare quamcunque artem adoleſcentes de conſilio Præceptoris diſcere inſtituent: eam initio ex Vnico tantùm Libello, qui erudita methodo ſummam artis in locos certos diſtributam explicet, cognoſcant: nec alios interea ejuſdem argumenti libellos in manus ſumant, priuſquam illum edidicerint. *Diſcipulus.* Quæ de ſummis artium, ex unico tantùm libello methodicè conſcripto, diſcendis aſſeruiſti, illa mihi omnia probantur: Nunc porrò quid mihi in lectione bonorum Autorum præcipuè agendum ſit, ex te audire cupio. *Præceptor.* In lectione Autorum (ut de diligenti auſcultatione & privata repetitione, quæ nullo modo negligenda eſt, nihil dicam) utiliſſimum eſt, Locos Communes, certo ordine diſtributos habere, ad quos omnia quæ

Ordine certo artes diſcendæ ſunt.

Gradus in ſcholis cur inſtituti ſint.

Ex unico tantùm libello ſumma artium diſcenda.

Inſtituendi Loci communes Philoſophici.

ἐν τῇ συγγραφέων ἀναγνώσῃ τῷ ἀναθῷ ἐφέροντα
καὶ ἀξιομνημόνευτα ἅπαντα, δεῖ φράσμενεῖν, καὶ ὥσπερ εἰς ῥητὴν τάξιν διανέμειν. M. ἀλλὰ ταύτην φράσινόσῃ σε δεῖ τοὺς ἀθροίσαι κοινοὺς τόπους ἐν βιβλίῳ, τὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν φαίδρῳ ἐναπῶδαι δοκεῖ, φάλλον ὅπου τὰ γράμματα λήθην καὶ ῥᾳθυμίαν μᾶλλον, ἢ μνήμην καὶ διδαχὴν ἐν τῇ μαθόντων ψυχαῖς παρέχει. ἐμέμνημαι καὶ σε ταύτην τὴν γνώμην πολλάκις διὰ στόματος ἔχοντα· τοσοῦτον ἕκαστος εἰδέναι οἰέσθω, ὃ καὶ ὅσον ἐν τοῖς βιβλίοις γεγραμμένον φυλάττει, ἀλλ' ὅσον ἐφ' εἰς ἀκριβῆ μνήμην ἔθηκε, καὶ ὅταν τὸ πρᾶγμα καὶ χρῆσις ἀπαιτεῖ, παρέχειν ἔχει. Δ. ταῦτα μέν, ὡς λέγεις, ἅπως ἔχει, ἀλλ' ὅμως ὅ σοι ἀποκρίνομαι, ἔχων συγχωρῶ. Καίτοι ὅσα μὲ ἔμαθες μεμνῆσθαι καὶ εἰδέναι ἐθέλει, οὐκ εἰς τὰ χαρτία, ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν ἐγγεγράφθαι δεῖ, ὅμως ἔστι οἱ μέντοι καὶ θησαυροὶ τῶν κοινῶν τόπων, πρὸς τὸ μνημονεύειν ὅσα προήκοντα ἀνέγνωμεν, ἢ ἐμάθομεν, μέγα ὀφελοῦσι καὶ ὡς εὐπορώτατον ταμεῖόν ἐστιν, ἐξ οὗ πρόχειρα βέλτιστα πράγματα, καὶ γνώμας, καὶ ὁμοιότητας, καὶ ἱστορίας, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ὅστε δεῖ πρὸς λόγους ποιεῖσθαι ἢ γράφειν δεῖ, προχειρίζεσθαι φιλομαθεῖς τῶν νεανίσκων ἁπάντων. M. δεῖ δ' μνήμης ἔν, ἣν Πλάταρχος παιδείας ταμεῖον ὀνομάζει, τί εἶναι προσήκει; Δ. Ἄριστος φύλαξ καὶ θησαυρὸς παιδείας ἡ μνήμη ἐστίν. ἐν ᾗ τὸ ὅπλισμα τοῦτο καὶ τὸ συνεχῶς τοῦ ἐμμανθάνειν πόνῳ αὐτὸ σπείσαι, ἐνίους ἡμέρας οἱ δεῖ φιλοσοφίαν ὄντες ῥητὸν χρόνον διατρίβειν ὀφείλουσι. M. δεῖ ἡ τῆς τοῦ μνημονεύειν τέχνης, δεῖ ἧς Σιμωνίδην τὸ Χῖον, καὶ ὕστερον ἄλλους πολλοὺς φράγματα φιλοσοφῆσαι ἀκούω, τί λέγεις; Δ. εἶναι ὁμολογεῖται τὸ μνήμην βοηθῆσαι τῷ λαλοῦντι, καὶ τῷ σώματος εὐεξίᾳ, καὶ τόνῳ ἀφόρῳ, καὶ χρόνῳ εὐδίνῳ, καὶ σημείοις ῥητοῖς· ὅμως βέλτιστα καὶ ἀκριβέστατα τῆς μνήμης

ἡ μνήμη φύλαξ τῆς παιδείας.

ἡ τοῦ μνημονεύειν τέχνη.

in lectione Autorum insignia & cognitione digna occurrunt, annotentur : & velut in classes certas digerantur. *D.* Sed huic admonitioni de colligendis in certum librum Locis communibus, dictum Platonis in Phædro refragari videtur, quod monet, literas & scripta oblivioni & desidiæ magis occasionem, quàm memoriæ & doctrinæ præsidium adferre. Memini etiam te crebris usurpare sermonibus hanc sententiam: Tantum unusquisque se scire existimet, non quantum in libris scriptum adservat: sed quantum memoria fideliter tenet, & ubi res ac usus postulat, promptum habet. *Præceptor.* Vera quidem sunt, quæ dicis: sed tamen habeo, quod respondeam. Etsi illa quæ quis meminisse & scire cupit, non chartis, sed animo inscribere debet: tamen hi indices & thesauri locorum ad recordationem eorum, quæ antea legimus, aut didicimus, plurimum prosunt, & velut instructum penu sunt, ex quo copiam optimarum rerum, sententiarum, similitudinum, historiarum, & hujus generis alia cum de re aliqua dicendum aut scribendum est, depromere studiosi adolescentes possunt. *Discipulus.* Quid igitur de memoria, quam eruditionis promptuarium Plutarchus nominat, sciendum est? *Præceptor.* Præcipuus custos, & thesaurus eruditionis est Memoria, cui excolendæ, & assiduo ediscendi labore formandæ, singulis diebus certum tempus tribuere singuli studiosi debebunt. *Discipulus.* De arte autem memoriæ, de qua Simonidem Chium, & postea alios nonnullos certa quædam præcepta tradidisse audio, quid dicis? *Præceptor.* Etsi juvari memoriam diætâ, & bona valetudine, & loco silenti, & tempore matutino, & notis certis, constat: tamen ars

Memoria custos eruditionis.

Ars memoriæ.

ἡ βελτίστη καὶ ἀκριβεστάτη μνήμης τέχνη.

μνήμης τέχνη ὄστι, τὸ πολλὰ καθ' ἡμέραν ἐπιμανθάνειν, καὶ ταῦτα συνεχῶς ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβεῖν, καὶ ἅμα χρῆσθαι θεοῖς ἐπὶ βίον. ἐὰν γὰρ τὰ μνήμης ἀμφῶσιν εἰ μαθόντες, καὶ ἀρχαῖα, ἢ σχολῇ, ἢ ῥᾳδιμία, ἢ σχυρῶς αὐτῷ ἐνιδρύσωσιν, ὐχ ἥπτον κενὸς καὶ μάταιος ὁ τῶν μαθεῖν πόνος ἔσται, ἢ ἐὰν εἰς ὕδωρ γράφωσιν, ἢ εἰς ψάμμον σπείρωσι. διόπερ ἓν τῶν πρώτων καὶ παύ ἀναγκαίων μερῶν τῶν σοφῶν τὰ γράμματα συνιδεῖν ἔφη νόμιζε, τῷ τῆς μνήμης ζωνεχῆ καὶ συχνὴν ἄσκησιν, καὶ τὸν τῶν πολλὰ ἐπιμανθάνειν πόνον. καὶ ὃ τῷ τῆς μνήμης ἐργασίαν, ἵν' μάλιστα τῆς ζωνέσεως φύλακα ἔφη ἐφῶ, πολὺ πρῶτον καὶ παντάπασιν ἀναγκαῖον τῆς ἀληθινῆς παιδείας ὄργανόν ὄστιν, ἡ ἀναγνῶσις καὶ συνεχὴς τῶν γράφειν ἄσκησις, θεοῖς μίμησιν καὶ ἰδέαν τῆς σοφῆς, καὶ φανερῶς, καὶ ὑπαινίττεσθαι λεγόντων, διαπεπιστευμένων. ὥσπερ ὖν ὁ Ἀπελλῆς, ὁσάκις ἄδεν τῆς ἑωυτοῦ τέχνης ἐξεπονάσατο, ὡς τῷ τῆς ἡμέρας ἀποβολὴν πενθῶν, λέγειν εἰώθει, σήμερον ἀδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον· ὕτως οἱ ἀναγνῶσι τῆς νεωτέρων ἀδεμίαν ἡμέραν ἐάσωσι παρελθεῖν, ἐν ᾗ ὐκ ὀπτολμῶ, ἢ λόγων μέρος, ἢ ὠδάς τινας συνθέσθαι. πρὸς ταύτῃ τῷ γραφικῷ ἄσκησιν ἐὰν τὰ ἀφελιμώτατα τῶν θρασκάντα τε καὶ σπείρα τῷ παιδείαν ὄργανα, ἤγουν αἱ ἐπαναλήψεις καὶ ἐξετάσεις, ἔτι ἢ αἱ διηγέσεις καὶ μελέται ὁλαστικαὶ προσεπέλθωσιν, ὐκ ἔστιν ὅπως ἂ (τῶν Θεῶν τὸ πόνον ἡμῖν ἐυλογοῦντες) ἢ σωτείρας, καὶ ἢ τῶν λέγειν καὶ γράφειν δυνάμις, ἵν' ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων τῶν ἡμετέρων τέλος τὸ ἔργον ἡμῖν ἔχῃ) ἐλέξομεν, ἀκολουθήσει.

Ἡ τῶν γράφειν ἄσκησις ἀναγνῶσις καὶ συνεχὴς ἀναγκαία.

Ἐπαναλήψεις, ἐξετάσεις, διαλήξεις, μελέτας, ἐ δεῖ ὠφορᾶν.

φιλομαθὴς ὁλαστικός, τίς.

Ἐκ πάντων ἢ τῶν εἰρημένων ῥᾳδίως καταμαθεῖν ὄστιν, ὅτι ὁ φιλομαθὴς ὁλαστικός ὄστιν, ὅστις ἀλόγως καὶ ἀτύκτως πιεῖ τὰ γράμματα συνιδάζει, καὶ καθ' ἡμέραν πάσας ἐν Σχολῇ ἀναγνώσεις ἀκριβῶς ἀκροᾶται, καὶ πάντα τῶν καθηγητῶν ῥήματα συῤῥάπτει, καὶ ῥαψῳδίας πολλὰς

memoriæ omnium optima & certiſſima eſt, multa aſſiduè ediſcere, & mandata memoriæ ſæpè repetere, ac ad uſum transferre. Si enim memoriam negligent diſcentes, & otio, deſidia, torpore aut delitijs enervari ſinent, non minùs inanis & ſupervacaneus diſcendi labor erit, quàm ſi in aqua interea ſcriberent, aut arenæ ſemina mandarent. Quare unũ ex præcipuis & maximè neceſſarijs ſtudiorum partibus eſſe ſtatuas, frequentẽ & aſſiduam memoriæ exercitationem, & multa ediſcendi laborem. Poſt culturam memoriæ, quam dixi potiſſimum rerum cognitionis ſeu ſapientiæ cuſtodẽ eſſe, præcipuum & maximè neceſſarium veræ & ſolidæ eruditionis inſtrumentum, eſt ſtili exercitatio diligens & aſſidua, ad imitationem ac formam eorum, qui prudenter & perſpicuè & eleganter locuti ſunt, directa. Vt igitur Apelles, quoties nullum ſuæ artis opus feciſſet, velut deplorans jacturam diei, dicere ſolebat: Nullam hodie lineam duxi: Ita ſtudioſi adoleſcentes nullam diem elabi ſinant, in qua non vel epiſtolam, vel orationis partem, vel verſus aliquot connectant. Ad hanc ſtili exercitationem ſi utiliſſima parandæ & confirmandæ doctrinæ inſtrumenta, videlicet repetitiones & examina, item, diſputationes & declamationes ſcholaſticæ acceſſerint, non dubium eſt, quin Deo fortunante labores noſtros, rectè judicandi, & dicendi ac ſcribendi facultas, quam initio hujus ſermonis noſtri, finem ſtudiorum noſtrorum eſſe diximus, ſecutura ſit.

Quenam omnium optima & certiſſima ſit.

Stili exercitatio diligens & aſſidua neceſſaria.

Repetitiones, Examina, Diſputationes, non ſunt negligenda.

Ex omnibus autem, quæ dicta ſunt, facilè vides, quòd diligens Scholaſticus non ſit, qui in ſtudijs ſine certa ratione & ordine vagatur, qui omnes in ſchola lectiones quotidie ſine judicio audit, omnia dictata excipit, & rapſodias prolixas

Diligens Scholaſticus quis ſit.

πολλὰς σελίδας ἀναγινώσκῃ καὶ διὰ πολλῶν συγγραφέων πλανᾶσθαι· ἀλλ' ὅς τὸ σκοπὸν τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν δεῖ τὰ γράμματα ἀποβλέπειν δεῖ, σωστῶς θεωρᾷ, εἶτα ἢ τὰ μέσα τὸ ὀλιγοχρόνιον τούτου τοῦ τέλους ἀναγκαῖα ἀναγκάζοντος θεωρεῖσθαι, μὴ παῦται δὲ, ἐν τῷ παῦται φιλοσοφεῖν καὶ φυλάττειν ἐνδύμησιν, καὶ ἀποβλέπῃ, καὶ μελέτῃ, καὶ σωτηρίαν, καὶ πόνον ἀναμένει. ἀλλ' ἐξαρκέντως νῦν εἴρηται δεῖ τούτων. Ἐγὼ μὲν, ὅσα τ' ὀρθῶς μανθάνειν καὶ εὐδύνειν τ' δεῖ τὰ γράμματα ἀποβλέπειν, ἅμα μὲ παρὰ ἀνδρῶν τ' παιδείας ἀληθῶς τετυχηκότων, φιλοθέντα μέμνημαι, ἅμα δὲ ἰδίᾳ ἐμπειρίᾳ καὶ σωνεχεῖ τῷ μαθεῖν χρήσῃ γνωθέντα ἔσχηκα, τούτων σοι ἀσμένως καὶ πιστῶς μετέδωκα. τῷ δ' Θεῷ εὔχομαι, ταῦτά σε τὰ μέσα ἀφελῆσαι ποιεῖν. Μ. Ὅσα σύ, ὦ διδάσκαλε χρήσῃ, δεῖ μὲ τῆς τέλους τῆς ἐν τοῖς γράμμασι ἀποβλῆς, καὶ δεῖ τῆς τῶ μανθάνειν τάξεως, καὶ δεῖ τῶ τὰ κεφάλαια τῆ τεχνῶν ἐξ ἑνὸς βιβλίου, μεθοδικῶς γεγραμμένου, μαθεῖν, καὶ τῶ κοινῶς τότως συλλέγῃ, καὶ περὶ τῶ τ' μνήμην ἀσκῆσαι, καὶ περὶ τ' ἀσκήσεως γεωφικῆς, καὶ περὶ τ' ἐπαναλήψεων, καὶ ἐξετάσεων, ἔτ' δ' δεῖς τότους περὶ τ' διαλέξεων καὶ μελετῆ θολαστικῶν, συνεχόντως, καὶ εὐχαμόνως διελέχθης· ταῦτα ὕτως ἡδέως ἀκήκοα, ὥστε ἐλπίσω ἐμεῖνα μὴ μόνον ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πλείστοις ἄλλοις οἷς τότων μεταδῶναι μέλλω, μάλιστα σωοίσειν. ὑπισάμην δ' ὅτι διδασκάλοις τοῖς τ' σοφίας ἀνηθίνῆς κοινωνήσασι, ἰσοβρόπως τιμὴ καὶ μισθὸς ἐκ ἂν γένοιτο, τ' Θεὸν τ' παντὸς ἀγαθῶ καὶ παιδείας σωτηρίᾳ ἄπλον ὄντα, ὡς δυνάμει μάλιστα ἱκανῶσαι, σοι ἀξίαν χάριν, ὧν εὐπόνησα ὑποσχεῖν, ἀποδῶναι, καὶ τοῦ πόνου ἡμῖν εὐδώσειν, καὶ βοηθεῖν, καὶ πείσας ἡμᾶς διδάσκειν τε καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ αὖτον καὶ ἡμῖν αὐτοῖς σωτηρία μανθάνομεν καὶ διδάσκωμεν. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ.

prolixas coacervat, vel quotidie magnum numerum paginarum perlegit, & per multos ac varios autores graſſatur. Sed qui primum finẽ & metã, ad quam dirigenda ſint ſtudia, prudenter proſpicit: Deinde media, ad finem illum aſſequendum neceſſaria, rectè eligit; Poſtea in Medijs illis parandis & tuendis præſtat intentionem animi, curam, vigilantiam, aſſiduitatem & laborem. Sed de his quidem hactenus. Ego quæ de ratione diſcendi & ſtudijs rectè inſtituendis, partim à doctiſſimis viris tradita eſſe niemini, partim propria experientia, & aſſiduo uſu diſcendi cognita habui, ea tibi libenter & fideliter impertivi, quæ ut tibi magno uſui ſint, Deum toto pectore precor. *D.* Quæ tu, præſtantiſſime præceptor, de fine ſtudiorum noſtrorum, de ordine certo diſcendi, de ſummis artium ex uno aliquo libello methodicè ſcripto diſcendis: de colligendis Locis communibus: de excolenda memoria: de exercitatione Stili: de repetitionibus & examinibus: item de Diſputationibus & Declamationibus Scholaſticis, prudenter & graviter diſſeruiſti, hæc tanta cum voluptate audivi, ut ſperem illa non ſolùm mihi, ſed & pluribus alijs, cum quibus ipſa communicare decrevi, utiliſſima fore. Cùm autem ſciam, Præceptoribus, qui veram ſapientiam nobis impertiunt, parem honorem & pretium à nobis referri non poſſe, Deum fontem omnis boni & doctrinæ ſalutaris toto pectore oro, ut tibi pro tuis in me ampliſſimis beneficijs cumulatè gratiam rependat, & labores noſtros gubernet & adjuvet, & nos omnes doceat & regat, ut Chriſto grata, & Eccleſiæ ipſius, ac nobis ſalutaria diſcamus & doceamus. *Amen.*

FINIS COLLOQVIORVM.

IN ORATIONEM CLARISSIMI VIRI, D. IOHANNIS POSSELII, EPIGRAMMA.

Maxima pars hominum non cernit quomodo vivat;
Cùm vixit, primùm vivere discit homo.
Maxima pars juvenum non cernit quomodo discat:
Discere discit, ubi se didicisse negat.
Lex divina piæ nobis sit regula vitæ,
Regula discendi ritè sit ordo bonus.
Hæc quam perspicuis pingens Oratio signis
Auro est digna, Cedro digna, probanda Scholis.

Iohannes Frederus D.

DE RATIONE DISCENDÆ AC docendæ linguæ Latinæ & Græcæ,

ORATIO

Iohannis Posselij.

CVM multa sapienter à majoribus nostris inventa atque instituta sunt, tum nihil præclarius, quàm quod in publicis hisce congressibus, non solùm idoneis hominibus, honesta vitæ ac eruditionis testimonia tribui, sed etiam de rebus bonis orationes haberi voluerunt, quibus auditis, juvenes partim de suscipienda & ingrediendâ studiorum ratione, rectè erudirentur; partim

ad

ad amorem literarum & virtutis excitarentur, partim ſponte currentes exacuerentur. Non enim ad oſtentationem eloquentiæ aut doctrinæ orationes noſtras recitamus. Sed ut imperator bonus & induſtrius inſtructa acie, tyronibus certa quædam pugnandi præcepta dat, perterritos à timore deducit, & paratos ac fortes milites ad ſtrenuè pugnandum hortatur: Ita nos in hiſce conventibus & imperitiores docere, & languentes excitare, & paratos ac pleno gradu ingreſſos, ad verum decus inflammare ſolemus. Hi fines cùm nobis in dicendo propoſiti ſint, non dubium eſt, quin omnes ſapientes viri, cùm multos alios veteres & honeſtos mores, tum hos ſcholaſticos gradus & ſpectacula Promotionum, in quibus de ejuſmodi bonis rebus diſſerimus, magnificiant, colant, & omnibus modis ornanda ac conſervanda eſſe putent.

Locus docilitatis.

Cùm autem mihi hoc tempore officij ratio dicendi neceſſitatem imponat, & Encomia hominum præſtantium, ac rerum, omnium conſenſione laudatarum, Item προτρεπτικοὺς & adhortationes utiles ab alijs, qui eloquentia valent, ſæpe hîc recitatæ ſint, breviter indicare decrevi, qua ratione Lingua Latina & Græca commodè diſcenda & docenda ſit. Hoc argumentum, etſi oratorem plenum atque perfectum requirit: tamen cùm non tam verba & actio dicentis, quàm res, quæ dicuntur ſpectandæ ſint, dicam de hac materia illa, quæ partim ipſe longo uſu, partim aliorum prudentium hominum judicio ac teſtimonio edoctus, vera eſſe, & cum re ipſa congruere, judicabo. Ac à vobis clariſſimi viri, & ſtudioſi juvenes, amanter peto, ut me, quod veſtra

ſponte

ſponte facitis, benignè attentéque auſdiatis. Perficiam enim, Deo juvante, ut me de re tam utili, & neceſſaria, non omninò ineptè aut perperam dixiſſe fateamini.

Primùm autem mihi videtur de tempore, quo pueri in ſcholas Latinas ducendi, & qui labores ipſis imponendi ſint. Deinde de exercitijs ſcribendi, & ratione emendandi ſcripta. Poſtea quando Græca proponi, & quo ordine & modo illa tradi debeant. Poſtremò de exercitijs Græcis eſſe dicendum. *Partitio propoſitionis in quatuor membra.*

Pueri literis adhibendi ſunt anno ætatis ſexto vel ſeptimo, ſi omnino fieri poteſt. Tunc enim ingenia, non planè ſtupida & tarda, ad percipiendam doctrinam idonea ſunt. Et ſimul ac Latina legere noverunt, proponendæ ſunt illis octo partes Orationis ex puerili aliquo libello compendiosè ſcripto, & aſſuefiant ad ediſcenda paradigmata Declinationum & Conjugationum, & Vocabula Rerum ex compendio Hadriani Iunij, aut ſimili libello, cujus Germanica verſio cum puerorum idiomate congruat. Quorſum enim attinet, pueros, pſittaci more verba non intellecta reddere, & eos inutili labore onerare? His addatur Cato, & ſimilia dicta ſententioſa, ex proverbijs Salomonis & Syracide, propriè & Latinè redditis (hi duo enim Autores, omnes Gnomologos ſcriptores & rerum bonitate, & figurarum venuſtate longè ſuperant) quæ pueris propriè & perſpicuè explicentur, & in cujus repetitione ſingulæ voces examinentur, ut & partes Orationis probè noviſſe, & exactè Nomina & Verba inflectere pueri diſcant. 1. *Membrū.*

In

In his cùm annum unum aut alterum exercitati ſunt, proponenda eſt illis Grammatica Latina, breviter & nervosè ſummam artis continens, quæ aſſiduè tractanda, inculcanda, & exemplis ex probatis autoribus deſumptis, illuſtranda eſt. Neque in his præceptis nimis diu magiſter immorabitur, ut & quidem aliquando fit, & ego memini, in quadam Schola, integro quinquennio Grammaticam ad finem perductam eſſe, cùm induſtrius præceptor ſex menſium ſpacio eam facilè abſolvere poſſit. Neque propter aliquos hebetes & ſtupidos, alij bonæ indolis pueri negligendi ſunt. Sæpè enim magiſtri una & eadem operâ, multis, ijſque diverſi progreſſus diſcipulis, inſervire volentes, alios, bono ingenio præditos, remorantur & impediunt. His igitur qui jam ſuperiorem claſſem aſcenderunt, Epiſtolæ Ciceronis, & ſimilia ſcripta, proponenda ſunt.

Refutatio opinionis quorundam.

Vt autem pueri non nimis diu in diſcendis præceptis Grammatices detinendi ſunt: Sic damnanda & explodenda eſt illorum ſententia, qui liberalia ingenia labore ediſcendi præcepta, non oneranda, ſed Linguam Latinam lectione bonorum autorum tantùm diſcendam eſſe dicunt. Etſi enim præcepta & regulæ Grammaticæ ad rectè loquendum & ſcribendum non ſufficiunt: tamen propter maximas & neceſſarias cauſſas, diligenter, & accuratè diſci debent.

Grammatica præcepta accuratè diſcenda ſunt.

Quid ſecundæ claſſis pueris in explicatione autorũ præcipuè indicandum ſit.

Et quia his pueris, quos ſecundæ claſſis auditores nomino, non tàm ſapientiæ ſeu rerum, quàm orationis formandæ cauſa, Autores proponuntur, præceptor, ut ſingulari diligentia vim & ſignificationem,

tionem, ac pondera verborum, item similium seu Synonymorum differentias, phrases, compositionem, & similem effingendæ orationis rationem pueris monstret, operam dabit. Quod quò rectiùs & commodiùs fieri possit, ostendat in scriptis Ciceronis, quæ locutiones à materna lingua discedant, quomodo hanc vel illam sententiam germanicè explicaremus, item in quibus vernaculam linguam imitemur, in quibus verò non: ut hac ratione latinitatem à germanismis separare, & purè & eleganter Latinè loqui & scribere, ac Ciceronis scripta inprimis amare pueri discant, memores dicti Quintiliani: Ille sciat se multum profeciſſe, cui Cicero valdè placebit.

Ante omnia autem cavendum est, ne sine discrimine scriptores prælegantur, & pueri varia & multiplici Autorum auditione turbentur. Constat enim pleroſque Autores, non solùm toto orationis genere; sed etiam vocibus & loquendi modis inter se dissimilimos esse. *Non variij autores pueris proponendi.*

Quòd multi boni viri hoc nostro tempore, qui magnum laborem & studium in scientia aliqua præclara & utili posuerunt, priventur tamen vera illa gloria, quòd non literata oratione, ea quæ tenent, vel proferre, vel literis mandare possint, nulla alia causa est, quàm infelicitas primæ ætatis, quæ aptis lectionibus & necessarijs exercitijs, ad linguam Latinam informata non est.

Audio doctissimum virum Iohannem Capnionem interrogatum, cur hoc tempore homines non *Capnionis dictum.*

tam docti essent, quàm temporibus Ciceronis & Quintiliani, respondisse; Illos tunc habuisse paucos libros, eosque bonos, quos diligenter & assiduè legendo sibi familiarissimè cognitos fecissent; nunc autem se obruere homines varietate & copia librorum. Si verè cogitare volumus, non omnino erravit Capnion. Nusquam enim est, qui ubique est. Et qui, quò destinavit, pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est, ut verè & sapienter Seneca dixit. Quare explosa è ludis puerorum præcipuè Autorum multitudine, unum genus sermonis idque optimum proponatur, in quo tantisper detineatur dum omnia purè & Latinè proferre, & autoris vim ac elegantiam loquendo & scribendo utcunque exprimere possint: Et dum ad alios veteres & recentiores Scriptores tutò admittentur, quos non minori cum utilitate quàm judicio, pervolutabunt.

Exercitium Latinè loquendi in Scholis necessarium.

De exercitio Latinè loquendi hîc non dicam. Sciunt enim viri docti & sapientes, id omnino necessarium esse, & sine magno discentium incommodo negligi aut omitti non posse. Qualia autem exercitia pueris proponenda sint, paucis indicabo, si priùs, quibus virtutibus ludimagistri & pædagogi præditi esse debeant, dixero.

Primùm necesse est eos, qui alios utiliter erudire volent, Latinè doctos esse: & vias ac rationes docendi expeditissimas tenere: & humanitate ac facultate delectandi & excitandi pueros valere.

Quomodo

Quomodo enim poteſt alios docere, qui ipſe purè & emendatè loqui nec poteſt, nec id ipſum loquendo & pronunciando præſtare, quod à ſuis diſcipulis requirit?

Deinde, cùm maximam vim habeat ad felicem in ſtudijs progreſſum via & ratio docentis, prudens magiſter omnia dextrè & explicatè proponet, & diſcipulos in illis, quæ propoſita ſunt, utiliter exercebit; id autem, quomodo fieri debeat, ſuo loco clariùs oſtendemus.

Quantum verò Humanitas præceptoris & alacritatis & amoris erga bonas literas adfert, tantum ſævitia & crudelitas teneros & imbecillos animos frangit, & à ſtudijs deterret. Quare meminerint præceptores, ſe erga diſcipulos, ut erga filios, affectos eſſe oportere, nec vel nimia auſteritate, vel plagis, vel diris execrationibus, igniculum à natura datum, extinguere, ſed potiùs comitate paternâ excitare, & inflammare debere.

Neque verò hæc ita accipienda ſunt, quaſi pueri ignavi & contumaces debita pœna coercendi non ſint, aut virgis in Scholis omnino non ſit utendum, ut quidem nonnulli exiſtimant. Nam ut pius & φιλόσοφος pater educat liberos ſuos, non ſolùm per νουθεσίαν ſeu doctrinam, ſed etiam per παιδείαν, hoc eſt, per aſſuefactionem, quotidiana exercitia, exempla, & tempeſtivas caſtigationes (nam hæc quatuor appellatione diſciplinæ continentur;) & memor dicti Salomonis: Pater qui parcit virgæ, odit filium ſuum: pueros petu- *Occupatio.*

lantus ferula cædit, eamque in conſpectu liberorum collocat; ut ſemper incurrens in oculos, eos in diſciplina retineat, & laſciviam coerceat: Ita præceptori, qui parentum vicarius eſt, & eorum partes ſuſtinet, in inſtitutione diſcipulorum iiſdem medijs utendum eſt; quare nec virgæ, nec aliæ opportunæ animadverſiones, ex Scholis tolli aut debent aut poſſunt. Eſt enim metus pœnarum velut ἀγγεῖον τῶν, & cuſtos officij ac diligentiæ diſcipulorum, ſine quo, maximè in hac delira mundi ſenecta, cùm mores juventutis ad nimiam ignaviam & contumaciam incubuerunt, florens illa ætas in officio retineri non poteſt. Sed in omnibus modus ſervandus eſt, & ira removenda, cum qua nihil rectè fieri, nihil conſideratè poteſt.

Virgæ opportunæ caſtigationes, ex Scholis tolli non poſſunt.

2. *Membrum, de exercitijs ſcribendis.*

Sed jam ad id, unde digreſſus ſum, revertar. Primum ſcribendi exercitationis genus eſt, puero illa, quæ in Cicerone obſervanda eſſe audivit, temporibus, perſonis, locis, rebus etiam nonnihil commutatis, Germanicè reddita proponere, quæ ad imitationem Ciceronis in Latinum ſermonem convertant.

Ratio emendandi ſcripta.

Ratio autem emendandi ſcripta omnium optima & ſimpliciſſima eſt, non præceptoris arbitrio, ſed ipſius Ciceronis judicio, pueri compoſitionem emendare, illiuſque epiſtolam vel locum, ex quo ſcribendi argumentum deſumptum eſt, velut exemplar & ſpeculum, in quo videat, quid ſuo labori deſit, ei proponere. Nihil autem perniciosius ſtudijs linguæ Latinæ accidere poteſt, quàm quòd pueri, neglecta omni imitatione, à ſuis magiſtris magis quàm à Cicerone ipſo, & ſimilibus

autoribus bonis, Latinitatem discere coguntur. Accedit eò quòd illa sæpe præceptores pueris vertenda præscribunt, quorum vel appellationes vel loquendi modos, nunquam antea audiverunt: imò quæ ipsi pædagogi, quomodo rectè & propriè reddenda sint, ignorant. Quare ante omnia cavebit Præceptor, ne puerum vel scribere, vel loqui permittat, nisi istis modis & rationibus quas, non à se, sed ab optimis autoribus didicerit. Quòd si tale argumentum propositum est, cujus exemplum integrum in Autore non extat, ut nec semper extare potest, emendator illud ipsum argumentum quod discipuli tractarunt, proprijs verbis & phrasibus præclarè retextum & elaboratum illis proponat, in quo sicut & in Cicerone cernant, quid suo scripto desit, & quantum ab illa forma discrepet.

Secundum exercitij genus.

Deinde ubi aliquandiu in hoc exercitio versati sunt, & in eo aliquid profecerunt, ad majora deducendi sunt, & curandum, ut Ciceronis scripta faciliora, & præcipuè Epistolas ad verbum à Præceptore Germanico sermone redditas, non inspecto exemplari, suo Marte Latinè vertant, quæ ad eundem, quem dixi, modum emendandæ sunt. Quod si assiduè fit, non dubium est, quin facilè pueri ad purè & eleganter scribendum assuescant. Vt enim, cùm in sole ambulamus, etiamsi ob aliam causam ambulemus, tamen coloramur: Sic fieri non potest, quin cùm hoc modo puer exercetur, ejus oratio assiduo illo usu & consuetudine coloretur, & puritatem ac suavitatem quandam Ciceroneanam redoleat.

Tertium exercitij genus eſt, orationem Latinam alijs verbis Latinis, & Ciceroni uſitatis, exprimere. Verùm id exercitium non ad hos pueros, ſed ad perfectiores, & eos magis, qui characterem orationis effingere, quàm qui Latinè tantùm loqui & ſcribere diſcunt, propriè pertinet.

Exercitium Latinè loquendi qua ratione colendum ſit.

Vt autem hæc ſcribendi exercitia diligenter & fideliter colenda ſunt: ſic & Latinè loquendi exercitatio, de qua paulò antè dixi, nequaquam negligi debet. Quod quo rectiùs fieri poſſit, cuſtodes ſeu coricæi conſtituendi ſunt, qui & juniores Teutonicè loquentes, & grandiores vel Germaniſmis vel Solœciſmis, vel denique Barbariſmis utentes, annotent, & ad magiſtrum deferant, à quo juſta pœna afficiantur. Vtrumque enim exercitium, Latinè ſcribendi & loquendi, in Latinis ſcholis vigere debet, nec alterum ab altero ſeparari poteſt. Nam ut prudentis & induſtrij informatoris eſt, illa quæ ſingulari ſtudio, obſervanda, exercenda & imitanda ſunt, puero indicare & proponere: ſic is eadem, non ſolùm ſcriptione, ſed etiam locutione, imitabitur.

3. *Membrũ de ſtudio Græcæ linguæ.*

Dixi de ratione ſervanda in inſtituendis pueris in lingua Latinâ, uſque ad annum ætatis undecimum, aut duodecimum: reſtat nunc, ut de ratione tradendæ & diſcendæ linguæ Græcæ, breviter diſſeram.

Cur pauci mediocrem Græcæ linguæ notitiam conſequantur.

Quòd pauci noſtrûm mediocrem aliquam Græcæ linguæ cognitionem conſequuntur, vel quòd ſtudium ejus nobis perdifficile videtur, nulla alia cauſa

cauſa eſt, quàm quòd aut ſeriùs hoc ſtudium ſuſcipimus; aut ſi ſuſcipimus, frigidè in eo verſamur, nec eo ordine & modo, quo decet, in eo progredimur. Vt autem in omnibus alijs rebus rectè, tempeſtivè & feliciter perficiendis: ſic & in diſcendis literis Græcis, ordo conveniens omninò neceſſarius eſt.

Vocabula Græca.

Quare ubi ab anno ætatis ſexto vel ſeptimo, uſque ad annum undecimum in Latina lingua, ea, qua dixi, ratione pueri exercitati ſunt, (his enim ſex annis, niſi planè tardi & indociles ſunt, linguam Romanam utcunque diſcere poſſunt) Græca vocabula ex Euangelijs, ut vocant, Dominicalibus, ipſis proponantur, quorum quotidie aliquot ediſcant, recitent, & octavo quoque die illa, quæ præterita hebdomade didicerunt, ab initio repetant. Vt enim liberalia ingenia facillimè res bonas arripiunt & addiſcunt: ſic eadem ipſis facilè excidunt, ſi non diligenti & aſſidua repetitione inculcentur. His paradigmata Declinationum & Conjugationum Græcarum addantur, in quibus certis diebus exercendi ſunt.

Euangelia Græca.

In hoc ſtudio cùm annum conſumpſerunt, Euangelia Græca, non inſpecta verſione Latina interpretari jubebuntur. Et quia hujus claſſis auditoribus nunc Grammatica Græca integrè proponitur, non ſolùm in Nominum ac Verborum inflexionibus, ſed etiam in Temporibus Verborum Activæ, Paſſivæ, & Mediæ vocis formandis, ac Regulis Græcæ Syntaxeos præcipuis & maximè neceſſarijs cum uno & altero exemplo ediſcendis, operã ponẽt.

Formanda tempora verborum.

Græca Syntaxis.

Grammatica Græca diligenter discenda.

Diligenter autem & accuratè, ut dixi, hisce pueris Grammatica Græca ediscenda est, quam qui tenet, sciat se maximam partem molestiæ, quæ in discenda hac lingua suscipienda & perferenda est, devorasse.

Qui autores his discipulis proponendi sunt.

Proponi autem quatuordecim, quindecim vel sedecim annorum adolescentulis debent Socratis oratio ad Demonicum & Nicoclem, & illa, quæ Nicocles inscribitur; Plutarchi Pædagogia, faciliores & lepidiores Dialogi Luciani, & Fabulæ Æsopi: ex quibus præter verborum copiam, Phrases & variarum rerum appellationes, magnam sapientiæ partem de gubernandis consilijs, actionibus & moribus, sine ullo tædio tenera ætas discere potest. Et quia varietas delectat, ac voluptatem parit, Græca Poemata, cujusmodi sunt, Aurea Carmina Pythagoræ, Phocylides & postea Hesiodus, ac quidam libri Homeri, lectioni oratorum admiscendi erunt.

3. *Membrum, de exercitijs Græcis.*

His auditoribus, singulis septimanis breve argumentum Latinum proponendum est, quod ad imitationem Isocratis, Demosthenis, & similium Autorum, in Græcum sermonem convertant. Nam ut in Latina lingua optimos quosque Autores & legimus & imitamur: Sic & in Græca idem facere, & nostram orationem ad Græcorum Autorum sermonem effingere debemus. Nec imitandi sunt, qui ex Dictionario, vel Synonymis Græcis, epistolas Græcas, aut versus consarcinare solent.

Debet

Debet etiam hiſce, de quibus dixi, diſcipulis, liber aliquis Epiſtolarum Ciceronis, qui facilior & elegantior videbitur, proponi, quem ordine Græcè vertant, & Præceptori certis horis exhibeant. Hoc enim ſi fecerint, eadem operâ puritatem Latini ſermonis & Græcam linguam addiſcent.

Ratio emendandi Græca ſcripta.

Emendandi autem hæc ſcripta, via expeditiſſima eſt; primùm vitia, ſi quæ ſunt, comiter indicare, & vel ipſum Autorem, ex quo argumentum ſcribendi depromptum eſt, vel præceptoris elaboratam verſionè, quam cum ſua conferant, ipſis ob oculos ponere. Ad hoc utile exercitium, & illud accedere debet, ut certis quibuſdam horis nihil aliud ipſis loqui liceat, niſi Græcè. Vt enim in lingua Latina, ſic & in Græca illa, quæ puer audivit, non ſolùm ſcribendo, ſed etiam loquendo ad uſum transferre docet.

Loquantur Græcè.

Occupatio.

Neque eſt quod quiſquam vereatur, ne pueri difficultate quadam aut obſcuritate, à ſtudio hujus linguæ deterreantur. Nam ut ipſi naturâ peregrinarum linguarum amantes ſunt, eaſque facilè addiſcunt; ſic nulla alia lingua jucundior eſt, nec ſuaviore ſono auribus illabitur, quàm Græca. Quare ut requies ſuave condimentum laboris eſt, ut Græcum dictum, ἡ ἀνάπαυσις τῆς πόνου ἥδυσμα ἐστιν, monet: Ita Græcarum literarum ſtudium reliquis diſcendi laboribus non modò tædium nullum adfert, ſed eos etiam jucundiores reddit, & quadam oblectatione ac voluptate tanquam ſale perſpergit.

Græcæ Linguæ ſuavitas.

Quod

Alia occupatio.

Quod autem de Græcæ linguæ ſtudio ejuſque exercitijs hactenus dixi, non ita intelligendum eſt, quaſi interea Latinæ lectiones prorſus omittendæ aut deponendæ, vel etiam Muſica, Arithmetica, & initia Dialectices & Rhetorices, his grandioribus non unà tradendæ ſint. Debet enim ſimul ac Latinæ linguæ fundamentum jactum eſt, utriuſque linguæ, Latinæ & Græcæ, ſtudium ſimul in ſcholis florere & dominari. Maximè cùm hæc linguarum inter ſe collatio tantas habeat opportunitates, ut utramque hoc modo & citiùs & faciliùs ſimul, quàm alteram ſeparatim pueri diſcere poſſint. Vt enim Latina lingua ſine Græca non intelligitur, ſic ne Græca ſine Latina explicari & tradi poteſt. Cæteræ etiam artes, quarum modò mentio facta eſt, cùm recreationis, tùm utilitatis & neceſſitatis cauſa, ſimul cæteris Latinè & Græcè diſcendi laboribus admiſcendæ ſunt.

Lingua Latina & Græca ſtudium debet in ſcholis florere.

De exercitijs illorum, qui ætate & doctrina provectiores ſunt.

Debent autem illi, qui ætate & eruditione provectiores ſunt, illuſtres autorum locos, inſignes narrationes & hiſtorias, ex Græca lingua in Latinam, & ex Latina in Græcam vertere.

Regula in verſione obſervanda.

Sed meminerint ſtudioſi, in convertendis è Græca lingua in Latinam, & contrà, ſcriptis, non ſemper verbum ex verbo exprimendum eſſe, ſed dandam eſſe operam, ut ſi quid abhorreat à conſuetudine & more ejus ſermonis, in quem aliquid convertetur, id omittatur omninò. Quod à ſe obſervatum in convertendis orationibus adverſarijs Æſchinis & Demoſthenis Cicero affirmat. Sic enim in libro de optimo genere oratorum ſcribit:

Quo-

Quorum ego orationes, ut ſpero, ita expreſſero, virtutibus utens illorum omnibus, id eſt, ſententijs, & earum figuris, & rerum ordine, verba perſequens eatenus, ut ea non abhorreant à more noſtro. Eſt igitur Ciceronis de verbis convertendis ſententia, ea perſequenda eſſe duntaxat, quæ à more illorum, in quorum linguam uſumque convertentur, non abhorrebunt. *Repetit in regula.*

Vt autem ſtudioſi Græcarum literarum optimum exemplar habeant, quod in convertendis conjungendiſque Græcis cum Latinis imitentur, cùm alios ex Apologia, Phædone, Phædro, Libris de Legibus & de Repub. Platonis locos, à Cicerone Latinè redditos, tum librum Ciceronis de Vniverſitate, cum ea parte Timæi Platonis, cui reſpondet, diligenter & attentè inter ſe conjungent, conferent, & cùm primùm aliquid ſcire Græcè cœperint, ad imitandum ſedulò ſibi proponent; quod ſi fecerint, non modò elegans dicendi genus, quod apud Ciceronem perpetuum eſt, diſcent, ſibique comparabunt: ſed etiam Græca faciliùs intelligent, & diſertiùs explicabunt. *Quod exemplum in conſpectu habendum & imitandum ſit.*

Sed fortè objiciet aliquis, & eſſe & fuiſſe nonnullos, qui ſerò admodum, cùm quidem ætate provecti eſſent, primùm literas diſcere cœperint, & tamen illos in utraque lingua præclaros progreſſus feciſſe. Fateor eſſe ingenia quædam eximia atque illuſtria, quæ celeriter, quod docetur, arripiant, & brevi tempore multum proficiant. Sed hoc adjungo, ut horum exempla confirmant dicta, πᾶσιν πάντα πιθανὰ, Amori omnia pervia ſunt: item, *Objectio, & ejus refutatio.*

item, διὰ καρτερίας καὶ φιλοπονίας ἔστιν τῶν ὄντων ἀγαθῶν ἀνέλλοτον πῶυτα. Tolerantiâ & induſtriâ nihil in rerum natura bonorum eſt, quin acquiratur: Item, Labor omnia vincit improbus. Sic nemo illis exemplis ad excuſandam ignaviam ſuam, & negligendam diſcendi occaſionem, abuti debet. Non enim cuivis contingit adire Corinthum. Ac quemadmodum heroica facta ſunt ſupra regulam, & mediocres homines intra metas regulæ manere debent: ita nemo debet temerè talia præſtantium hominum, quibus per fortunam vel alias cauſas, citiùs literas attingere non licuit, exempla imitari, & occaſionem, ſi quæ datur in pueritia diſcendi literas & linguas, negligere; maximè cùm ars ſit longa, vita autem brevis, ut veriſſimè Hippocrates initio ſuorum Aphoriſmorum inquit.

Argumentũ à natura ſumptum.

Quid? quòd natura ipſa ſic hominis vitam diſpertivit, ut prima ætas linguæ, media eloquentiæ, poſtrema uſui & communi utilitati tribueretur: quam ſi tanquam ducem ſapientiſſimum ſequemur, puer ab incunabulis, uſque ad annum decimum quartum aut decimum ſextum, linguis & politioribus literis informandus erit. Ita poterit poſtea ea ſtudia ſuſcipere & tractare, quæ ipſi emolumentum & honorem, Eccleſiæ verò & Reipublicæ utilitatem immenſam pariant. Sed dolendum eſt, hunc ordinem à natura præſcriptum, & omnium ſanorum hominum judicio approbatum, multis modis turbari. Nam vel Præceptores ſive ignorantiâ, ſive ignaviâ, ſæpè juſtum inſtituendi ordinem non ſervant, vel adoleſcentes ſine pennis, ut in proverbio eſt, volare volunt, & neglectis linguis ac humanioribus diſci-

diſciplinis, ad ſuperiores artes, Theologiam, Iurisprudentiam, vel artem Medicam ſe conferunt: vel præpoſtero ordine incedentes, in Linguarum ſtudijs, ſine ſuo & aliorum hominum fructu conſeneſcunt. Quod ne fiat, magiſtri periti & ad docendum idonei, liberalibus ſtipendijs conducendi, & Scholis præficiendi ſunt; ex quibus, qui puro ornatóque ſermone, ſuperiora ſtudia illuſtrare, exornare & propagare poſſint, emittantur: quod, ut ego quidem arbitror, rectè & commodè fieri poterit, ſi implorato Dei auxilio, ſine quo irrita eſt omnis humana induſtria, ordo, qui utcunque à me hac brevi oratione delineatus eſt, in docendo & diſcendo ſervabitur. Hæc habui, quæ de lingua Latina & Græca diſcenda & docenda, hoc tempore dicerem, quæ etſi non omnibus placebunt, ut nec placere debent, vel poſſunt, (Quis enim omnibus ſatisfacere poteſt?) tamen viris doctis, & uſu peritis, ac judicio certo rem ponderantibus omninò probatũ iri confido.

Incommoda ex mala inſtitutione provenientia qua ratione vitari poſſint.

DIXI.